LINGUÆ LATINÆ EXERCITATIO,

JOAN. LOD. VIVE.

AUTHORE.

Disce puer, lingua quæ sunt abstrusa Latina:
Hic liber, aut nullus, quæ dabit apta tibi.

EDINBURGI,
Excudebat, GIDEON LITHGO,
Anno Dom. 1657.

827 a 3
1,2

LINGUÆ LATINÆ EXERCITATIO,

JOAN. LOD. VIVE.

AUTHORE.

Disce puer, linguæ quæ sunt abstrusa Latinæ:
Hic liber, aut nullus, quæ dabit apta tibi.

EDINBURGI,
Excudebat, GIDEON LITHGO,
Anno Dom. 1657.

Jo. Lod. Vives Philippo Caroli Cæſ. Aug. Fil. Hæredi optimam mentem.

Latinæ linguæ permagnæ ſunt, & ad loquendum, & ad rectè ſentiendum, utilitates: Eſt enim ea velut theſaurus quidam omnis eruditionis: quoniam magna & præſtantia ingenia Latino ſermone diſciplinas omnes conſcripſerunt: ad quas nemo poteſt pervenire, niſi per linguæ illius cognitionem. Quam ob cauſam non gravabor, inter majorum ſtudiorum occupationes, hac quoque parte pueritiæ rudimenta adjuvare. Conſcripſi in uſum Latinæ linguæ primam loquendi exercitationem, quam pueris, ut ſpero, conducibilem, tibi principi puero viſum eſt dicare: cum propter patris tui benevolentiam erga me ſummam, tum quod in animo tuo ad rectos mores formandos optimè de Hiſpania, hoc eſt, patria mea, merebor, cujus ſalus ſita eſt in tua probitate ac ſapientia: Sed hæc à Joanne Martino Siliceo, inſtitutore tuo, & copioſiùs audies & crebriùs.

41. 11. 6. 643.

SURRECTIO

SURRECTIO MATUTINA.

Beatrix puella, Euſebius, Emanuel.

JESUS CHRISTUS exuſcitet vos à ſomno vitiorum. Heus pueri, eſtiſne hodie evigilarunt? Eu. Neſcio, quid incidit mihi in oculos, ita video eos habere plenos arenæ. B. Hæc eſt tua prima cantio matutina, & benè vetus: aperiam feneſtras haſce ambas, ligneam & vitream, ut ſeriat clarum mane veſtros amborum oculos. Surgite, ſurgite. Eu. Tam multo mane? B. Propior eſt meridies quàm aurora. Vis, tu Emanuel, recentem ſubuculam? Em. Nihil nunc eſt neceſſe: hæc eſt ſatis munda, cras ſumam alteram. Cedo mihi thoracem. B. Quem? ſimplum? an diploidem? Em. Quem voles, mea nihil refert. Porrige huc ſimplum, ut, ſi ſim hodie luſurus pila, minus graver. B. Hic eſt ſemper tuus mos: prius de luſu cogitas, quàm de ſchola. Em. Quid tu dicis, inepta? & ſchola ipſa vocatur ludus? B. Ego non intelligo veſtras grammaticationes & ſophiſmata. Em. Da ligulas aſtrictorias coriaceas. B. Fractæ ſunt: accipe ſericas, & ſic juſſit tuus pædagogus. Quid jam? vin' femoralia & tibialia? quoniam eſt æſtus? Eu. Minime vero, dato fœminicruralia: quæſo, conſtringe me. B. Quid? tu habes brachia fœnea, aut butyracea. Em. Non, ſed filio tenui conſuta. Hui! qualia dediſti mihi aſtrigmenta exarmata, & lacera. B. Memineris! te heri aleâ perdidiſſe integra. Em. Qui ſcis? B. Ego per rimulam oſtii obſervabam te cum Guzmanulo ludentem. Em. Amabo, ne id pædagogus reſciſcat. B. Imo ego narrabo quum primum appellâtis me deformem, ut ſoles. Em. Quid, ſi rapacem? B. Quid vis, modo ne deformem. Em. Cedo calceos. B. Utros? longo obſtragulo an brevi? Em. Tectos, propter lutum. B. Propter lutum aridum, quod alio nomine vocatur pulvis. Sed bene facis: nam in apertis cingulum eſt fractum, & fibula amiſſa. Em. In-

Tu ipſe facito. Em. Non poſſum me flectere. B. Eadem facile te curvares, deſidia verò tua difficilè: an tibi enſem, ut circulator ille nudinſquartus? adeone delicatus? quid facies grandior? Em. Aſtringe nodo gemino: quod eſt elegantius. B. Nihil minus: ſolvere nodus ilico, & decideret tibi calceus è pedibus: præſtat gemino aſtricto, vel aſtricto & laxo. Sume tunicam manicatam & cingulum textile. Em. Minime id quidem, ſed coriaceum venatorium. B. Mater vetat: vis tu omnia arbitratu tuo facere? & tu heri fregiſti aciculam fibulæ. Em. Non poteram alioqui exfibulare. Da ergo illud puniceum ex lino. B. Cape, cinge te cinctu Gallico, pecte caput prius radiis rariſoribus, tum denſioribus, apta pileum vertici, ne in occipitium rejicias more tuo, aut in frontem & oculos. Em. Prodeamus jam tandem. B. Quid? illotis manibus, & facie? Em. Iſtâ tuâ tam moleſtâ curioſitate taurum jam enecaſſes, nedum hominem: videris mihi non puerum veſtire, ſed ſponſam. B. Euſebi, affer pollubrum cum urceolo, funde altius: ſtilla potius ex epiſtomio quàm profundas: elue ſordes iſtas ex nodis digitorum: ablue os, & gargariza: frica bene cilia & palpebras, tum glandulas ſub auriculis durius: cape linteum, exterge te. Deum immortalem! de omnibus es figillatim admonendus, nihilne ipſe tuâ ſponte faceres? Em. Vah! nimium es importuna, & odioſa. B. Et tu nimium ſcitus puer, ac formoſulus. Deoſculare me: flecte jam genua, & recita precationem Dominicam, & preces alias, ut eſt tibi in more, antequam pedem ponas extra cubiculum. Vide, mi Emanuel, uti de re nullâ aliâ cogites, dum oras. Mane paulìſper, appende ſudariolum hoc de zonâ, ad nares emungendas. Em. Sumne ſatis ad arbitrium tuum compoſitus? B. Es. Em. Ad meum minime; quoniam jam tandem ad tuum: Auſim facere ſponſionem, me horam unum veſtiendo conſumpſiſſe. B. Quid ſi vel duas? quo eras alioqui iturus? quid acturus? foſſurus, credo, aut araturus. Em. Quaſi deſit, quod agam. B. O magnum virum! vehementer in nihil agendo occupatum? Em. Non hinc abis cavillatrix? abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut calanticam tibi detraham de capite.

PRIMA

PRIMA SALUTATIO.

Puer, Pater, Mater, Iſabellula.

SAlvus ſis, mi pater, ſalvè, mea matercula: precor vobis felicem hunc diem, germanuli: propitium vobis opto Chriſtum, ſororcula. Pa. Mi fili, ſoſpitet te Deus, evehat ad ingentes virtutes. M. Servet te Chriſtus, mea lux. Quid agis mea dulcedo? quid vales? quomodo nocte hac quieviſtiſ? Pu. Rectè valeo, & placidè dormivi. M. Chriſto gratia: proprium hoc velit tibi eſſe. Pu: Ad mediam tamen noctem excitatus ſum è dolore capitis. M. Me pe ditam & miſerrimam! quid narras? quâ parte capitis? Pu. Ad brechma. M. Quam diu? Pu. Vix octavâ parte horæ poſtea redormii, nec ſenſi amplius. M. Reſpiravi: nam exanimaras me. Pu. Benè ſit tibi, Iſabellula, parâ mihi jentaculum, Ruſcio, Ruſcio, huc canicule feſtiviſſime: en ut cauda adulatur! ut ſe in poſteriores pedes erigit! quomodo habes? quomodo vales? Heus tu, affer panis buccam unam aut alteram, quam ei demus: videbis luſus ſcitiſſimos. Non eſuris? nihilne ediſti hodie? profecto plus eſt in cane iſto intelligentiæ, quam in illo mulione craſſo. Pa. Tulliole mi, lubet mihi tecum pauliſper confabulari. Pu. Quid, mi pater? Nam nihil mihi accidere poteſt ſuavius, quam te audire. Pa. Hic tuus Ruſcio eſt bellua, an homo? Pu. Bellua, ut credo. Pa. Quid tu habes, cur ſis homo: non ille? tu edis, bibis, dormis, ambulas, cùrſitas, luſitas: hæc ille omnia. Pu. Atqui ego ſum homo. Pa. Quomodo id cognoſcis? quid tu nunc habes plus quam canis? ſed hoc intereſt, quod ille non poteſt homo fieri: tu potes, ſi vis. Pu. Obſecro, mi pater, effice id primo quoque tempore. Pa. Fiet, ſi eas, quo eunt beluæ, redeunt homines. Pu. Ibo, pater, multo libentiſſimè, ſed ubi id eſt? Pa. In ludo literario. Pu. Nulla eſt in me ad rem tantam mora. Pa. Nec in me. Iſabellula, audin'? da huic jentaculum in ciſtellam. I. Ecquid nam? Pa. Fruſtum panis butyro illitum, vel ficus aridas, aut uvas paſſas pro oplonio, ſed inſolatas: nam alteræ illæ viſcoſæ inficiunt puerorum digitos & veſtes: niſi malit ceraſa aliquot, vel pruna aurea, & oblonga: inſere brachiolum ciſtellæ, ne excidat.

DEDUCTIO AD LUDUM.

Pater, Puer, Propinquus, Philoponus, Ludimagister.

COmmenda te Christo. Pu. Duc nos, Jesu Christe, sapientissime dementes, potentissime imbecilles. Pa. Quæso, mi Propinque, tu qui es versatus in studiis literarum, ecquis est in hoc gymnasio optimus institutor puerorum? Pr. Doctissimus quidem Varro: sed diligentissimus, & vir probissimus Philoponus, nec eruditionis aspernendæ. Habet Varro scholam frequentissimam, & domi numerosum gregem contubernalium. Philoponus non videtur delectari turba, paucioribus est contentus. Pa. Hunc malo. Ellum in porticu gymnasii inambulantem. Fili, hoc est formatorium, & quasi officina hominum, & hic artifex formandi. Adsit tibi Christus, Magister. Aperi caput, puer, & flecte poplitem dextrum, sicuti es edoctus: sta jam rectus. Ph. Prosperus sit nobis omnibus tuus adventus: ecquid rei est? Pa. Hunc filiolum meum ad te adduco, ut ex belua hominem facias. Ph. Dabo in eam rem operam sedulam; fiet, revertetur ex pecude homo, ex nequam frugi & bonus: id verò ne dubitaveris. Pa. Quanti doces? Ph. Si puer bene proficiat, vili; sin parum, care. Pa. Acutè hoc dicis, & sapienter, ut omnia. Partiamur inter nos igitur hanc curam, tu, ut sedulo instituas, ego, ut benigne compensem tuam operam.

EUNTES AD LUDUM LITERARIUM.

Cirratus, Pratextatus, Titivillitium, Vetula, Tereſula, Oluſcularia,

VIdetur tibi tempus eundi ad ludum? P, Plane tempus est, ut eamus. C, Non satis teneo viam, credo esse in illo vico proximo. P. Quoties illuc itasti? C; Ter aut quater. P. Quando cœpisti eò itare? C; Nudiustertius, ut puto, aut quartus. P. Quid igitur? an non id satis est ad noscendam viam? C. Non, etiamsi eam centies. P; Ego vero, vel si semel, nunquam deinceps aberrarem. Sed tu vadis invitus, & ambulas lusitans, nec viam aspicis, nec domos, nec vlla signa, quæ te postea admoneant, qua sit flectendum, quæ via tenenda. Ego hæc omnia

nia observo diligenter, quia lubens eo. C, Pu[illegible] proximo scholæ. Heus tu, Titivillitiû! quà i[illegible] Ti. Quid vis? venis à matre tuâ? mater mea non [illegible] domi, ac ne foror quidem: ambæ sunt profectæ ad divæ Annæ. C, Quid illic agitur? T. Heri fuerunt encæniæ: hodie invitavit eas mulier quædam casearia ad edendum lac coagulatum. C, Et tu cur non es unà profectus? Ti. Relictus sum hic, ut servem domum: frater meus puerulus abductus est ab eis illuc: sed pollicitæ sunt mihi, se de reliquiis allaturas in quasillo. C. Quin tu igitur manes domi? Ti. Continuo revertar: nunc prodeo lusum talis cum filio hujus cerdonis. Vultis & vos venire? C, Eamus sodes. P. Minime vero id quidem. C. Quid ni? P. Ne vapulemus. C, Ah? non memineram. Ti. Non vapulabitis. C. Quî scis? Ti. Quia magister vester perdidit heri ferulam. C, Hem, quomodo nosti? Ti. Hodie de domo nostra audiebamus ejus vociferationem quærentis ferulâ. C. Hem, quomodo nosti? Ti. Hodie de domo nostra audiebamus ejus vociferationem quærentis ferulam. C, Amabo ludamus parumper. P, Tu ludito si vis: ego ibo solus, C. Ne me apud præceptorem, quæso, deferas: dic me detineri domi à patre. P, Vis mentiri me? C. Quidni, propter sodalem? P, Quia in Templo audivi concionatorem affirmantem, mendaces esse filios diaboli, veraces Dei. C. Diaboli vero? apage. Per tu filium sanctum ab inimicis nostris libera nos, Deus noster. P. Non potes liberari, si ludas quum est discendum. C. Eamus: tu valeto. Ti. Hui! pueri isti non audent paulisper ludere, alioqui cædendi. P. Ille est puer perditus, & evadet sceleratus vir. Sed quomodo elapsus est nobis? nec rogavimus, quà esset via ad ludum, revocemus. C. Abeat in malam rem, nolo sit mihi rursum incitamento ad lusum: percontabimur ab hac vetulâ, Mater, nôstine qua itur ad scholam Philoponi? Vet. Juxta eam scholam habitavi ego sex annos: è regione peperi filium natu maximum, & filias duas, transite plateam hanc villæ rasæ; inde est angiportus; tum platea domini Veterani; hinc flectite ad dextram; tum ad sinistram, ibi percontamini, non procul abest schola. C. Vah! non poterimus omnia retinere. V. Teresula, deduc istos ad ludum Philoponi: nam mater huius est quæ dabat nobis linum pectendum & nendum. Te. Quid (malum)

 Philo-

hominis eſt hic Philoponus? quaſi ego [illegible] de illo qui reſuit calceos juxta cauponam viridem? an de præcone in vico Gigantis, qui alit equos meritorios? V. Sat ſcio, nunquam tu nôſti ea quæ ſunt opus, ſed ea quæ ad rem nihil faciunt. Inertiſſima, Philoponus eſt ſudimagiſter ille ſenex, procerus, luſcioſus, è conſpectu ædium quas olim habitavimus. Te. Ah! jam redit in memoriam. V. In reditu tranſi per macellum, & eme acetarium, & raphanum & ceraſa: cape fiſcellam. Ci. Duc nos etiam per forum olitorium. Te. Hac ibitis brevius. Ci. Nolumus iſthac ire. T. Quî ſic? Ci. Quia momordit me illic canis ex domo piſtoris: quin & volumus te comitari ad forum. Te. Revertens faciam iter per macellum: nam procul adhuc abſumus & emam quæ ſum juſſa, poſtquam reliquero vos in ludo. C. Nos cupimus videre, quanti emes ceraſa. T. Numis ſenis emimus libras ſingulas; ſed quid ad te? Ci. Quia ſoror juſſit me hodie mane ſciſcitari, & eſt illic vetula quædam oluſcularia, de quâ ſi emeris, ſcio eam & venditurum minoris quam aliàs, & daturum nobis vel ceraſa aliqua, vel thyrſum lactucæ: nam filia eius miniſtravit aliquando matri & ſorori meæ. Te. Ne diſpendium hoc viæ conſtet vobis flagris aliquot. C. Minimè verò: nam ſatis veniemus tempori. Te. Eamus: tantulum deambulavero, quæ miſera conſumor ſedendo domi totos dies. P. Quid facis? an tantum ſedes ociosa? Te. Ociosa vero? minimè certè id quidem: neo, conglobo, glomero, texo, putas vetulam noſtram paſſuram, ut ocier? feſtos dies exſecratur, in quibus eſt ceſſandum. P. Feſti dies num non ſunt ſacri? quomodo ergo exſecratur illa rem ſacram? vult ne ipſa exſecrari, quod eſt ſacrum conſtitutum? Te. Cenſen' me didiciſſe Geometriam, ut hæc poſſim vobis edifferere? C. Quid rei eſt Geometria? Te. Ego neſcio, nos habebamus vicinam, quæ vocabatur Geometra: hæc ſemper vel erat ipſa in Templo cum Presbyteris, vel Presbyteri domi eius cum illa: itaque erat, ut ferebant ſapientiſſima. Sed ventum eſt in forum olitorium: ubi eſt tandem veſtra vetula? C. Id ego circumſpiciebam. Sed eme ab hac, ea lege, ut nobis det aliquid corollarii. Heus amica, puella hæc emet de te ceraſa, ſi aliquot nobis donaveris. O. Nihil mihi donatur, omnia venduntur. C. Nec

ſordes

ſordes iſtæ dohantur tibi, quas habes in manibus & [illegible]
O. Niſi procul hinc abis impudenticule, has ſordes ſentient genæ tuæ. C. Quomodo ſentient meæ genæ, quum tu habeas in tuis manibus? O. Redde ceraſa, furuncule. C. Sumo exemplum: nam volo emere. O. Eme igitur. C. Si placuerint, quanti? O. Numo libram. C. Ah, acerba ſunt, tu anus venefica, vendis hic populo ceraſa ſtrangulatoria. Te. Abeamus hinc ad ludum: nam vos argutiis veſtris intricaretis me, & detineretis diu. Jam, ut puto, mea vetula furit domi ob moram meam. Hoc eſt oſtium, pulſate.

LECTIO.

Præceptor, Luſius, Æſchines, Pueri.

PRæc. Cape tabellam abecedariam manu ſiniſtrâ, & radium hunc dextrâ, quo indices ſingula elementa, ſta rectus, pileum pone ſub axilla, audi attentiſſimè, quemadmodum ego has literas nominabo: ſpecta diligenter, quo geſtu oris. Vide, ut eodem, prorſum modo reddas, quum repoſcam. Sis mecum. Jam audiſti. Sequere nunc me ſigillatim præeuntem. Tenes probè? L. Videor mihi ſic ſatis. Pr. Unaquæque iſtarum vocatur litera: ex his quinque ſunt vocales, *a, e, i, o, u*, quæ ſunt in vocabulo Hiſpano *Oveia*, quæ eſt *ovis*: memineris huius verbi. Hæc cum unaqualibet, vel pluribus aliarum, ſyllabam efficit: ſine vocali non fit ſyllaba, & vocalis ipſa non raro eſt ſyllaba: Itaque aliæ omnes conſonantes nominantur: quæ per ſe nihil ſonant, niſi adhibita vocali. Habent enim ſonum quendam imperfectum & mancum, *b, c, d, g*, quæ ſine *e* parum ſonant. Jam ex ſyllabis fiunt voces ſeu verba: ex his ſermo, quo beluæ omnes carent: nec tu à belua differes, ni probè ſermonem diſcas. Evigila. & nava ſedulam operam. Ito, ſede cum tuis condiſcipulis, & ediſce, quæ præſcripſi. L. Non ludimus hodie? Æ. Non: nam dies eſt operarius. Eho! tu veniſſe te huc arbitraris luſum? non eſt hic ludendi locus, ſed ſtudendi. L. Cur ergo ludus nominatur? Æ. Nominatur quidem ludus, ſed literarius: quia literis eſt hic ludendum, alibi pila, trocho, talis: & Græcè audivi appellari ſcholam, quaſi ocium: quod verum ſit ocium & animi quies, ætatem in ſtudiis agere. Sed ediſcamus, quæ iniunxit inſtitutor, ſummiſſo murmure,

murmure, ne alii aliis simus impedimento. L. Avunculus meus, qui aliquando dedit operam literis Bononiæ, docuit me, melius memoriæ infigi, quæ velis, si altius pronuncies, idque confirmari auctoritate nescio cujus Plinii. Æ. Si quis ita velit ediscere suas formulas, in hortos secedat, aut in cœmiterium Templi: ibi clamet licet: quoad excitet mortuos. C. Pueri, hoccine est ediscere? garrire, jurgari. Agite, convenite ad præceptorem omnes jussu ejus.

REDITUS DOMUM, ET LUSUS PUERILIS.

Corneliola, Mater, Tulliolus, Scipio, Lentulus, Puella.

COrn. prospere redieris, Tulliole: libet pauliſper lusitare? T. Nondum: statim. C. Quid habes negotii? T. Recolere, quæ magister memoriæ ut commendarem mandavit. C. Quæ tandem? T. Aspice. C. Hui! quæ notæ sunt istæ? credo esse formicas depictas: mea mater, quot formicas & culices adfert Tulliolus pictos in tabella? T. Tace insana; sunt literæ. C. Quæ vocatur hæc prima? T. A. C. Cur prima est magis A, quam hæc altera? M. Cur tu magis es Corneliola, quam Tulliolus? C. Quia sic vocor. M. Et illæ literæ ad eundem modum. Sed ito jam lusum, mi fili. T. Hic pono tabellam meam & radium: si quis attigerit, vapulabit à matre; nonne mea matercula? M. Etiam, mi fili. T. Scipio, Lentule, adeste lusuri. S. Quam lusionem? T. Nucibus ludemus ad conjectum scrobiculi. L. Non habeo nuces nisi paucas, & eas quassas ac putres. S. Ludamus putaminibus nucum. T. Quid mihi ea proderunt, etiam si lucrer viginti? nullus est intus nucleus quem edam. S. Ego vero dum ludo non comedo: si quid volo comedere, matrem adeo. Ista nucum putamina sunt apta ad exstruendas formicis ædiculas. L. Ludamus par impar aciculis. T. Adfer potius talos. S. Adfer, Lentule. L. Ecce vobis tali. T. Quam sunt pulverulenti & immundi, nec satis purgati à carne, & politi! jacias. S. Pro primatu ludendi. T. Ego sum primus. Quid ludimus? S. Astrigmenta. L. Ego nolo mea perdere: nam domi cæderer

a pæda-

â pædagogo. T. Quid vis ergo perdere, ſi vinceris? L. Talitra. M. Quæ eſt iſta humi abiectio? (deteritis veſtes omnes & calceos,) tum loco immundiſſimo? quin verritis prius pavimentum, & ſedetis? affer ſcopas. T. Quæ erit igitur ſponſio? S. Aciculæ in ſingula puncta. T. Imo binæ. L. Ego non habeo aciculas: deponam, ſi vultis, pedunculos ceraſorum pro aciculis. Tu. Apage, ludamus ego & tu, Scipio. S. Ego auſim ſortimeas aciculas credere. T. Da mihi talos in manum, ut jaciam primus: en vici ſponſionem. S. Minimè vero: nam non ludebas ſeriò. T. Quis unquam ludit ſeriò? ceu dicas album nigrum. S. Cavillare, quantum voles: non auferes modò aciculas. T. Age, remitto tibi hanc manum; ludamus jam pro præmio: adſit dextera ſors. S. Victus es. T. Auferto. L. Cedo talos. T. In hunc jactum omnia. L. Non recuſo. P. Ad cœnam, pueri: nunc-quamne facturi eſtis ludendi finem? T. Nunc incipimus: iſta jam de fine loquitur. C. Ludi huius jam tædet: ludamus calculis diſcoloribus. T. Pinge tu nobis orbes in hoc latere, carbone, aut gypſo. S. Ego malo cœnare, quam ludere: & diſcedo aciculis meis omnibus exutus fraude veſtrâ. T. Memineris te heri Cethegum ſpoliâſſe. Nullus ubique poteſt felici ludere dextrâ. C. Adfer quæſo, folia luſoria, quæ invenies ſub abaco ad ſiniſtram. S. Aliàs id quidem: nunc non vacat: nam, ſi diutius morer, timeo ne pædagogus meus iratus, incœnem me mittat cubitum. T. Tu Corneliola, habe nobis parata folia iſthæc in craſtinũ ſub horam veſperam. C. Si licebit nobis per matrem, ſatius eſt nunc ludere, dum ſinimur. S. Satius eſt nunc cœnare, dum accerſimur. P. Et mihi nihil datis quæ vos ſpectavi? C. Daremus, ſi judicaſſes: da tu nobis potius, quæ noſtris luſionibus te delectâſti. P. Heus pueri! quando eſtis venturi? cœna eſt ſemicomeſa; propè eſt, ut, ſublatis carnibus, apponamus caſeum & poma.

REFECTIO SCHOLASTICA.

Nepotulus, Piſo, Magiſter, Architriclinus, Lamia, Florus, Anthrax, Hypodidaſcalus.

VIvitiſne hic laute? P. Quid iſthuc verbi eſt? lavamus quotidie manus ac faciem, & quidem crebro. Mundities enim

corporis

corporis & sanitati & ingenio confert. N, Non id quæro: sed, an edatis & bibatis ex animi vestri sententia? P, Nos non edimus ex animi sententia, sed ex palati sententia. N, Dico an, ut vultis? P, Maxime, nempe cum fame: & qui vult, edit: qui non vult, abstinet. N, Surgitis à mensa famelici? P, Non omnino saturi: nec expedit. Bellouarum enim est expleri, non hominum. Regem quendam sapientissimum narrant nunquam sine appetitu accubuisse, nunquã surrexisse saturum. N, Quid editis? P, Quæ habemus. N, Putabam, vos esse quæ non habeatis. Sed quæ sunt ista tandẽ, quæ habetis? P, Molestũ percontatorẽ! quæ dantur. N. At quæ dantur? P. Jentamus de manè, sesquihora postexquam surreximus. N, Quando surgitis? P. Fere cum sole, qui est dux Musarum, & aurora gratissima Musis. Silatum nostrum est frustum panis autopyri: & paululum butyri, aut fructuum aliquid, quales anni tempus suppeditat. Prandium, olus coctivum, vel pultes in pultariis aliquid pulmentarii carnium: Rapæ modo, modo brassicæ, amylum, similago, oryza: tum diebus pisculentis lac serosum in gabatis, é quo fit butyrum expressum, injectis aliquot turundis panis: piscis recens aliquis, si sit in foro piscario precii tolerabilis: sin secus, salsamentum probe maceratum, hinc pisa, aut cicera, aut lentes, aut fabæ, aut lupini. N, Quantum cuique ex his? P, Panis, quantum avemus; oploniorum, quantum est satis, non ad explendum, sed ad alendum. Ampliss imas epulas alibi quærito, non in schola, ubi ad virtutem formantur animi. N, Quid bibitis? P, Alii frigidam & liquidam alii cervisiam tenuem, pauci & raro vinum, & bene dilutum. Merenda est, seu (si id mavis) antecœnium, aliquid panis & amygdalarum, seu avellanarum, ficuum aridarum, uvarum passarum: aut, si sit æstas, pyrorum aut malorum, cerasorum, aut prunorum. Quum vero animi gratiâ rus proficiscimur, tum edimus lac, vel liquidum, vel coactum, caseum recentem, cremorem, lupinos lixivio maceratos, pampinos & alia, quæ villa suggerit. Cœnæ caput est acetarium concisum, sale aspersum, irroratum oleo olivarum ex gutto, aceto etiam infuso. N, Quid? oleo nucum, aut raparum? P. Apage rem insuavem & insalubrem: tum in lata paropside aulicoctia vervecina, jurulenta cum prunis passis, aut radiculis, aut herbulis, quæ sint pro intrito: interdum tucetum saporis sciissimi. N, Quo condi-

condimento? P, Fame, omnium optimo & ſapidiſſimo: hinc certis diebus hebdomadis aliquid aſſi, potiſſimum vitulinæ, hœdinæ, interdum in vere pro ſecunda menſa raphani perpuſillum, & caſei non putris, nec veteris, ſed recentis, qui eſt, quam vetus, alibilior: pyra, mala perſica, cydonia. Diebus, queis carne fas non eſt veſci, habemus pro carnibus ova aſſa, aut frixa, aut elixa, ſingula per ſe, aut in libum commiſta in ſartagine. aceto, aut omphacio, non tam infuſo quam inſtillato: paululum interdum piſcium; & caſeo ſuccedunt nuces. N, Quantum cuique? P Bina ova ſingulis, & binæ nuces. N, Quid? à cœna nunquamne comeſſamini? P, Sæpius. N, Quid, quæſo? nam id eſt ſuaviſſimum. P, Convivium Syri apud Terentium, aut aliquod aliud ex illis lautiſſimis Athenæi, aut ſimilium, quorum meminerunt hiſtoriæ. Utrum cenſes, nos porcos eſſe an homines? qui ventriculi, quæ valetudo ſufficeret, poſt quaternas refectiones comeſſari? Heus tu! ſchola hæc eſt, non ſaginarium: Dicunt etiam nihil eſſe perniciosius valetudini, quam bibere, quum ſtatim ſis iturus cubitum. N, Licebitne cœnæ veſtræ intereſſe? P, Facilè, modo veniâ petitâ à præceptore; quâ ſcio illũ daturũ non gravatè: nam ſolet. Alioqui pravæ eſſet educationis ingerere te convivio, Magiſtro inicio, & qui te adduceret, nihil aliud quâ probrum & pudorem contraheret apud condiſcipulos. Mane pauliſper, Magiſter, licebitne, cum bonâ tuâ venia, puerum quendam mihi notum adhibere noſtræ cœnæ? M, Maximè: non erit moleſtus. P, Habeo gratiam. Hic quem vides geſtantem mantile pro focali, eſt Architriclinus hujus hebdomadæ: nam hebdomarios habemus hic Architriclinos, ut reges. Ar. Lamia, quota eſt hora? L, Horas non audivi à tertia, intentus compoſitioni epiſtolæ. Florus melius id nôrit, qui toto hoc pomeridiano tempore librum non vidit, neq; chartã. F, Amicum teſtimonium, & apud Magiſtrum iratum valde utile. Sed quî potuiſti tu id animadvertere, immerſus (ut ais) compoſitioni epiſtolari? planè malevolentia te coëgit mentiri. Gaudeo profecto, inimicum meum pro mendaci haberi: Si quid me poſthac voluerit calumniari, carebit fide. Ar, Non potero alicundè cognoſcere de horâ? Anthrax, tranſcurre ad divi Petri, & inſpice horas. An. Index ſignat jam ſextam. Ar, Sextã vero? Eia pueri agite, eia, conſurgite, abiicite libros:

vel

vel quo cervi cornua. Parate mensas, insternite, apponite sedilia, mantilia, orbes, quadras, panem: dicto citius volate, ne tarditati nostræ institutor succenseat. Prome tu cervisiam tu hauri aquam de cisterna, appone cyphos. Quid isthuc rei est? tam obnubilatos affers? refer in culinam, ut famula eos fricet, & extergat probè, quo sint nitidi & fulgentes. P, Nunquam tu hoc perfeceris, quamdiu simiam hanc habebimus ministram culinariam: nunquam audet fortiter confricare, quæ mundat, ita timet suis digitis, nec abluit, nisi semel, & tepidâ. Ar, Quis admones de eo præceptorē. P, Satius est queri apud famulam atrienſem: nam in ejus manu est, mutare famulas culinarias. Sed eccum præceptorem. Tu ipse perluito hos calices frica folio fici, vel urticis, arena, aqua, ne quid hodie habeat Magister jure reprehendendum. M, Sunt parata omnia? est aliquid, quod nos remoretur? Ar, Nihil omnino. M, Ne posthea facturi simus intervalla magna inter missus. Ar, Missus vero? missum potius dixeris, & eum exiguum. M, Quid tu mussitas? Ar, Dico, ut assideas, esse tempus, & propemodum corrumpi cœnam. M, Pueri, abluite omnes manus & os. Vah quod mantile? qui hic se extergunt, ubi mundantur? curre, affer aliud purius. Sedeamus more solito. Est is puer conviva noster. P, Est, here. M, Cujas est. P, Flander. M, Ex qua urbe illius provinciæ? P, Brugis. M, Recipe illum supra te. Expediat quisq; cultellum suum, & purget quisq; suum panē, si quid hæret vel cineris, vel carbonum in crusta. Sacret mensam, cujus est munus hac hebdomade. F, Pasce animos nostros, Christe, charitate tua, qui benignitate tuâ alis vitas omnium animantium: sancta sint, Domine, hæc tua munera nobis sumentibus, ut tu, qui ea largiris, sanctus es. Amen. M, Sedete, quantum licet laxè, ne comprimatis mutuo: quandoquidē est satis loci. Et tu habes cultellum, Brugensis. P, Prodigium! Flander sine cultello, & quidem Brugensis, ubi cuduntur optimi. N, Mihi vero cultello nihil est opus, dentibus frangā mordendo, vel digitis buccellatim comminuam. H. Ferunt illud de morsibus tum gingivis, tum candori dentium esse perutile. M, Ubi fecisti Latinæ linguæ tyrocinium? nam non videris mihi pravè institutus. N, Brugis, sub Joanne Theodoro Nervio. M, Viro diligenti, docto, probo. Brugæ elegantissimæ, nisi quod pereunt indies vitio plebis pro-

fusissimæ: quod dolendum est, Quam pridem illinc veni? N. Nudius sextus. M. Quam nuper cœpisti studere? N. Ab hinc annos tres. M. Non potest te profectus pœnitere. N. Merito: nam & habui Magistrum non pœnitendum. M. Sed quid agit Vives noster? N. Dicunt eum agere athletam, non tamen athleticè. M. Quid isthuc rei est? N. Quia luctatur semper, sed parum fortiter. M. Cum quo? N. Cum suo morbo articulari. M. O luctatorem dolosum, qui primum omnium invadit pedes! H. Imo lictorem sævum, qui totum corpus constringit. Sed tu quid agis? quid cessas? videris huc spectatum venisse, non cœnatum. Nemo vestrum attingat pileum inter cœnandum, ne quis capillus involet in patinas. Cur non tractatis hospitem comiter? H. Nepotule, præbibo tibi. N. Præceptor, excipio animo libentissimo. H. Exinanias calicem tuum, quandoquidem exiguus haustus restat. N. Hoc esset mihi novum. M. Quid? non exinanire? sed tu, hypodidascale, quid dicis? quid affers novi super cœnam? H. Ego vero nihil dico, sed hisce duabus horis multa cogitavi de arte grammatica. M. Quæ tandem? H. Reconditа sanè, & ex penetralibus disciplinæ: Primum, cur grammatici posuerunt tria genera in arte, quum sint tantum duo in natura? aut cur natura non producit res neutrius generis, sicut masculini & fœminini? non possum causam exculpere tanti mysterii. Deinde, philosophi dicunt, esse tantum tria tempora: ars nostra ponit quinque, ergo ars nostra est extra rerum naturam. M. Imo tu ipse es extra rerum naturam: nam ars in rerum naturâ est. H. Si ego sum extra rerum naturam, quomodo possum comedere hunc panem, & has carnes, quæ sunt in rerum natura? M. Tanto tu deterior, qui venis ab altera rerum naturâ, ut comedas quæ sunt in hac nostra. H. Παραφθεγμα παροδιόντος. Aliam ego vellem solutionem mearum quæstionum, Utinam haberemus nunc Palæmonem aliquem, aut Varronem, qui has quæstiones posset profligare! M, Quin potius Aristotelem, aut Platonem. Habes aliquid aliud? H, Heri vidi scelus capitale admitti. Ludimagister vici recti, capro olidior, qui in phrontisterio suo in pedore & fœtore docet auditores diobolarios, ter aut quater pronunciavit volucres accentu in penultimâ. Ego verò miratus sum terram illi non dehiscere. M.

Quid

aliud decebat talem ludimagiſtrum dicere? & eſt alioqui in formulis grammaticis valdè detritus. Sed tu in re levi nimium tumultuaris, & facis tragœdiam ex comœdia, ſeu mimo verius. H. Equidem abſolvi penſum meum: nunc tuæ ſunt partes, dic tu viciſſim aliquid inter cœnam. M. Nolo, ne tu mihi viciſſim παραφθέγξῃς. Juſculenta hæc jam conglaciant: affer foculum menſarium. Excalfacite aliquantum priuſquam panem intingatis. Raphanus hic non eſt eſui, adeo eſt lentus, nec minus lentæ ſunt radiculæ juſculentæ. H. Lentorem profectò non à macello attulerunt, ſed hîc contraxerunt in noſtro penore, quâ cellâ nihil eſt penui incommodius. Neſcio quid iſthuc rei eſt: ſemper afferuntur huc oſſa emedullata. M. Parum habent oſſa medullarum ſub luna ſilentem. H. Quid quum eſt plena? M. Plurimum. H. Tum vero oſſa noſtra habent minimum, ſeu nihil verius. M. Non exorbet nobis medullas luna, ſed noſtra lamia. Nimis hîc indidit piperis & zingiberis. Et in jure hoc, & in toto acetario, nimium menthæ, petroſelini, ſalviæ, erucæ, naſturtii, hyſſopi. Nihil puerorum, & adoleſcentum corporibus æquè damnoſum ac cibi qui interiora fervefaciunt. Ar. Quibus igitur ex herbis velles confici? M. Lactucis, bugloſſa hortenſi, & portulaca, & petroſelini aliquid admiſceri. Heus tu, Gangolfe, ne extergas labra manu aut manica, ſed ſimul ipſa, ſimul manum mantili: nam ideo tibi datur. Carnes ne attingas, niſi ab ea parte, quam tibi es ſumpturus. T. Dromo, non animadvertis, te manicas tuas inficere pingui carnium: reduc eas, ſi ſunt apertæ, ad humeros: ſi non ſunt, corruga, vel complica ad cubitum, quæ ſi relabuntur, affige acicula, ſeu, quod magis te decet, ſpina. T. Tu dominaſter delicatule, in menſâ incumbis: ubi id didiciſti? in hara quapiam. Heus, ſubjicite eius cubito pulvillum. Architricline, vide, ne analecta hæc pereant, reconde in promptuarium, tolle primum omnium ſalinum, hinc panem, tum lances, diſcos, mantilia, poſtremo mappam: mundet quiſque ſuum cultellum, & reponat in vaginam. Heus tu, Cinciole, ne ſcalpas dentes ſcalpello: nam eſt noxium: conficito tibi dentiſcalpium pennula, vel bacillo tenui acuminato: & ſcalpe modicè, ne gingivas ſcarifices, & ſanguinem elicias. Conſurgite, & abluite manus, priuſquam recitetur gratiarum

rum actio. Amove Menſam, voca miniſtram, ut pavimentum hoc ſcopis verrat. Agamus Chriſto gratias, præeat verba, qui ſacravit Menſam. F. Pro cibo temporali gratias agimus, Chriſte Domine, temporarias. Fac ut pro immortalitate agamus æternas: Amen. M. Ite luſum, & confabulatum, & deambulatum, quò libuerit, dum licet per lucem.

GARRIENTES.

Nugo, Turdus, Graculus, Bambalio.

ASſideamus in hac trabe: tu, Gracule, è conſpectu, in ſaxo illo: modo ne impedimento ſis, quo, minus cernamus prætereuntes: apricemur nos ad hunc parietem, egregiè ſolis oſtentum. Quam grandis truncus! & cui uſui? T, Ut nos hic ſedeamus. N, Oportet fuiſſe proceriſſimam & latam arborem, unde eſt ſumptus. T, Quales ſunt in India. G, Quî ſcis? fuiſti tu in India cum Hiſpanis? T, Quaſi ſcire aliquid de regione quapiam non poſſis, niſi in ea fueris. Sed dabo tibi autorem, meum. Plinius ſcribit, in India creſcere ad eam altitudinem, quæ non poſſint jaculo ſuperari, & gens illa quidem ſumeis non tardà phatetris, ut ait Virgilius. N, Scribit etiam Plinius, turmam equitum condi ſub ramis. T, Nemo id miretur, qui ſcirpos illius regionis conſideret, quibus infirmi fulciunt gradum, divites duntaxat. G, Heus, quota eſt hora? N, Nulla: nam horarum tintinabulum nunc funditur: adfuiſti? G, Non ſum auſus: nam aiunt rem eſſe periculoſam. N, Ego interfui, & vidi innumeras mulieres prægnantes tranſilire canalem fuſionis, qui eſt ſub terram conditus. T, Audivi, hoc illis eſſe ſalutare. G, Ea eſt colus philoſophia, ut dicunt: ſed de hora quærebam. N, Quid tibi opus eſt hora? ſi quid vis agere, dum eſt opportunitas, eſt hora. Sed ubi eſt horologium tuum viatorium. G, Excidit mihi nuper, quum ſugerem canem holitoris poſt decerpta pruna, T, Ego te currentè vidi de feneſtra: ſed quo te recepiſſes, ſpectare non potui, quia impedimento mihi erat hortus penſilis, quem ibi mater affixit parte invito, & multum reclamante: mater vero, in propoſito conſtans obtinuit, ne tolleretur. N, Quid tu? tacebas. T, Flebam tacitus: quid enim aliud agerem, diſſentientibus mihi chariſſimis capitibus? tametſi mater jubebat me ab ſe ſtare, & clamare

strenuè: sed mihi non erat cordi quicquam adversus patrem mutire. Ergo missus sum ad scholam quatuor continuis diebus injentatus à matre irata, & dejerante, me non esse ex se natum, sed commutatum à nutrice, de quo ait dicturam se nutrici diem apud prætorem capitalem. N, Quid rei est prætor capitalis? an non prætor omnis habet caput. T, Quid ego scio? sic illa dixit. G, Hem! qui sunt isti penulati & ocreati? N, Galli sunt. G, Quid? estne pax. T. Bellum narrabant futurum & quidem atrox. G, Quid afferunt. T, Vinum, N, Exhilarabunt multos. G, Scilicet, non solum vinum exhilarat, sed vini mentio & recordatio. N, Vinosos utique: meâ nihil refert, qui aquam bibo. G, Nunquam facies bonum carmen. T, Nôsti illam mulierem? G, Non, quænam est? T, Aures habet gossipio obturatas. G, Quid ita? T, Ne quid audiat: quia malè audit. N, Quam multæ pessimè audiunt auribus patentibus, & bene perforatis? T, Credo huc pertinere, quod est apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus, Surdaster erat Marcus Crassus: sed illud pejus, quod malè audiebat. N, Non dubium est, quin hoc ad infamiam sit referendum. Sed heus tu Bambalio, invenisti tuas Tusculanas quæstiones? B, Etiam, apud propolam: adeo interpolatas, ut non agnoscerem. N, Quis surripuerat? B, Vatinius, quod illi malè sit. G, Vah hominem manibus aduncis & picatissimis! ne admittas eas unquâ ad tuas capsas, nec ad scrinia, si vis omnia esse salva. Nescis illum crumenisecam existimari ab hominibus, & de crumenisecio accusatum apud gymnasiarcham? N, Soror puellæ illius enixa est heri gemellos. G, Quid mirum? Mulier quædam viâ salariâ ad leonem galeatum, peperit nudius sextus tergeminos. N, Plinius dicit, ad septimum posse procedi. T, Quis vestrum audivit de uxore comitis Bataviæ? quam ferunt uno partu tot edidisse quot sunt in anno dies, ex imprecatione mendicæ cujusdam? G, Quid isthuc fuit de mendica? T, Mendica hæc liberis onusta petiit ab hac comite stipem: illa, ubi conspexit tot pueros convitio illam abegit, scortum vocitans: negabat enim posse fieri, ut ex uno viro tantam sobolem suscepisset. Innocens mendica precata est divos; ut si se castam & puram scirent, darent comiti ex marito suo tot fœtus uno conceptu, quot sunt in anno dies. Et ita contigit; ostenditurq; propago numerosa illa in oppido quodam

dam illius insulæ. G, Malo credere, quam exquirere, N. Omnia sunt Deo possibilia. G, Imo vero facillima. N, Non nosti illum onustum retibus, comitatum canibus, cum cuspa & peronibus, vehentem cantherio strigosissimo? T, Estne Mannius versificator? N, Est plane. T, Quænam tanta metamorphosis, N, Ex Minerva trasiit ad Dianam, id est, ab honestissima occupatione ad inanem & stultum laborem. Pater ejus mercimoniis faciundis auxerat rem. Hic paternam artem dedecori sibi esse ducit, vertit se ad alendos equos, & venationem, non aliter ratus posse nobilitatem generis venari. Nam, si quid ageret utile, non haberetur pro nobili. Sequitur eum venantem talis Curius, pereruditus homo, aleator famosissimus, & qui probè novit taxillos mittere compositos: domi habet sodalem Tricongium. T, Imo amphoram. G, Imo spongiam. N, Imo harenam Africæ aridissimam. B, Aiunt illum semper sitire. N, An sitiat, nescio: semper certè paratus est potare. B. Ausculta luscinolam illam. G. Ubinam est? B. Non vides eam in ramo illo sedentem? vide. Ut canit ardenter nec intermittit. N. Flet Philomela nefas. G. Quid mirum dulciter eam garrire, quæ sit Attica: ubi etiam fluctus maris non sine numero alliduntur littori. N. Plinius scribit, eam præsentibus hominibus diutius & accuratius cantare. T. Quid causæ est. N. Ego tibi causam aperiam! Cuculus & Philomela eodem cantant tempore, verno scilicet, ab Aprili medio ad Maium exactum, aut eo circiter. Hæ duæ aves in contentionem venerunt de suavitate concentus, quæsitus est judex: & quia de sono erat certamen, aptissimus visus est ad eam cognitionem asinus, qui præter cæteras animantes grandes haberet auriculas. Asinus, repudiatâ luscinià, cuius se harmoniam negaret intelligere, victoriam cuculo adjudicavit. Philomela ad hominem appellavit, quem ubi videt, agit statim causam suam, canit diligenter, ut se illi approbet ad vindicandam iniuriam, ab asino acceptam. G. Habeo causam poëta dignam. N. Quid ergo? exspectabas philosopho dignam? posce id à novis illis magistris Parisiensibus. G. Plerique illorum vestibus sunt philosophi, non cerebro: N. Quid ita vestibus? nam coquos potius dixeris, aut muliones. G, Quia gestant eas crassas, detritas, laceras, lutulentas, immundas, pediculosas. N. Erunt ergo philo-

Cynici. G. Imo cimici; non, quod videri affectant, Peripatetici: quippe Aristoteles, sectæ princeps, cultissimus fuit. Ego vero longum vale dico jam nunc philosophiæ, si aliter non possum esse philosophus. Quid enim pulchrius, & homine dignius, quam mundicies, & civilis quidam cultus in victu & vestitu? ea in re antestant, mea sententia, Lovanienses Parisiensibus. T. Quid tu? non putas esse impedimento studiis nimiam curam mundiciæ atque elegantiarum? G. Ego quidem mundiciem probo, anxiam & morosam illius curam improbo. N. Damnas tu elegantias? de quibus scripsit Valla tam diffuse, quasque adeo diligenter commendant nobis nostri præceptores. G. Alia est verborum in loquendo elegantia, alia rerum in vestiendo. T. Scitis, quid est mihi narratum à tabellario Lovaniensi? N. Quid tandem? T. Clodium ardere perdite in puellam quandam, & Lusconem transtulisse se ad mercaturam à literis: hoc est, ab equis ad asinos. N. Quid audio? T. Clodium nostis omnes, succi plenum, rubicundum, bene habitum, hilarem, vultu renidenti, comem, festivum confabulatorem? nunc refert ille: esse exuccum, exanguem, pallido colore atque adeo lurido, imbecillum, horridum, trucem, taciturnum, fugitantem lucis, & humani consortii: nemo, qui illum vidisset prius, jam agnosceret. N. O miserum adolescentem! unde id mali? T. Ex amore. N. At unde amor. T. Quantum ex oratione tabellarii potui colligere, reliquerat seria & solida studia, dediderat sese cunctum poëtis lascivis, Latinis, & linguæ vulgaris: inde prima animi præparatio ut, si qua ignis scintilla in illum incideret fomitem, quantulum libet exigua, subito inflammaretur velut stuppa: tradiderat se somno & ocio. N. Quid necesse habes plures aut majores causas amandi commemorare. T. Nunc insanit, ambulat plerumque solus; semper autem vel tacitus, vel cantillans aliquid, & modulans, scribit versus sermone vernaculo. N. Scilicet, quos legat ipsa Lycoris. G. O Christe, averte ab animis nostris tam pernicioſum morbum. T. Nisi me ingenium Clodii fallit, recipiet se aliquando ille ad frugem meliorem: peregrinatur animus eius in nequitia, non habitat. G. Et ille alter quas mercaturas exercet? T. Misit ad patrem epistolam flebiliter conscriptam de misera conditione studiorum,

ſtudiorum, quam, quod eſſet apertilis, legit ipſe tabellarius. Pater, homo craſſæ Minervæ, tranſdidit eum à chartis ad lanas, pannos, glaſtum, piper, gingiber, cinnamomum. Nunc ille ſuccinctus braca, mirè diligens & ſedulus in aromataria taberna vocat adventores, excipit blandus, ſcandit, deſcendit per ſcalas infeſtiſſimas, profert ſuas merces, vertit, invertit: mentitur, pejerat: omnia ſunt illi leviora, quàm ſtudere. N. A puero novi illum attentum ad rem, & delectari numulis. Itaque potiorem habuit nummationem, quam literaturam, & vile lucrum antepoſuit excellentiæ eruditionis: aliquando pœnitebit eum. T. Sed ſerò. N. Indubiè: provideat, ne accidat ſibi, quod ſuo conſobrino. T. Cui? N, Antonio in angiportu pomorum, ad tres graculos Non audiſti, illum ſuperiore anno decoxiſſe. G. Quid decoxit, quæſo? eſtne hoc tantum malum? an non quotidie id fit in culinis omnibus. T, Decoxit rem. G. Quam rem? T, Alienam, & conturbavit. G, Nihilne reddidit creditoribus. T, Ex compactione (nam receperat ſe in aſylum) uncias ternas ex libris ſingulis. G, Hoc vocas tu decoquere, quum nihil ſit crudius? ſed quo modo amiſit, T, Audivi equidem nuper de patre, non ſatis tamen intellexi: Narrabat pater eum feciſſe verſuras damnoſiſsimas, quæ deglubérunt eum, & devorarunt uſque ad oſſa. G, Quid rei eſt verſura? quid deglubere? T, Ne ego quidem novi: credo eſſe aliquid de furibus. N, Vides illum obeſum? quem putes vix ſe poſſe comovere, petauriſta eſt, & funambulus. G, Ah! tace, rem narras incredibilem. T, Non ipſe quidem ſuo corpore: ſed calcibus? G, Aſſerebat aliquid aliud novi tabellarius de noſtris ſodalibus? T. Etiam de Hermogene, qui in omni noſtro certamine ſemper ferebat primas: is admirabili mutatione ex ingenioſiſsimo, & (ut ætas illius ferebat) doctiſſimo, repentè factus eſt tardiſſimus, & rudiſſimus. N, Tale quiddam ſæpè vidi accidere in quibuſdam acutulis. B, Aiunt id fieri, quum ingenii acumen non eſt ſolidum: ut in ſcalpellis, quorum acies facilè retunditur, præſertim ſi quid ſecet paulo durius. G. Quid? eſtne acies in ingenio ſicut in ferro? B, Neſcio: ferrum ſæpè vidi, ingenium nunquam vidi. N, Quid factum eſt adoleſcentulo illi pagano, qui ſuperiore menſe exhibuit nobis prandium adventorium, re-

ferum deliciis ruſticis ad quem è fuga retrahendum præceptor miſerat quatuor fugitivarios? & erat formoſulus. T, Venuſtus aſinus. Puella amanuenſis amitæ meæ, quæ puella eſt illi ſoror patruelis convenit illum nuper in pago ſuo, nudo capite, impexum, horridum, ſentum, cum gallicis, & tunica villoſa levidenſa, vendentem in trivio quodam chartaceas imagines, & tabellas elementarias, cantantem cantiones novas in circulis. G, Oportet illum eſſe ortum claro ſanguine. T, Quî iſthuc? G, Quoniam pater eius eſt de genere Coclitum. N, Non tam id arguit nobilem virum, quam bonum Jaculatorem: collimabit facilè. T, *Aut fabrum tignarium, qui Oculo rubricam dirigit uno.* N, Nunquam placuit mihi ille puer, nec dederat mihi ſignificationem aliquam virtutis G, Quid ita? N. Quia nec amabat ſtudia, nec præceptorem reverebatur, (quod eſt perditi animi argumentum evidentiſſimum) & ſenes irridebat, & calamitoſos ſubſannabat. Sed quis eſt iſte ſericatus, torquatus, bracteatus auro? G, Ex genere clariſſimo, matrem habet nobiliſſimam & fœcundiſſimam. N, Quam? G, Terram: & vix credas quas ſemper faciat delicias: dicas puerulum in cunis adhuc & crepundiis vagientem. N, Atqui lanugo illi incipit jam per malas ſerpere. B, Hem! obſervator venit: expedite libros, explicate, incipite evolvere. G, Nec fuit his multis hebdomadibus obſervator magis curioſus, & qui tam gauderet deferendis ad Magiſtrum criminibus. B, Utinam ſaltem nos veræ culpæ reos ageret! ſed calumniatur plerunque. N, *Hic murus aheneus eſto: Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.* Sed quieſcite, ego illum ſtatim fugabo. O. Quid tu dicis, Vacia? N, Quid tu Vatrax? O, Quid tu Vatrachomyomachia? ſed joco amoto, quid hic agitur? N. Quid ageretur? quod inter bonos ſcholaſticos & ſtudioſos: legitur, ediſcitur, diſputatur. Dic ſodes capitulum lepidiſſimum, quid eſt apud Virgilium. Tranſverſa tuentibus hirquis? O, Bene facitis, pergite ſtudere, ut bonæ indolis adoleſcentes decet: mihi aliud nunc eſt negotii; vos valebitis N, Satis nugatum eſt, revertamur ad ludum: ſed prius relegamus, quæ præceptor explicavit, tum ut diſcamus, tum illi placeamus, & nos approbemus, quod cuique noſtrûm debet eſſe in votis, non minus quàm Patri,

ITER

ITER ET EQUUS.

Philippus, Miſippus, Miſoſpudus, Planetes, Puer, Ruſticus.

VUltiſne proficiſcamur animi gratia Bononiam, quæ eſt ad Sequanam? Miſip. & Miſo, Nihil malumus, die præſertim ſereno, & à ventis ſilenti: tum etiam in noſtro Pædagogio feriato. Ph, Cur non eſt nobis operarius. Mi, Quia Pandulphus madefacturus eſt hodie ingenti prandio Magiſtros omnes, in honorem laureæ ſuæ magiſtralis. Pl, Vah! quantum potabitur. Mi. Multo plus ſitietur. Miſi, Ego habeo aſturconem. Ph, Et ego equũ meritorium; conductum de luſco impoſtore. Miſo. Ego & Planetes vehemur rheda: reliqui, ſi videtur, vel pedeſtres ſequentur nos, vel vi brachiorũ agent cymbã contra curſum amnis. Pl. Imo equis trahetur: Mis. Ut erit cordi, nam nobis pedeſtre iter magis placet. Ph. Eia puer, frena equum meum, & inſterne. Quid (malùm) manno indis lupatum? orna potius frenulo illo levi cum bullis. Pu. Hui! nec oream habet, nec aureas. Ph. Si ſcirem quis fregiſſet, ego illi frangerem. Miſip. Quid tu nunc dicis concitatus? Ph, Panem in cœna. Accipe, unde poteris, accommodato. Pl. Scilicet in mediis pædagogiis quæris tu vel equos, vel equorum ornamenta. Ph. Supple igitur, quæ deſunt ex hoc funę. Pu. Erit deforme. Ph. Abi, inſane, quis videbit extra urbem; Pu. Antilena eſt diſſuta. Ph. Sarcias ligulâ aſtriſtoriâ aliquâ. Pu. Non habet poſtilenam. Ph, Nec opus eſt. Pl. Magnum equitem & exercitatum! delabetur ephippium ad collum, & effundet te equus ſupra caput. Ph. Quid ad me? lutoſa eſt magis via, quam lapidoſa: inficiar cœno, non cruentabor. Sed, ſi hæc omnia apparanda, non hinc diſcedemus ante veſperum: adduc equum qualicunq; ornatu. Pu. Paratus eſt, conſcende: ah, quid agis, pedem dextrum ponis priorem in ſtapeda? Ph. Utrum ergo? Pl. Siniſtrum, & habenas ſiniſtra manu rege: dextra cape hanc virgulam, quæ erit pro calcaribus. Ph, Non indigeo, calcanei erunt mihi vice calcarium. Pl. Jubellium Taurcam videtis, aut, qui cum hoc eſt congreſſus, Aſſellum. P, Apage hiſtorias in procinctu: ubi reliqui? Pl, Ite, ego comitabor vos pedeſter. Mis. O equum moleſtiſſimum ſuccuſſatorem, oſſa mihi omnia contuderit, priuſquam perveniamus in oppidulum. Ph, Quid (malum) eſt, ſtratum iſtud tuum? cli-

tella eſt, ut puto. Mis. Paulò? minus. Ph, Quanti, quanti Mis, Nummis Turonenſibus quatuordecim Ph, Equum ipſum cum ſuo victu & veſtitu tanti non emerim: nec videtur mihi equus vector, nec ephippiarius, ſed jumentum clitellarium & jugale, aut dorſuale: animadverte, quæſo, ut paſſim ceſpitat, vel in chartam aut latum culmum impingeret. Miſi. Quid tu de eo dicis? pullus eſt adhuc: Sed garrias, quæ voles: vides tu hunc equum? is qualis qualis eſt, me vehet, aut ego illũ. Pl. Ungulã habet tenerrimam miſer. Ph. Quid admonuit te tam accuratè unoculus, quum tibi eum inſterneret. Miſip. Rogavit verbis amantiſſimis, ne duo inſideremus equo, alter in ſtrato, alter ſuper clunes, & ut in equili diligenter ei ſubſternerem. Pl. Nimirum eget miſellus, qui latera habet nudata carne. Ph. Quid agitis vos? non aſcenditis in rhedam. Pl. Probe mones rhedarius petit nunc altero tanto plus, quam quanti eramus pacti Ph. Cum rhedariis eſt vobis res, & cum naviculatoribus: facilè conficietis omnia, & ex animi ſententia. Genus hominum eſt id mite, manſuetum, come, urbanum, pium. Rhedarii ſunt fax terræ, naviculatores fæx maris, date illi dimidium ejus, quod plus poſcit. Pl. Quotam eſſe jam horã cenſetis? Ph. Ex ſole conjicio, eſſe ultra decimam. Pl. Appetit iam meridies Ph. Itane? Heus, *Miſippe* eamus: ſequatur, qui poterit. Invenient nos ad galerum purpureum: ea eſt taberna diverſoria, ſita contra regiam pyramidem, non procul à domo Curionis. Miſi. Quà egredimur? Ph. per portam Marcellinam, ad dextram ſimplici viâ & directâ. Mis, Imo teneamus hanc ſemitam, via jucunda & placida. Ph. Minimè vero: nihil commodius ac tutius, quam via regia. Nam tranſverſis in itineribus amittemus comites, præſertim, quod trames ille, niſi me fallit memoria, eſt valdè ſinuoſus & ambagioſus. Miſi. Qui ſunt iſti haſtati? videntur milites ex iſtis mercenariis. Ph. Quid agendum? Miſi. Revertamur, ne nos ſpolient. Ph. Progrediamur: nam facilè evademus eos curſu equorum per campos. Miſi. Quid ſi geſtent tormenta manuaria? Ph. Nihil tale cerno, ſed ſolas ſariſſas. Miſi. Accede propius puer. Pu. Quid rei eſt? Miſ. Non tu vides illos Germanos? Pu. Quos? Miſ. Illos huc venientes adverſum nos. Pu: Planè ſunt germani: ſed Pariſienſes ruſtici duo cum ſuis baculis. Miſi. Profectò ita eſt, bene ſit tibi, animam mihi & vitam reddidiſti. Sed ubi Miſoſpudus & Planetes? Pu.

Rhedarius

Rhedarius iratus, quod non quantum poſtulaverit, accipiat, duxit eos viâ ſalebroſâ: equi, dum magna enituntur vi rotas, in alto cœno hærentes extrahere, temonem & helcia confregerunt, tum canthi revulſi ſunt cum clavis, & ipſe rotam ſuffla-minaverat imprudens, bili excæcatus: nunc ea reficit ſtoma-chabundus, & convitians divis omnibus, vectores quoque diris devovens atrociſſimis. *Ph.* Quæ capiti illius ſint. *Pu.* Puto eos rhedâ relictâ tranſituros in ſarracum, quod ſine onere habet iter Bononiam. Glaucus & Diomedes ingreſſi erant in ſcapham quandam: ſed nautæ negant ſe hoc vento poſſe remis aut contis agere navigium: equos halciarios narrant omnes eſſe occupatos, neſcio quâ materiâ vehendâ: ita nondum religarant prymneſium. *Ph.* De nauło nihil novi? *Pl.* Nihil prorſus. *Ph.* Mirum eſt: ſed conjicio quid futurum ſit: non pervenient illi Bononiam ante ſerum diei. Miſi. Quid tum? ſumemus diem craſtinum totum ad reficiendum animum. Aſpice, ut fluviolus ille leniter labitur, aquæ planè cryſtallinæ inter ſcrupos aureos: Quàm jucundum murmur! Audis luſciniolam, & carduelem? Profecto territorium hoc Pariſienſe amœniſſimum eſt. *Ph.* Quod ſpectaculum poteſt eſſe huic par! quàm placido agmine fluit Sequana! Ut fertur navicula illa plenis ſinibus, & ſecundo vento! mirificè his omnibus redintegrantur animi. O pratum miro artificio veſtitum! *Mi.* Nempe ab admirabili artifice. *Ph.* Quàm ſuavem odorem eructat! *Mi.* Hac, ad ſiniſtram flectito, ut vites cœnum tenaciſſimum, in quo gradarius tuus ſtatim unguem amitteret. Quàm contrarius hic campus ſuo vicino, obſitus ſitu, ſquallidus, carioſus, horrens petris, & ſpinis armatus! *Pu.* Non vides eſſe agrum ruderatum ex villæ ruinis! & alioqui frumentarius eſt. Hiberno pulvere, verno luto, magna farra Camille metes. *Ph.* Quæſo, cantilla verſus aliquot, ut ſoles. Miſi. Placet.

Felix ille animi, divíſque ſimillimus ipſis,
Quem non mendaci reſplendens gloria fuco
Sollicitat, non faſtoſi mala gaudia luxus:
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

Ph. Verſus facetiſſimos, & graviſſimos! cuius, quæſo ſunt? Miſi.

Miſi. Non agnôſti? *Ph.* Non. *Miſi.* Angeli Politiani. *Ph.* Vetuſtiores putavi: & habent gratiam antiquitatis. Suſpicor nos deerraſſe. *Miſi.* Heus bone vir, quà itur Bononiam? R. Aberrâſtis; obvertite canterios veſtros ad bivium illud, & tenete viam quam radit flumen: ea vos non ſinit falli, recta eſt & ſimplex, uſque ad vetuſtam quercum. Inde ad manum hanc vos præcipitate. *Miſi.* Habemus gratiam. R. Ducat vos Deus. *Miſi.* Mallem currere, quàm ſic ab equo iſto concuti. *Ph.* Tanto cœnabis avidius. *Miſi.* Imò non potero cœnare delaſſatus, & confractus toto corpore: citius quæram de lecto, quam de menſâ. *Ph.* Sede coniunctis cruribus, non divaricatis: minus ſenties laborem. *Miſi.* Hoc eſt fœminarum: & facerem, niſi metuerem deriſus & ſannas prætereuntium. *Pl.* Siſte parumper, Philippe. dum hic faber ferrarius calcearit aſturconem tuum, cui excuſſa eſt ſolea dextri pedis. *Miſi.* Quin potius moremur hic, ut clauſo diverſorio, ſub dio dormiamus. *P.* Quid tum? in aperto mundo: an non id præſtabilius, quàm in clauſo? Gravius eſſet, quod incœnes.

SCRIPTIO.

Mauricus, Mendoza, Puer, Magiſter:

ADfuiſtin' hodie, quum ille haberet orationem de utilitatibus ſcribendi. Me. Ubi nam? Ma, In auditorio Antonii Nebriſſenſis. Me Minimè vero: ſed tu recenſe, ſi qua hæſerunt memoriæ. Ma. Quid ergo recenſeam? dixit tam multa, ut omnia prope exciderint. Me. Ergo contigit tibi quod de vaſis anguſti orificii Quintilianus dicit, quæ ſuperfuſam humoris copiam reſpuunt ſenſim ſi inſtilles, recipiunt. Sed nihil retinuiſti penitus. Ma, Propemodum nihil. Me, Aliquid igitur? Ma, Perpuſillum. Me, Iſthuc ipſum perpuſillum fac mihi etiam commune. Ma. Primum omnium ajebat eſſe perquam admirabile, tantam varietatem humanarum vocum paucis potuiſſe literis comprehendi: deinde amicos abſentes poſſe inter ſe beneficio literarum colloqui. Addebat, nihil eſſe viſum mirabilius apud inſulas iſtas, à regibus noſtris recens inventas, unde aurum affertur, quam poſſe inter ſe homines aperire, quæ ſentiant, tanto intervallo regionum miſſâ chartulâ aliquâ, maculis nigris diſtincta; rogabant enim, an papyrus ſciret loqui: hæc

ille,

lle, & alia permulta, quæ ſum oblitus. *Me,* Quamdiu dixit. *Ma,* Horas duas. *Me,* Ex tam longâ oratione, tam paucula mandâſti memoriæ? *Ma.* Mandavi quidem memoriæ: ſed ea noluit retinere. *Me,* Plane dolium habes filiarum Danai. *Ma,* Imo excepi cribro, non dolio. *Me,* Accerſamus aliquem, qui tibi ea, quæ ille dixit, redigat in memoriam. *Ma,* Mane tamen: nam aliud quiddam cogitatione quæro: teneo. *Me,* Eloquere tandē: cur non excipiebas pennâ. *Ma.* Non erat ad manum. *Me,* Ne pugillares quidem? *Ma,* Ne pugillares quidem. *Me,* Exprime hoc tandem *Ma.* Aufugit jam: tu excuſtiſti menti, tam odioſe interpellando. *Me,* Hui! tam cito? *Ma,* Rediit in memoriam. Ex autoritate neſcio cujus ſcriptoris, affirmabat nihil eſſe ad magnam eruditionem compendioſius, quām probe ac celeriter pingere. *Me.* Quis eſt autor? *Ma.* Nomen ſæpe audivi, ſed memoria effluxit. *Me,* Ut alia. Sed huic præcepto non paret vulgus noſtræ nobilitatis, quæ pulchrum & decorum ſibi eſſe ducit, neſcire literas formare: dicas ſcarificationem eſſe gallinarum & niſi præmonitus ſis cujus ſit manus, nunquam divinaris. *Ma,* Et ea de cauſa vides, quam craſſi ſunt homines, quam amentes, & opinionbus corruptiſſimis. *Me;* Quomodo ſunt vulgus, ſi nobiles? an nō hæc multum inter ſe diſtant? *Ma.* Quia vulgus, non veſtibus & poſſeſſionibus diſtinguitur ſed vita, & judicio de rebus integro. *Me.* Vin' ergo ut nos à vulgari iſta inſcientia Vindicemus? tradamus nos huic exercitamento. *Ma,* Neſcio quo pacto naturale eſt mihi, diſtorte, inæqualiter, perturbate exarare literas. *Me,* Hoc habes nobilitatis; exerceas te: nā aſſue. factio mutabit, quod naturale eſſe ducis. *Man.* Sed ubi is habitat? *Me,* Ex me tu id quæris, qui nec audivi hominem, nec vidi, cum ipſe eum audieris tu? quantum intelligo, velles omnia ingeri tibi præmanſa in os. *Ma,* Nunc commemini. Aiebat ſibi domum conductam juxta ædem divorum, Juſti & Paſtoris. *M,* Eſt ergo vicinus veſter. Eamus. *Ma,* Heus puer! ubi eſt magiſter? P, In illo conclavi. *Man.* Quid agit? P, Docet quoſdam, *Ma,* Significa illi aſtare hic præ foribus, qui huc etiam veniunt, ut ab eo doceantur. *Mag.* Qui pueri ſunt iſti? quid petunt? P. Te cupiunt conventum. *Mag,* Admitte eos ad me recta. *Ma,* &. *Me,* Optamus tibi ſalutem, & omnia proſpera, magiſter. *Mag,* Et ego viciſſim vobis felicem huc ingreſſum. Soſpitet vos Chriſtus. Quid eſt? quid vultis? *Ma,* Doceri abs te artem iſtam

quam

quam profitêre, si modo vacat, & si vis. Mag. Profecto oporteat vos esse pueros honestissimè educatos, qui & sic loquamini, & tam modesto sitis ore. Nunc vero magis, cum totâ facie suffudit se vobis rubor: confidite filii; nam iste color virtutis est. Quî vocamini? Ma. Manricus & Mendoza. Mag. Nomina ipsa testantur ingenuam educationem, & generosos animos. Ita demum eritis vere nobiles, si iis arcibus excolatis animos quæ maximè sunt dignissimæ claris natalibus. Quanto magis sapitis vos, quam multitudo ista nobilitatis, qui eò se habitum iri generosiores sperant, quo imperitius pingant literas. Sed minimè est hoc mirandum, quandoquidem persuasio hæc dementiam nobilitatis jam pridem invasit, nihil esse abiectius, aut vilius, quàm aliquid scire. Ergo videre est illos epistolis à librariis suis compositis subscribentes id quod, nullo pacto legi potest, nec scias à quo tibi epistola mittatur, nisi sit à tabellario prædictum, ut signum agnoscas. Ma. Id modo ego & Mendoza querebamur. Mag. Sed venitis huc armati? Ma. Minimè vero bone præceptor: vapularemus à nostris pædagogis, si ausi essemus arma hac ætate vel aspicere, nedum tangere. Mag. Ah, ah! non loquor de armis crudelitatis: sed de istis scriptoriis, quæ ad præsentem rem faciunt. Habetis thecam pennariam cum pennis? Me. Quid rei est theca pennaria? an ea, quam nos calamarium nominamus? Mag. Ea ipsa: nam antiquissimi homines solebant stylis scribere; quibus successerunt calami, & potissimum Nilotici. Agareni, si quos vidistis arundinibus scribunt à dextrâ in sinistram: sicut omnes penè ad Orientem nationes. Europa Græcos sequuta, contra, à sinistrâ in dextram. Ma. Etiam Latini? Mag. Latini quoque, fili: sed hi a Græcis habent originem, & olim veteres Latini scribebant in membrana deletili, quæ vocabatur palimpsestos, tum unâ tantum facie: nam qui utrinque, erant libri conscripti, opistographi dicebantur: qualis fuit Orestes ille Juvenalis, scriptus & in tergo, nec dum finitus. Sed hæc aliàs: nunc ea quæ instant anserinis pennis scribimus, aliqui gallinaceis. Vestræ istæ sunt egregiè habiles: nam sunt caule amplo, & nitido, & firmo: detrahite plumulas scalpello, & detruncate aliquid è caudâ: tum eradite, si quam habent scabritiem, nam levigatæ fiunt

aptiores

aptiores: Ma. Nunquam ego gero niſi deplumatas & nitidas: ſed inſtitutor meus docuit me eas lenes facere ſaliva & affricatione ad adverſam tunicam, vel fœminicruralia. Mag. Præſens conſilium. Me. Doce nos aptare pennas. Mag. Primum omnium reſcindetis utrinque caput, ut fiat bifurcata: tum in ſuperiore parte inciſuram facite ſcalpello ſenſim ducto, quæ crena vocatur: hinc, æquate duos illos pedunculos, ſeu mavultis nominare cruſcula, ita tamen, ut altius ſit dextrum, in quod penna ſcribendo incumbit: id tamen diſcrimen vix perceptibile oportet eſſe. Pennam ſi firmius vis chartæ imprimere; tribus digitis tenero: ſin celerius, duobus, pollice & indice, more Italico. Nam medius inhibet magis curſum & moderatur, ne ſe immodicè effundat quàm adjuvat. Ma. Profer atramentarium. Me. Hem! cornu atramentarium elapſum eſt mihi venienti huc. Mag. Puer, profer ampullam illam atramentariam, ex eâ effunçemus in hoc mortariolum plumbeum. Me. Sine periculo? Mag. Ita hauries penna liquidius, & commodius: nam in goſſipio, vel filo bombycini, aut lini, quum pennam intingis, adhæret ſemper crenæ fibra aliqua. Vel flocculus, in quo detrahendo ſit mora ſcriptioni: aut ſi non detrahas, lituras verius effingas quam literas. Me. Ego ex ſodalium conſilio linteolum Militenſe indo, aut bombycinum leve ac tenue. Mag. Iſtud vero eſt ſatius. Cæterum multo præſtat ſolum atramentum infundere in mortariolo quidem fixo: nam quod circumgeſtandum eſt, huic omnino opus eſt periculo. Cæterum habetis chartam? Me. Hanc. Mag. Aſperam admodum, & quæ pennam remoretur, ne inoffenſè decurrat: quod eſt ſtudiis noxium. Nam dum luctaris cum ſcabritie chartæ, elabuntur multa ex iis, quæ ſcribenda cogitaveras. Hoc genus chartæ amplæ, denſæ, duræ, ſcabræ, librariis relinquite; quæ ideo librariæ nuncupantur, quod ex eis fiant ad diuturnitatem libri: nec illam quotidiano uſui paraveritis grandem, auguſtam, ſive imperialem, quæ de rebus ſacris hieratica nominatur; quales videtis in libris ſacrarum ædium. Acquirite vobis chartam epiſtolarem, quæ ex Italia affertur optima, tenuiſſima, & firma: vel vulgarem illam, quam ex Gallia important, quam paſſim invenietis venalem in ſingulos codices numis octonis plus minus: dabitur

bitur vobis pro corollario philura una aut altera chartæ emporeticæ, quam bibulam dicimus. Me. Quæ est horum nominum ratio? nam sæpe dubitavi. Mag. Emporetica de Græco venit, ab involvendis mercibus; & bibula, quod atramentum absorbeat. Ita non erit vobis opus furfuribus, aut sabulo, vel pulvere de pariete eraso. Sed omnium optimum est, quum per se literæ exsiccantur: eo enim modo diuturniores fiunt. Proderit tamen emporetica, quam sub manum extendatis, ne sudore aut sordibus maculetis papyri candorem. Ma. Cedo jam nobis, si videtur, exemplar. Mag. Primum abecedarium, deinde syllabatim, tum verba coniuncta ad hunc modum: Discе puer, quibus fias sapientior, & proinde melior. Voces sunt animorum signa inter præsentes, literæ inter absentes: Hæc effingite, & redite huc à prandio, vel cras, ut scriptura vestram emendem. Ma. Faciemus. Interea commendamus te Christo. Mag. Et ego vos eidem. Me. Secedamus, ut absque interventu sodalium & interpellatione meditemur, quæ à magistro hoc accepimus. Ma. Placet mihi: ita fiat. Me. Ventum est, quo volebamus. Assideamus in his saxis. Ma. Etiam, sed aversi à sole Me. Mutua mihi dimidium chartæ folium, quod reddam cras. Ma. Sufficit tibi hoc frustulum? Me. Hui! non capiet sex versus; ex meis præsertim. Ma. Scribe in utrâque facie, & duc versus densiores: quid necesse habes tam magna interstitia relinquere? Me. Egone? vix intervallum est ullum: nam literæ sese utrinquo attingunt, præsertim quæ longos habent apices, aut pedes, ut *b*, & *p*. Sed quid tu? jamne duos versus exarasti? & quidem eleganter, nisi quod sunt pravi. Ma. Scribe tu seorsum, & tace. Me. Enimvero penna & atramento hoc scribi nullo pacto potest. Ma. Quid ita? Me. Non cernis, ut penna respergit chartam atramento extra literas? Ma. Atramentum meum adeò est crassum, ut limum esse credas: aspice, amabò, ut hæret in summâ crenâ, nec ad characteres formandos defluit. Quin igitur utriq; incommodo medemur? tu de cuspidibus pennæ rescinde scalpello, quoad atramentum commodè colligat in literas: ego in atramentarium, quo sit atramentum liquidius, instillabo guttas aquæ aliquot. Me. Immerito potius. Ma. Oh! ne lotium, fœtebit atramentum ipsum, & quicquid scripseris ne-

nec facilè deinceps odorem hunc elueris è periculo. Optimum esset acetum, si haberes ad manum: nam hoc vi suâ statim disrarat densum atramentum. Me, Verum: sed periculum est, ne acrimoniâ sua chartam penetret. Ma. Nihil tale metuas: hæc charta maxime omnium continet attramentum, ne effluat. Me, Extremæ huius tuæ chartæ oræ inæquales sunt, rugatæ, & asperæ. Ma, Demarginato chartam aliquantum forficibus, nam hoc est etiam elegantius: aut citra eam asperitatem scribendo subsiste: tibi semper leviſſimæ offensiones satis magno impedimento sunt ne pergas; sed quicquid est in manibus, abjicias illico. Me, Redeamus jam ad præceptorem Ma, Videtur tibi tempus? Metuo ne præterierit jam tempus: nam solet mature cœnare Ma, Eamus: ingredere tu prior, qui habes minus cordis. Me, Imo tu potius, qui minus frontis. Ma. Videne quis ab illo exeat, qui deprehendat hic nos jocantes & lascivientes. Pulsemus fores annulo, et si patentes: nam hoc fuerit urbanius. At at. Pu. Quis istic? recta introeas, quisquis es. Man, Nos sumus: ubi est institutor? Pu, In conclavi Me, Omnia sunt tibi fausta, præceptor. Mag. Feliciter veneritis. Men, Effinximus quinquies aut sexies tuum exemplar in eadem chartâ: referimus hoc opus nostrum ad te emendandum. Mag, Recte facitis. Ostendite. posthac relinquite majorem intercapedinem versuum, ut sic ubi ego possim corrigere vestra errata ad emendationem. Hæ literæ sunt admodum inæquales, quod est in scribendo fœdum. Animadvertite, quanto *m*, majus est quam *e*, & *o*, quã orbis hujus *p*: nam literarum corpora omnia oportet esse æqualia. Men, Quid, quæso, vocas corpora: Mag, Media in literis præter apiculos, & pedunculos, si quos habent: apices habent *b*, & *l*, pedes *p*, & *q*, Jam in eodẽ *m*, crura sunt imparia: primum brevius est medio, & nimis magnam caudam trahit, sicuti & illud *a*: nec satis imprimitis pennam chartæ, vix hæret atramentum, nec dignoscas, quæ sint elementa. Quod literas has transformare tentaris in alias, erasis particulis cuspide scalpelli, magis deturpasti scripturam: satius fuisset tenuem lituram inducere, tum & quod supereſt verbi in fine versus, transferre in caput sequentis, modo integræ sint semper syllabæ: quas secari non patitur lex Latinæ scriptionis, Augustum Cæsarem produnt memoriæ, non solitũ verba dividere, nec ab extremâ parte versuum

Inum abundantes literas in alteram transferre, sed ibidem statim subjicere, & circũ ducere. Ma, Nos id libenter imitabimur, quoniam exẽplum est regis. Mag, Recte facitis. quomodo enim aliter approbaretis vos ex illius esse satos sanguine? Sed ne conjungatis omnes literas, nec omnes separetis. Sunt quæ vinciri inter se postulent, ut caudatæ cum aliis, velut *a, l, n*: item hastatæ, ut *f*, & *t*, Sunt quæ recusent, nempe orbiculatæ *p, o, b*. Quantum poteritis, rectâ capite scribite: nam inflexò atque incumbenti defluunt humores ad frontem & oculos, unde morbi nascuntur multi & videndi imbecillitas. Accipite alterum exemplar, quod exprimatis cras, Deo propitio.

Ovid.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Et aliud Martialis, de Notario.

Currant verba licet, manus est velocior illis:
Nondum lingua, suum dextra peregit opus.

Me. Visne etiam ut lituram hanc reddamus? Ma. Lituram sanè, modò & alia probè exarata. Me. Interea optamus, te bellissimè valere.

VESTITUS ET DEAMBULATIO MATUTINA.

Malvenda, Bellinus, Gomeznius, Joannius.

MAL. Nempe hoc assiduè? jam clarum mane fenestras intrat, Stertimus, indomitum quod despumare falernum sufficiat, B, Apparet profectò: insanire te, nam alioqui nec tam multò mane esses experrectus, nec versus fundere, & quidem Satyricos, quo manifestius rabiem tuam patefacias. M, Accipe ergo epigrammatarios, edentulos & salsos.

Surgite; jam vendit puerò jentacula pistor:
Crista atque sonant undique lucò aves.

B, Istud de jentaculo citius mihi somnum excuteret, quam clamores tui. M, Festivissime nugator, precor tibi felicem hunc diem. B, Et ego tibi faustam noctem, & bonum cerebrum, ut simul & dormire possis, & solutâ oratione loqui. M, Quæso te, seriò responde, si modo serio potes unquam loqui: quam horam censes nunc esse? B, Medium noctis, vel plus paululum. M, In quo horologio? B, In meo domestico. M,

Ubi

bi tandem eſt horologium tuum domeſticum? tu horolo-
um unquam habueris, aut inſpexeris? cui omnis hora eſt ſem-
per dormiendi, edendi, ludendi; ſtudendi vero nunquam. B,
Atqui hic ego habeo horologium mecũ. M, Ubi? Oſtende. B,
in meis oculis: vide ut nulla vi aperiri poſſint: obdormi rur-
ſus, obſecro; aut certe tace. M, Quid (malum) eſt carofis hæc,
ſeu verius lethargus & mors quædam? quamdiu putas nos
jam dormiſſe? B, Horas duas, vel ad ſummum tres. M, Ter
ternas. B, Qui fieri iſtud poteſt? M, Gomezule, I curriculò
ad ſolarium Franciſcanorum, & contemplare quota ſit hora.
B, Apage! ſolarium quum ſol nondum ſit ortus! M, Ortus
vero? aperi feneſtram iſtam vitream, heus tu puer, ut verberet
ſol huius oculos ſuis radiis: plena ſunt jam ſole omnia, & um-
bræ minores. B, Quid tibi eſt rei cum ortu ſolis, & occaſu
ſine illum priorem te ſurgere, cui maius eſt conficiendum iter
diurnum. Gomezule, curſim intendito ad D, Petri, ibi aſpi-
cito & in horologio machinali quæ ſit hora, & in gnomone,
G, Utrumque ſum intuitus: In ſolario parum abeſt umbra à
ſecundâ lineâ; In horologio digitus indicat horam paulo plus
quintam. B, Quid narras? aliud reſtat ergo agendum tibi; ut
hic ſiſtas mihi fabrum ferrarium ex vico lapideo, qui forcipe
diſiungat has palpebras tam affixas: dic ei revellendam eſſe è
foribus ſeram aliquam, cujus ſit amiſſa clavis. G, Ubinam ha-
bitat? M, Iſte vero ſeriò accerſeret. Deſine jam nugari, &
ſurge. B, ſurgamus tandem, quando ita obſtinati animo.
Vah! quam es odioſus ſodalis! Exuſcita me, Chriſte, ex ſom-
no peccati ad vigiliam juſtitiæ: transfer me ex nocte mor-
tis ad lucem vitæ: Amen. M, Feliciter tibi procedat hæc lux.
B, Et tibi hæc eadem, & aliæ quam plurimæ lætæ ac fauſtæ:
hoc eſt, ut eam ita tranſigas, ne cujus virtutem lædas, neu
quis tuam. Puer, afferto ſubuculam mundam: nam hanc jam
totos ſex dies geſtavi: Hem, arripe pulicem illum ſaltitantem.
B, Omitte nunc venationẽ pulicum. Quantulum erit pulicem
unum in cubili hoc exſtinxiſſe? M, Quantum guttam unam
aquæ Diliæ huic adimere. B, Imo vero mari ipſi Oceano.
Nolo hanc ſubuculam collari rugato, ſed alteram illam pla-
no: Nam rugæ hæ quid aliud ſunt hoc tempore, quàm nidi
aut receptacula pediculorum, & pulicum. M, Inepte, exiſtes
repentè dives: habebis pecus album, & pecus nigrum. B, Pe-

cullum numerosum magis, quam quæstuosum; & comites quos malim semper videre in vicinia, quam domi meæ. Jube famulam resuere latera huius subuculæ & quidem filo serico. G, Non habet. B, Lineo igitur aut laneo, aut etiam, si ita lubet ei, sparteo. Nunquam famula hæc habet, quod est opus: quod vero non est opus, affatim. Te vero, Gomezule, nolo ego esse divinatorem; Exequere mandatum meum & renuncia; ne arioleris, quid sit futurum. Excute pulverem è fœminicturalibus, concussu: Hinc purga diligenter muscario illo setaceo. Udones dato itidem mundos: Nam hi sunt jam exudati, & pedore olidi, Φεῦ, amove eos isthinc continuò: offendit me fœtor gravissime. G, Vis interulam? B, Non: nam ex luce solis colligo diem fore calidam: sed cedo mihi thoracem illum dimidiis manicis serici gausapini; & tunicam simplicem fustadicam cum vinculis vestiariis oblongis. M, Imo fustanicam. Quid isthuc rei est? quonam ire cogitas, ut tam ornes te præter morem tuum, præsertim quum sit dies profestus: & poscis ligulas devinctorias castrenses. B, Et tu cur induisti bombycinam levem, recentem ab officina, quum habeas capripiliam, & Damascenam detritam? M, Dedi hæc resarcienda. B. Ego verò in hisce meis magis commoditatem specto vestitûs, quam ornatum. Uncinuli isti & orbiculi sunt laxati. Tu improbe, inconsideratè semper dissolvis. M, Ego potius utor globulis & ocellis, quod est decentius, & minus in induendo & exuendo molestum. B. Non est idem omnium judicium in his aut in reliquis omnibus. Pectorale hoc tunicæ condito in arcam, nec proferas, torâ æstate: Astrigmenta hæc strenuè sunt exarmata suis ferreis: Limbus hic est dissutus & discerptus; cura resarciendum: sed vide ne assuantur deformes commissuræ. G, Non poterit id perfici ante sesquihoram. B, Affige ergo aciculâ, ne pendeat: dato periscelides. G, Adsunt: calceolos cum crepidis longi obstraguli paravi tibi, pulvere bene excusso. B, Calceos potius exterge situ, ac nitida. M, Quid est ligula in calceo? de quâ inter Grammaticos fuit controversia peracerba, (ut solet de omnibus) dicendum ne esset, ligula, an lingula. B, Illa assuitur calceis Hispanicis in summa planta, hic non habent. M, Et in Hispaniâ jam desuescunt apponere calceatu Gallico. B, Accomoda mihi

tuum

uum pectinem eburneum. M, Ubi est tuus ligneus & quidem Parisiensis? B, Non audîsti me heri obiurgantem Gomezulum? M, Obiurgare vocas tu ferire? B, Hoc illud erat: fregerat quinque aut sex radios pectinis ex densis, ex raris penè omnes. M, Legi nuper scriptorem quendam præcipere, ut eburneo pectine pectamus caput, quadragies ducto â brechmate ad verticem, & inde ad occipitium. Quid agis? hoc non est pectere, sed mulcere: cedo pectinem. B, Neque isthuc est pectere; sed radere aut verrere: Credo habere te caput testaceum. M, Et ego te butyraceum; adeo non audes attingere. B, Vin' tu igitur ut mutuo arietemus capita? M, Nolo tecum contendere insaniâ, nec committam bonam mentem meam cum tuâ dementia. Ablue jam tandem manus & faciem: sed os potissimum, ut mundius loquaris. B, Utinam adeo cito animum perpurgarem, ut manus! dato malluvium. M, Confrica paulo diligentius nodos istos manus, quibus hærent sordes densissimæ. B, Falleris: nam puto esse potius decoloratam pellem, & rugatam. Abjice has malluvias, Gomezule, in cloacam illam, & cedo mihi reticulum, & pileum clavatum, Affer jam ocreas. G, Itinerariasne? B, Non, sed urbanas. G. Vis cucullionem, an pallam? B, Sumus foras prodituri? M, Quid ni? B, Affer igitur lacernam. M. Prodeamus jam tandem, ne amittamus è manibus deambulandi tempus. B. Duc nos, Christe, per vias tibi gratas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. O quam formosa aurora! verè rosea, & (ut poëtæ vocant) aurea. Quam gaudeo me surrexisse! exeamus urbem. M. Exeamus, nam ego hac tota hebdomade pedem porta non extuli: sed quò ibimus primùm, inde, quâ? B. Ad arcem, an ad mœnia Carthusiana? M. An potius ad prata divi Jacobi? B. Minimè illuc, de mane: ad serum potius. M. Ad Carthusianos ergo per Franciscanos, & Bistum, inde per portam Bruxellensem tum redibimus per Carthusianos ad rem divinam. Ecce tibi Joannium! Sis salvus, Joanni. J. Et vos plurimum. Quid isthuc est insolitum è tam bene manè surrexistis? B. Ergo vero arctissimo somno eram consopitus: sed Malvenda hic clamando & tundendo, avellit me è lectulo. J. Recte fecit: nam totum te reficiet, ac recreabit hæc deambulatio. Eamus ad pomærium: ô ad-

mirabilem & adorandum artificem tantæ pulchritudinis non immeritò vocatur opus hoc mundus, & à Græcis κόσμος, quasi ornatus & elegans. M. Ne contentè deambulemus, sed lentè ac molliter. Conficiamus, quæso, in hac mœniali ambulatione duo aut tria spatia; ut ociosius & liberius tam decoram speciem contemplemur. J. Attende. Nullus est sensus qui non egregia aliqua voluptate perfundatur. Oculi primùm: quæ varietas colorum? qui vestitus terræ, & arborum? qui tapetes? quæ picturæ comparari huic possunt? hæc sunt naturalia & vera, illa altera ficta & falsa. Non iniuria vates ille Hispanus, Maium appellavit pictorem mundi. Jam aures: qui concentus avium, potissimum luscinia! ausculta eam è salice, à qua (ut Plinius inquit) perfectæ Musicæ scientiæ modulatus editur sonus. Animadverte accurate: & annotabis varietates omnium sonorum. Nunc non interquiescit, sed continuo spiritu in longum æquabiliter, sine mutatione: nunc inflectitur; jam minutius, & concisius canit: nunc intorquet, & quasi crispat vocem; nunc extendit; jam revocat: alias longos concinit versus, quasi heroicos; alias breves, ut Sapphicos: interdum brevissimos, ut Adonicos. Quin etiam quasi Musicæ ludos & scholas habent: Meditantur aliæ juniores, versusque, quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna, utinam nos præceptores nostros pari! & reddit, vicibusque recitet. Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehensio. Sed illas ducit natura recta, nos voluntas prava. Adde his: qui odor spirans undique sive ex pratis, sive ex segetibus, sive ex arboribus, etiam ex ipsis agris cessantibus & squalidis! Sapor, quicquid ori admoveas, vel ex ipso aëre qualis primi & tenerrimi mellis. M. Hoc puto esse quod à nonnullis audivi, apes consuesse mel suum colligere mense Majo ex cœlesti rore. J. Ea fuit multorum opinio. Si aliquid vis dari tactui, quid mollius aut salubrius hac aurâ ubique spirante, quæ salutari spiritu per venas & universum corpus sese insinuat. Venit mihi nunc in mentem versuum aliquot Virgilii de Vere, quos utique cantillabo, si me potestis ferre voce meâ non olorinâ, sed anserinâ: tametsi hanc malo, si non aliàs cygnus canit dulce, nisi fato suo proximus, B. Ego quidem, ut pro me respondeam, vehementer

hementer eos verſus aveo audire, qualicunque voce, modo etiam exponas eos nobis. M. Nec ego ab hoc diſſentio. J.

Non aliàs prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies, alium ve habuiſſe tenorem,
Crediderim: ver illud erat; ver magnus agebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri;
Quum primum lucem pecudes hauſere, virumque
Ferrea progenies durum caput extulit arvis,
Immiſſaque fera ſilvis, & ſydera cælo
Nec res hunc teneræ poſſent perferre laborem,
Si non tanta quies iret friguſque caloremque
Inter, & exciperet cæli indulgentia terras.

B. Non ſatis intellexi. M. Ego, ut reor, multo minus, Jo. Ediſcite nunc eos; alias intelligetis: ſunt enim deſumpti ex intima Philoſophia, ut alia vatis illius permulta. M. Quæramus ab Orbilio literatore, quem habemus obvium. Jo. Imo eſt homo admodum obvius: ſalutemus modo, & finamus abire hominem rabioſum & plagoſum, ingentis ſupercilii, imbutum magis literis quam eruditum: tametſi perſuaſit ſibi ſerio, ſe eſſe literatorum alpha. Cæterum diximus de corpore. M. Quid porrò? B, Animum & mentem quantopere exhilarat & excitat huiuſmodi aurora! nullum eſt tempus ad ediſcendum æquè idoneum, nullum ad percipiendum continendumque quæ audias, quæque legas, nec aliud ad meditandum & excogitandum, quocunque applicaris animum: Non immeritò quidam dixit: Aurora gratiſſima Muſis. B. Sed ego jam extimulor appetentiâ: redeamus domum jentatum. M. Quid tandem? B, Panem, butyrum, ceraſa, pruna cereola: quæ tantopere videntur noſtris Hiſpanis placuiſſe, ut illorum nomine pruna omnia nuncupent: Vel ſi hæc non ſint domi, decerpemus folia aliquot bugloſſæ & ſalviæ, quæ addamus butyro. M. Bibemus vinum? B. Minimè vero; ſed cerviſiam, ſed quidem tenuiſſimam ex flava iſta Lovanienſi: vel aquam puram & liquidam, hauſtam è fonte Latino, aut Græco. M. Quem tu fontem Latinum vocas? quem Græcum? Illum qui juxta portam eſt, Græcum ſolet nominare Vives; ulteriorem illum, Latinum: cauſas ipſe reddet tibi, quum illum convenies.

DOMUS.

Jocundus, Leo, Vitruvius.

JOcund. Est tibi notitia cum insulario amplæ atque elegantis huius insulæ? L, In primis: & est assecla patris mei admodum propinquus. J, Rogemus eum, ut nobis eam omnem patefaciat: nam ferunt nihil fieri posse amœnius, nec delectabilius. L, Adeamus, pulsemus fores tintinabulo, ne irrumpamus inexpectati. Atat. V, Quis isthic est? L, Ego sum. V, O salve multum pusio dulcissime; unde tu nunc? L, E ludo. V, Qua igitur gratiâ huc? L, Sodalis hic meus & ego vehementer cupimus hasce ædes visere. V, Nunquam spectasti? L, Non totas. V, Ingredimini. Heus puer, affer mihi claves ostiorum domus. Primum, hoc est vestibulum; patet semper interdiu, absque janitore: quod nec intra domum est, nec tamen extra: noctu clauditur. Contemplamini portam magnificam, valvas è robore, munitas ære, utrumque limen & infernum & supernum ex marmore alabastrite. Olim Hercules solebat præfigi ostio domus, ille ἀλεξίκακος, hic est Christus verus Deus; nam Hercules erat crudelis homo & maleficus hoc custode nihil mali ingredietur in ædes. J, ἐδὲ ἐν ὁ δεσπότης αὐτος. V, Quid dixit Græcè? J, Cur tam multi ingrediuntur, mali? V. Etiamsi mali ingrediantur, nihil tamen inferunt mali. L, Non utimini cardinibus? V, Desiit esse mos apud quasdam nationes. Sequitur ostium atrii, quod atriensis servus custodit, præcipuus in familia, ut mediastinus extremus. Tum atrium spacioſum ad deambulandum, multæ atque variæ in eo picturæ. J, Quænam quæso? V, Illa est cœli facies ichnographica: illa terræ & maris orthographica; illa orbis nuper Hispanis navigationibus aperti sciographica. In tabella ista est Lucretia se interficiens. J, Quid quæso, dicit? nam mœstiens, ut videtur, loquitur. V, Multæ hoc mirantur, quia non cuique tantum dolet. I, Intelligo quid dicat. L, Quid sibi vult tabella illa tam variè delineata? V, Ea est graphis hujus ædificii: reduc à tabella hac velum. I, Quid hoc est rei? vetulus sugens papillam fœminæ? V, Non legisti exemplum hoc apud Valerium Maximum, titulo de Pietate. I. Legi, quid dicit illa? V, Nondum tantum rependo, quantum accepi;

epi. I, Quid ille? N, Juvat genuisse. Ascendamus has scalas cochlides: singuli gradus lati, ut cernitis, ex singulis sunt fax is marmoris Basaltis. Hæc prima contignatio habitatio est domini, cœnaculum superius hospitale est: non quod herus meus faciat cœnacularia (quod absit) sed paratum est hospitibus amicis ornatum, semper instructum & vacuum nisi quum adsunt hospites; Hoc est triclinium. J, Bone Christe, quæ fenestræ speculares! quam scite depicta pictura sciographica! qui colores! quam vividi! quæ tabulæ! quæ signa! quæ coassatio! Quænam est historia vitrearum? V, Fabella Griselidis quam aptè & ingeniosè confinxit Joannes Bocatius; sed herus meus decrevit addere rei fictæ rem veram; de Godelina Flandrensi, & Catharina Angliæ regina, quæ superat inventum Griselidis. Signa sunt, primum illud Apostoli Pauli. J, Quod est lemma? V, O quantum tibi nos debemus, tu Christo! J, Quid ipse loquitur? V, Gratia Dei sum, quod sum: & gratia Dei in me vacua non fuit. Alterum illud est Mutii Scævolæ. J. Nec is est mutus, etiamsi Mutius. Quid murit? V, Non incendet, inquit, me hic ignis, quoniam alius major ardet intus. Tertium signum est Helenæ. Titulus est, utinam fuissem semper talis! minus nocuissem. Jo, Quid signat cæcus ille senioulus recalvaster, indice ad Helenam verso? V, Homerus est: dicit Helenæ, quæ malè tu feciſti, ego bene cantavi. J, En lacunar! est deauratum, admistis margaritis. V, Margaritæ quidem sunt, sed precii exigui. Jo. Quo spectant fenestræ? V, Hæ in hortos, illæ in impluvium. Hæc est diæta, seu æstiva cœnatio. En vobis cubiculum & conclave. Cubiculum ornatum est tapetibus, pavimento contabulato, storiis recto: & imagines aliquot divæ virginis, Christi servatoris. Illæ, alteræ sunt Narcissi, Euryali, Adonidis, Polyxenæ, qui dicuntur fuisse formosissimi. J, Quid scriptum est in limine superiore ostii? V, Recipe te in portum tranquillitatis affectuum. J, Quid in interiore poste foriumi? Ve, Ne induxeris in portum tempestatem. In conclavi illo clauso asservantur fere prima utensilia. Hoc alterum membrum est hybernum: vides omnia obscuriora & magis tecta: tum hypocaustum. J Amplius, meâ sententiâ, quam pro cœnatione. V, Non animadvertis etiam cubiculum interius eodem vaporario excalfieri? J, Dicunt cubicula esse

calidiora, ubi nullum ſit fumale. V, Non ſolent eſſe in æſtuariis: J, Quæ eſt illa camera tam eleganter fornicata? V, Lararium ſeu ſacellum, ubi agitur res divina J, Ubi latrina? V, Supernè in granario habemus foricam, ne oleat: in cubiculis enim ſcaphiis utitur herus meus, & trullis, & matulis. J, Turriculæ illæ & pyramides, & pilæ indices ventorum, omnia qua venuſtate! quam admirabili arte! V, Deſcendamus. Hæc eſt culina, hoc promtuarium, hæc cella vinaria, illa penuaria, in qua mirè infeſtamur rapacitate furum. Jo, Qua tandem eſt huc furibus ingreſſus? omnia video probe clauſa, & feneſtras cum clathris ferreis. V, Per rimulas, & foramina. L, Mures ergo ſunt & muſtelæ, quæ vobis univerſum penum diripiunt. V, Illud eſt poſticum domus, clauſum ſemper duabus ſeris, affixa & penſili, niſi quum adeſt dominus. L, Cur feneſtræ hæ non habent cancellos? V, Quoniam rarò aperiuntur: ſpectant enim ad anguſtum angiportum, ut cernis, & obſcurum; raro quiſquam hic aſſidet, aut profert caput; ideo & clathrare eas ſtatuit herus meus. L, Quibus clathris? V, Fortaſſe ligneis, nondum eſt certum: interea repagulum hoc ſufficit. J, Quam amplæ columnæ, & porticus plena majeſtatis! Vide ut Atlantes illi & Caryatides ſpecimen præferunt enitentium, ut fulciant ædificium ne ruat, quum nihil agant. L, Tales ſunt multi qui magna videntur præſtare. quum ocioſi & ſegnes vivant: fuci, fruentes alienis laboribus. Sed quænam eſt domus illa inferior, huic adjuncta, tam male materiata & rimoſa? V, Eſt vetus ædificium, quod, quia ducebat rimas, & vitium faciebat ingens, herus meus decrevit hanc alteram à fundamentis erigere: illa nunc nidulatio eſt avium, & habitatio murium: ſed breviter eam demoliemur.

SCHOLA.

Tyro, Spudæus.

QUam elegans gymnaſium & magnificum! haud eſſe in Academia hac reor ullum præſtantius. S. Rectiſſimè judicas: Adde etiam, quod magis ad rem facit, nec alibi eſſe eruditiores magiſtros, aut prudentiores, quique maiore dexteritate tradant doctrinam. T. Oportet igitur magna hîc fieri diſciplinarum operæ precia. S. Et quidem magnis compendiis diſcendi. T. Quanti docent? S. Amove te hinc ocyus

ocyus cum interrogatione illa tam prava, tamque importuna. In re tanti momenti inquirendum est de mercede? nec ipsi qui docent, paciscuntur: nec discipulos convenit id vel cogitare. Ecquod precium potest esse par? nunquâmne Aristotelicum illud fando audivisti? Diis, parentibus, & magistris, parem gratiam non posse rependi. Deus creavit totum hominem: parens genuit corpus, magister, formar animum. T. Quid docent isti, & quàm diu? S. Habent sua singuli auditoria separata: & sunt doctores varii. Alii prima elementa artis Grammaticæ laobriosè atque erumnosè pueris toto die ingeminant: alii penitiora tradunt artis: alii thetoricam, dialecticam, & reliquas disciplinas enarrant, quæ liberales seu ingenuæ dicuntur. T. Cur eo nomine? S. Quia illis decet unum quemque ingenuum imbui. Contra, quæ sunt illiberales, circumforaneæ, sordidæ, quæ vel labore corporum, vel manibus exercentur, servis potius congruunt, & hominibus qui ingenio parum valent. In istis sunt alii tyrones, alii batalarii. T. Quid isthuc verbi est? S. Et tyrones & batalarii ex militia sunt nomina desumpta. Tyro vetus est verbum, de eo, qui in militia exerceri incipit: batalarius Gallico nomine dicitur is miles, qui jam semel prælio (quod illi batalam vocant) interfuit, collatis signis; & manum conseruit cum hoste: ita in palæstra literaria batalarius cœpit nuncupari Lutetiis, qui publicè de arte quapiam disputasset. Hinc designantur doctores, quos à licentia Licentiatos appellant, melius Designati dicerentur: postremò docturam adipiscuntur, impositio in celebritate Academiæ pileo, ut quasi donentur libertate, & fiant emeriti. Is est hîc supremus honor & summus dignitatis gradus. T. Quis est ille in tanto comitatu, quem clavarii præcedunt cum clavis argenteis? S. Is est rector Academiæ: multi eum affectantur officii gratia. T. Quoties in die docentur pueri? S. Aliquot horis, una penè antelucana, duabus matutinis, & duabus pomeridianis. T. Tam diu? S. Ita fert mos, & vetus Academiæ institutum: quin & discipuli duabus horis, quæ à magistris acceperunt, retractant & recolunt, & quasi mansum cibum ruminant. T. Tantis clamoribus? S. Nunc se exercent. T. Ad quidnam? S. Ad discendum. T. Imò verò ad clamandum: videntur enim non disciplinam meditari,

sed

ſed præconium. Et ille alter planè furit: nam ſi haberet ſanum cerebrum, nec ita vociferaretur, nec geſticularetur, nec ſe torqueret. S. Hiſpani ſunt & Galli paulò ferventiores: & ut ſunt diverſorum dogmatum, tanto ardentius concertant, quaſi pro aris, & focis, ut dicitur. T. Quid? doctores hic ſequuntur diverſa ſcita? S. Interdum tradunt placita contraria. T. Quos auctores interpretantur? S. Non eoſdem, omnes; ſed ut quiſque eſt peritia & ingenio præditus. Eruditiſſimi, & acerrimo judicio ſcriptores ſibi ſumunt optimos quoſque, & eos quos claſſicos vos grammatici appellatis: ſunt qui ex ignorantia meliorum ad proletarios deſcendunt, atq; etiã capite cenſos. Ingrediamur; oſtendã vobis publicam gymnaſii huius bibliothecã. Hæc eſt bibliotheca, quæ, ex magnorum virorũ præcepto ad ortum æſtivum ſpectat. T. Papæ! quantum librorum quantum bonorum auctorum! Græci, Latini, Oratores, Poëtæ, Hiſtorici, Philoſophi, Theologi, & imagines autorum. S. Et quidem, quantum effici potuit, ad vivum expreſſæ, atque eo pretioſiores: foruli omnes, & plutei querni aut cupreſſini, cum ſuis catenulis: libri ipſi plerique omnes membranacei, & variis coloribus miniati. T. Quis eſt primus ille ruſticano ore, naſo repando? S. Lege titulos. T. Socrates eſt, & dicit, Cur in Bibliotheca collocor, qui nihil ſcripſi? S. Reſpondent ſequentes, Plato & Xenophon, Quia, quod alii ſcriberent, dixiſti. Longum eſſet perſequi ſingulos. T. Hem! qui ſunt illi abjecti in grandi illa ſtrue? S. Catholicon, Alexander, Hugucio, Papias, ſermonarii, dialectici & phyſici, ſophiſtici: hi ſunt quos capite cenſos nominabam. T. Imo capite diminutos. S. Soluta ſunt omnia: tollat qui volet; moleſto nos liberabit onere. T. Vah! quot aſinis eſſet opus ad iſtos aſportandos? miror non eſſe ablatos, quum tanta ſit ubique aſinorum frequentia. Aliquando in eundem cumulum conjicientur Bartoli & Baldi, & huius farinæ homines. T. Imo furfuris. S. Non id eſſet humanæ tranquillitati damnoſum. T. Heus! quid rei ſunt illi in tam fluxis cucullionibus? S. Deſcendamus. Batalarii ſunt, qui in palæſtram ingrediuntur altercatoriam. T. Quæſo introduc nos illuc. S. Ingredere, ſed tacitè ac reverenter. Aperi caput, & ſpecta attentus ſingula: nam magnis de rebus differitur, & quas plurimùm conducat cognoſcere:

noſcere: ille, quem ſedentem aſpicis ſublimen ſolum, & præſes eſt certaminis, & contentionum decretor, quaſique agonotheta: Primum eius munus eſt loca concertantium deſignare, ne ulla ſit confuſio, aut perturbatio præire volentium. T. Quid ſibi vult pellitum epitogium? S. Ea eſt epheſtris doctoralis, inſigne ordinis ac dignitatis illius. Homo eſt in paucis eruditus, quique, & in lectione candidatorum Theologiæ primas tulit, & ad eum doctiſſimus quiſque primas defert ex hoc ordine. T. Et Bardum aiunt lectum eſſe primum ſuo anno. S. Is vero vicit competitores omnes ambitu & aſtu, non ſcientia. T. Quis eſt macilentus ille & pallidus, quem reliqui impetunt? S. Is eſt propugnator, qui impetum omnium ſuſtinet; & ex immodicis vigiliis maciem ac pallorem contraxit: magnos is habet in re Philoſophica & Theologica progreſſus. Au! tace jam, & auſculta. Nam qui nunc oppugnat, acutiſſimè ac ſubtiliſſimè ſolet excogitare argumenta, & acerrimè urget propugnatorem, omniumque ſententia cum ſummis in hac diſciplina comparatur, & ſæpe adigit concertatorem ad recantandum. Perpende quomodo ille conatus eſt eludere, quomodo alter confutavit valide ratione inconfutabili, & quam ille diluere non potuit: jam & jaculum hoc eſt inevitabile, argumentum hoc eſt planè Achilles invincibilis; jugulum petit: non poterit propugnator ſe tueri, ſtatim dabit manus, niſi ſubterfugium aliquod mittat ei divus aliquis in mentem. Hem! profligata eſt quæſtio, ſolertia decretoris. Jam ſolvo tuam linguam, loquere quantum voles: Nam iſte, qui nunc impugnat, vappa eſt, pugione pugnat plumbeo, & altius tamen clamat, quam cæteri, Obſerua, videbis eum à pugna raucum diſcedere; hoc eſt ei perpetuum; & quantumcunque repulſa ſint eius tela, urget nihilo ſecius pertinaciter quidem, ſed inefficaciter, nec unquam vult habere argumentum ſuum pro derelicto, nec acquieſcere vel defendentis reſponſioni, vel decreto præſidis. Is qui nunc certamen ingreditur delicatulè, petit veniam à decretore, comiter præfatur, argumentatur invalide, diſcedit ſemper feſſus, etiam anhelans, tanquam arduo munere ſortiter perfunctus, diſcedamus.

CUBICU-

CUBICULUM, ET LUCUBRATIO.

Plinius, Epictetus, Celſus, Didymus.

PLin. Hora eſt à meridie quinta. Heus Epictete! claude mihi feneſtras iſtas, & infer huc lumina ad lucubrandum. E, Quæ lumina? P, Interea dum hi adſunt, candelas ſebaceas aut cereas: ubi receſſerint, tolletis eas, & ſtatuetis hic mihi lychnum. C, Quorſum id? P, Ad lucubrandum. C, Quin ſtude potius de mane: tum enim videtur & temporis ratio, & qualitas corporis, invitare; cum eſt minimum vaporum in cerebro, peracta concoctione illa evaporatoriâ. P, Etiam hæc hora tranquilliſſima eſt; quum quieſcunt & ſilent omnia, atque iis qui prandent & cœnant non incommoda: Nam ſunt qui cœnant tantum more priſco: alii prandent ſolum ex placitis recentium medicorum; alii & prandent & cœnant more Gothico, C, An non ante Gothos erant prandia? P, Erant, ſed levia. Gothi morem invexerunt, bis in die ſaturum fieri. C, Qua de cauſâ Plato menſas Syracuſanas damnat, in quibus quotidie exaturentur bis. P, Ex eo colligas, fuiſſe rariſſimas. C, Sed miſſa iſthæc faciamus. Cur lucubras ad lychnum potius quàm ad candelam? P, Propter flammam æquabilem, quæ minus lædit oculos. Illa enim criſpatio myxi officit oculis, & ſevi odor inamœnus eſt. C, Utere cereis, quorum odor non eſt ingratus. P, Myxus eſt in his magis tremulus, nec vapor ſalubris: & in ſebaceis ellychnium eſt lineum plerumque, non xylineum: ut propolæ iſti ex rebus omnibus quærunt compendium cum fraude. Infunde oleum in lucernam hanc, profer acu myxum, & exſunga. E, Quàm hæret fungus acui! ſignum dicunt eſſe pluviæ, quemadmodum eſt apud Virgilium, Scintillare oleum, & putres concreſcere fungos. P, Affer etiam ſurcinulam, & emunge candelam hanc: ne projicias fungum in pavimentum, ne fumiget: ſed opprime intra ſurcinulam, quando eſt contecta. Profer mihi pallam lucubratoriam, prælongam illam pellitam. C, Ego te tuis libris commendabo, Minervam tibi opto propitiam. P, Paulum malim: vel, quod dicere debui, Chriſtum Jeſum, Dei ſapientiam. C, Fortaſſe Chriſtus Minervæ fabulâ adumbratur, ut quæ ex Jovis cerebro ſit nata. P, Statue menſam ſuper tibicines in cubiculo. E, Mavis menſam, quàm etiam pluteum? P,

hoc

hoc quidem tempore: ſed pone ſupra menſam pluteolum. E. Stabilem, an volubilem? P, Quem males. Ubi eſt Didymus meus à ſtudiis? E, Eo illum accerſitum. P, Et huc adducito puerum exceptorem: nam lubet aliquid dictare. Da mihi illos calamos, & pennas duas aut tres cannæ amplæ, & theeam pulverariam. Profer mihi ex armario Ciceronem & Demoſthenem, tum ex pluteo codicem excerptorium, & regeſta maiuſcula? Audin'? & meas ſchedas, in quibus libet nonnulla expolire. D. Non arbitror eſſe ſchedas tuas in pluteo, ſed in ſcrinio conclavis. P. Id vero ipſe ſcrutator. Affer mihi Nazianzenum. D. Non noſco. P. Liber eſt minimè ſpiſſus, conſutus, & tectus membrana ruditer. Affer quoque codicem quintum à primo. D. Quod eſt lemma illius? P. Xenophontis commentarii liber eſt expolitus, tectus corio, cum uncinulis & umbilicis cupreis. D. Non invenio. P. Nunc memini, in quarto loculamento eum repoſui, illinc prome. In eo loculamento non ſunt niſi libri ſoluti, & rudes, quales recens afferuntur ab officina. D. Ecquod corpus Ciceronis poſcis? nam ſunt quatuor. P, Secundum. E. Nondum eſt relatum à librario glutinatore, cui dedimus nudius, ut puto, quintus. D. Quam placet tibi hæc penna? P. Non ſum in eo valde ſollicitus: quæcunque in manus venit, eâ ſic utor tanquam bona. D, Hoc habes Ciceronis. P. Conquieſcite: reclude mihi Ciceronem, aperi, evolve adhuc tria aut quatuor folia ad quartum Tuſculanarum quæſtionum: quære ibi de manſuetudine & lætitia. E. Cuius ſunt hi verſus? D. Ejus ipſius, quos de Sophocle vertit, quod facit ſane lubens, ac proinde ſæpe. E. Erat, credo ad carmen componendum ſatis aptus. D. Aptiſſimus ac facillimus, nec ut illo ſeculo infelix, contra quam exiſtimant plurimi. E. Sed tu quomodo intermiſiſti ſtudium poëtices? P. Aliquando repetemus, ſucciſivis horis, ut ſpero: nam habet multum levamenti ab ſtudiis gravioribus. Defeſſus ſum jam ſtudendo, meditando, ſcribendo: ſterne mihi lectum. E. In quo cubiculo? P, In lato illo, & quadrato: & tolle ex angulo anaclinterium, transfer in cœnationem, pone ſuper culcitram plumeam alteram tomenti lanei: vide ut fulcra lecti ſint ſatis firma. E. Quid refert tua, qui non cubas in alterutra ſpondarum, ſed in medio? ſalubrius foret, ſi lectus

eſſet

esset durior, & qui corpori resisteret. P. Tolle cervical, & pro eo repone pulvinos duos, & in hoc æstu malo plagam illam quam arcta ista hæc lintea. E. Sine lodice? P, Etiam. E. Algebis: nam surgis ab studiis extenuato corpore. P. Injice ergo peristroma aliquod leve. E. Istud? nullum aliud stragulum? P. Nullum: si sentiam frigus in lecto, poscam plus vestium; aufer illa peripetasmata: nam ad culices excludendos malo conopæum. E. Culices paucos hic sensi, pulices & pediculos satis multos. P. Ego verò miror te aliquid sentire, qui sic dormias & stertas. E: Nemo dormit melius quam qui non sentit, quam malè dormit. P. Nihil horum animalculorum, quibus per æstatem in cubiculis infestamur, tam movet nauseam: quam cimices odore illo teterrimo. E. Satis bonus proventus est eorum Lutetiæ ac Lovanii. P. Est genus ligni, quod illos creat Lutetiæ, & argilla Lovanii. Colloca hic mihi horologium, excitatorium, & obicem infigito ad horam quartam matutinam: neque enim volo diutius dormire. Excalcea me, pone hîc sellam plicatilem, in qua sedeam; matula in scabello sit mihi juxta lectulum parata: Nescio quid hîc olet male: suffias paulum thuris aut juniperi. Cane hic mihi lyrâ aliquid lectum ingredienti more Pythagorico, ut citius obdormiam, & somnia sint placidiora. Epic.

Somne quies rerum, placidissime somne deorum,
Pax animi, quem cura fugit; qui pectora longis
Fessa ministeriis, fulcis, reparasque labori.

CULINA.

Lucullus, Apicius, Pistillarius, Abligurinus.

Lucul. Es tu popino? Ap. Sum. L. Ubinam agis? Ap. In popina galli gallinacei: num eges me? L. Etiam, ad nuptias. Ap. Sine me domum transcurrere, ut præcipiam uxori quemadmodum sint tractandi ganeones, quos scio non solere in hac civitate deesse, tum etiam adventores. L. Audin' tu? reperies me in vico lapideo, in ædibus sutorum. Ap. Continuo adero. L. Bene est, ingredere culinam. Ap. Heus Pistillarie, & tu Abligurine! ignem in Lare extruite sub fumali grandibus lignis, & quantum fieri poterit acapnis. P. Putas te esse Romæ? hic tabernas coctitias non habemus,

mus, è quibus ligna coctilia promuntur: habebis bene arida. **Ap.** Nihita sit, tu, Abligurine, suffitor perdes oculos sufflando. **Ab.** Imo bibam largius: væ vino. **Ap.** Væ aquæ: nam vinum hodie non attinges, si sim sanus. Nolo mihi evertas ollas, auxillas confringas, & cibos corrumpas. **Ab.** Non vult ardere hic ignis. **Ap.** Injice fasciculum aliquem sulphuratorum & fomitem, frustula aliquot cum his assulis. **Ab.** Extinctus est prorsum. **Ap.** Transcurre ad ædes proximas cum batillo, & affer nobis torrem aliquem prægrandem, & prunas bene incensas. **Ab.** Metallarius est illic dominus, nec sinet carbonem unum sub fornacibus sibi detrahi, citius oculum. **Ap.** Non est metallarius, sed metallicida: ito ergo ad furnum. Quid affers? Titionem magis quam torrem. **Ab.** Non habebant prunas carbonis. **Ap.** Quid (malum) carbonis? cæspitum, hic dixeris. Tu furcilla hac move ligna, & agita fomitem, ut ignem concipiat: sume pyrolabem, asine. **Ab.** Quid rei est isthuc verbum? **Ap.** Forceps igniaria, pruniceps. **Ab.** Quid mihi cum verbis Græcanicis? quasi desint Latina. **Ap.** Etiamne asini sunt grammatici? **Ab.** Quid mirum, quum & grammatici sint asini? **Ap.** Fac finem altercandi: volo carbones aliquot, aut cæspites accendas mihi in hoc foco, ad testacea lentè incoquenda: Suspende ahenum ad ignem ne desit aqua calida: tum in cacabum injice armum vervecinæ cum bubulâ salitâ: cucumam igni admove cum vitulina & agnina; in chytropode elixabimus oriza. **Ab.** Quid pulli? **Ap.** Coquentur in auxillâ ærea, quæ stanno est illita, quo sapor sit gratior; sed non tam maturè verua proferes sub nonam, & pinguiaria; lupum hunc sines in aqua lusitare paulisper, tum exenterabis. **Ab.** Carnes & pisces in eadem mensâ? **Ap.** Maximè, more Germanico. **Ab.** Atqui hoc non placet medicis. **Ap.** Medicinæ non placet, medicis placet. Ego stipitem hunc grammaticum tantum esse existimabam: medicus etiam est. **Ab.** Nunquámne de quæstione illâ audivisti, utrum sint in civitate plures medici an stulti? **Ap.** Quis te detrusit in culinam, quum sis tam saperdæ? **Ab.** Adversa mea sors. **Ap.** Imo, quod manifestum est, segnities tua, & socordia, & gula, & lurcacitas, & ingluvies, & animus degener ac abjectus: ideo ambulas nudis pedibus, semiamictus veste obsoletâ, & natibus breviore. **Ab.** Quid

tibi

tibi cum meâ paupertate? Ap. Nihil omnino, nec velim esse. Sed ad rem, ne præter rem plura quam oportet. Satisne sunt hæc jussa superque infixa! & inculcata? Scilicet vobis nunquam satis, Da mihi meam braccam: nam foras lubet prodire: continuo adero: Cedo tudiculam, insigne artis nostræ: hoc est meum fulmen & tridens. P. Heus Abligurine! statue hydrias illas in urnario, & hanc bubulam abluito diligenter, & confricato in labro. Ab. Etiámne tu hîc quòque imperas? Unus imperator unis castris sufficit: non sufficiet culinæ unus? facito ipse, tu es acrior exactor operæ, quàm ipse magister culinæ. Non vocabo te posthac pistillarium sed stimulum acurum. P. Imo voca me monocentron. Frange tu ergo vitulinam hanc in epixenio. Comminue paulũ hujus casei, ut spargamus super hanc offam. Ab. Quomodo? manu? P. Non, sed tyrocnesti: Instilla huc guttas aliquot olei ex lecytho. Ab. Dicisne ex hoc capsace? P. Statue hic mortarium. Ab. Quod istorum? P. Illud æneum. cum pistillo ejusdem metalli. Ab. Quâ gratiâ? P. Ad terendum petroselinum hoc. Ab. Satius est in pila id fieri marmorea, pistillo ligneo. P. Quæso, cantilla, sicut consueviſti. Ab. Ego nolo Cæsar esse, ambulare per Britannos. Scythicas pati pruinas.

Ut sapiant fatua Fabiorum prandia beta,
O quam sape petet vina piperque coquus:

P. Fabiorum, an fabrorum? Ab. Quære à ludimagistro loripede, & pro fabris & Fabiis referes egregium colaphum in genâ vel in bucca. P. Sic est homo? Ab. Vir strenuus, & fortis, & manu promptus: celeritate manuum compensat linguæ tarditatem. P. Cedo urnulam cervisiariam: exsiccatum habeo palatum, guttur, fauces, Ab.

Et grave attritâ pendebat cantharus ansâ
Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,
Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes
Filia Picena venio Lucanica porcæ,
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Ab. Unde tu didicisti adeo ῥαψῳδεῖν. Ab. Inservivi nuper in Calabria ludimagistro cuidam poëtastro: qui sæpenumero cœnam aliam non dabat mihi, quam cantillationem centum versuum, quibus mirificum aiebat saporem inesse. Ego vero paululum panis & casei maluissem: aquæ erat satis domi,

lomi, & licebat nobis de puteo bibere ex animi ſententiâ: inde ego quum eſuriens conceſſiſſem cubitum, pro epulis verſus illos ruminabam & concoquebam, nec mihi aliud viſum eſt remedium ad bulimiam illam depellendam, quam culinariam arripere. **Ap.** Quæ illi præbebas miniſteria? **Ab.** Quæ Cæſar reipublicæ. Ego eram illi omnia: eram illi à conſiliis etſi nihil unquam ageret conſilio: à ſecretis, quum nihil haberet ſecreti, ne latrinam quidem: ego fundebam ei aquam lavandis manibus, quas nunquam abluebat: ego ſervabam eius theſaurum. **Ap.** Quem theſaurum? **Ab.** Schedas aliquot peſſimarum cantilenarum, quas tineæ exedebant, & opici mures arrodebant. **Ap.** Imo docti mures, qui malis poematis dentem infigebant.

TRICLINIUM.

Ariſtippus, Lurco.

QUid tu tam ſerò ſurgis, & quidem ſemiſomnis? **L.** Mirum eſt me eſſe toto hoc die experrectum, adeo heri edimus & bibimus. **A.** Imo, ut apparet devoraſti, ingurgitaſti, obſtruiſti te epulis & vino: ſed ubinam oneraſti celocem? **L.** Apud Scopam in convivio. **A.** Quin potius more Græco συμποσιον vocaris, quam, Latino verbo, convivium? **L.** Bucca buccam impellebat, intrituræ & condimenta vellicabant, atque inſtigabant deſidem ſtomachum & appetentiam non patiebantur delaſſari: **A.** Refer quæſo, ordine omnia, ut vel auditione ipſâ videar mihi intereſſe, & quaſi vobiſcum potare: ut ille qui in caupona Hiſpaniæ duos grandes panes comedit ad nidorem perdicis aſſæ: qui nidore utebatur pro opſonio. **L.** Quis enarrarit omnia? maius negotium id fuerit, quam vel emiſſe vel apparaſſe, vel, quod omnia ſuperat, comediſſe. **A.** Aſſideamus in hoc ſaliceto, ad crepidinem huius ripulæ, & quando ſumus otioſi, pro collocutione aliis de rebus utemur hac ipſâ, gramen erit nobis vice pulvinorum: innitere hac ulmo. **L.** In herbâ? an non humor nocebit? **A.** Quid? inſanis, humor in ortu caniculæ? **L.** Ante recuſabam, nunc animus prurit mihi recenſere tibi plus quam poſtulas. De convivio ſolum quærebas: accipies, etiam de domino, & de triclinio, rogabas ut loquerer, efficiam ut mox paulo ſilentium roges, indicas, imperes; ut Arabius tibicen,

qui ad canendum obolo conducitur, ad tacendum tribus. A. Tu vero quantum libuerit, non eris moleſtus; quandoquidem in opaco loco conſedimus; & orationem tuam carduelis illa vel adjuvabit, vel ad harmoniam moderabitur, ut orationem Caii Gracchi ſervus fiſtulator. L. Quid iſthuc eſt rei? A. Poſtquam tu feceris narrandi finem, audies de Gracchis & Graculis, & de Græculis. L. Deambulabamus forte tranſverſo foro, ego & Thraſybulus, nacti pluſculum otii quam ſolemus: adjunxit ſe nobis Scopas. Is à nobis poſt primas ſalutationes, & blandum congreſſum, cœpit vehementer contendere, ut poſtero die, qui heſternus fuit, apud ſe eſſemus. Excuſare nos primum, alius alia: ego autem vadimonium grave, & apud prætorem valde irritabilem. Sed ille, ut libenter oſtentat ſuam magnificentiam, quaſi de capite ageretur, orſus eſt accuratum ſermonem. Quid multa? addiximus, ne moleſtus eſſe pergeret. A. Scin' quænam fuerit cauſa convivii? L. Quæ tandem, quæſo? A. Eſt quidem ipſe homo locuples, ornatus argento, veſte, ſupellectile: ſed emerat phialas argenteas tres deauratas, & pateras ſex: periiſſet pretium, ni aliquos invitaſſet, quibus oſtentaret: & alioqui eum ille exiſtimat eſſe divitiarum fructum; habetque uxorem, à qua exrimulatur ad profuſionem, quam illa magnificentiam nuncupat. L. Heri ergo ſub meridiem convenimus in eius triclinium. A. Qualis erat cœnatio? L. Hypæthra, in opaco frigore: omnia ſanè apparata, ornata, exculta: nihil deerat ad elegantiam, ſplendorem, & lautitias. Planè primo ingreſſu exhilarati ſunt omniũ oculi & animi, aſpectu illo pulcherrimo atque amœniſſimo. Erat abacus ingens, plenus bonis vaſis materiæ omnis, ex auro, argento, cryſtallo, vitro, ebore, murrha: alia etiam vilioris materiæ, ſtannea, cornea, oſſea, lignea, teſtacea, ſeu figlina, in quibus ars commendabat utilitatem ſubſtantiæ: nam erant toreumata permulta, omnia expolita, exterſa: fulgor pene perſtringebat oculos. Illic vidiſſes duo magna malluvia argentea, oris deauratis: umbilicus erat aureus, cum inſignibus illius. Habebat utrumque malluvium ſuum gutturnium, quorum epiſtomium erat deauratum: ſtabat & alterum aquiminarium vitreum, fiſtula deaurata cum pollubro figlino, operis Malacenſis, probè ſandarachato. Phialæ omnis generis

is & argenteæ duæ ad vinum generoſiſſimum. A. Ad uſum neum ampullas vitreas malim, aut etiam teſtaceas, ex iis quæ apideæ dicuntur. L. Quid facias? ita eſt hominum ingenium, non tam in his quæritur commoditas, quam opinio ivitiarum. A. Iſti opulentiſſimi ſæpius videntur aliis tales, ibi inopes: ideo nullus finis proferendi & ingerendi oculis, præſertim qui nullam habent aliam bonam artem, qua fidant. Sed perge. L. Erat cymatium abaci tapete villoſo tectum, ex Turciâ uſque allato: poſitæ erant duæ menſulæ procul ab abaco, cum quadris, & orbibus argenteis: unicuique additum erat ſuum ſalinulum; cultellus, panis, & mantile: Sub abaco refrigeratorium, & œnophora grandia. Tum ſedilia varia, ſellæ, biſellia, ſubſellia, & dominæ ſella plicatilis parata, viſendi operis, cum pulvino ſerico, & ſuppedaneo. A. Pone tandem menſam, & explica mappam: nam mihi inteſtina præ fame fugiunt. L. Erat menſa cibila ingens, ſegmentata, operis teſſellati antiqui, quæ fuerat principis Dicæarchi. A. O menſa antiqua, quam diſpari Domino! L. Illam ipſe emit in auctione, ſatis magno, ſolum quod illius fuiſſet, ut aliquid haberet principis. L. Datur aqua lavandis manibus, primum magnis recuſationibus, & invitationibus mutuis, & cedendo invicem. A. Idem factum eſt in conſeſſu, quum quiſque ſe inferiorem altero faceret, illum extolleret comitate arrogantiſſima: quum unuſquiſque potiorem ſe reliquis omnibus cenſeret. L. Sed dominus jure ſuo diſtribuit loca: ſacrata eſt menſa à puerulo breviter & perfunctoriè, & non ſine rhythmo: Quod appoſitum eſt, & apponetur, Chriſtus benedicere dignetur. Explicat quiſque ſuum chiromactrum, & injicit ſuper humerum ſiniſtrum: hinc cultello repurgat panem, ſi quid non ſatis putabat à miniſtro purgatum: nam decruſtatus erat appoſitus. A. Sedebatis commodè? L. Nunquam commodius. A. Non potuiſti malè prandere: nam reliqua, ſat ſcio, ſuppeditatum iri redundanter ſi qua modo fuerant in macello. L. Nuſquam verius, copiaque ipſa nocet. Aſtat menſæ ſtructor, cultellos & furcinulas componens; ingreditur magnâ pompâ architriclinus cum longo agmine puerorum, & exoletorum, qui geſtabant fercula primi miſſus;

CONVIVIUM.

Scopas, Crito, Simonides, Democritus, Polamon, Puer.

UBi nobis Simonides? C, Illico dixerat ſe venturum, ſimulac conveniſſet debitorem apud forum. Sc. Rectè habet: à debitore facilius ſe extricabit quam à creditore. C, Quî iſtuc? Sc. Sicut in victoria, belli conditiones fert victor, non victus: Nam à debitore, quum ipſe idem volet; à creditore, quum alter. Sed conveniſtiſne omnes, ut erat conditum relictâ domi ſeveritate, afferentes vobiſcum hilaritatem, lepores, venuſtates, gratias? C, Planè ita ſpero: & erimus, ſicut monet Marcus Varro, belli homines. Sc. Reliqua meæ curæ ſunto. C, Ecce tibi Simonides. Sc. Feliciter. Si. Et vobis fauſtè. Sc. Expectatiſſimè. Si. Planè ruſticanè. Nam ad prandendum eram invitatus, non ad expectandum. Sed quæſo, fui vobis diu in morâ? Sc. Non valde. Si. Cur non accumbebatis ſine me? eſſetis ſaltem proœmiati de fructibus, quibus ego non admodum capior. Sc. Bona verba: te abſente aſſediſſemus? C. Satis comitatum. Exordiamur jam opus. Optimum panem & leviſſimum! non plus habet ponderis quàm ſi eſſet ſpongia; ſiligineus eſt, ſitanius: induſtrium habetis pollinctorem. Sc. Roſcius eſt piſtrini curator. Si. Nunquámne in id conjicitur? Sc. Abſit: tam frugi ſervus? D, Affer mihi autopyrum. Si, Mihi vero ſecundarium aut typhaceum. Sc. Cur talem? Si, Quoniam audivi, & ita ſum expertus, minus me eſſe, quum panis non eſt ſciti ſaporis. Sc, Heus puer? afferto ei panem cibarium, & vulgarem, etiam ex atro, ſi ita mavult: ita demũ jucundiſſime convivabimur, ſi quiſque, quod maxime collubitum erit, ſumpſerit. P, Panis hic quem tu tantopere probas, ſpongioſus, aquaticus eſt: malo denſiorem. C, Mihi vero non diſplicet ſpongioſus, modo ne ſit ſpeuſicius: hic vero etiam hectas attollit, quod focacei ſolent facere, quum ſit, ut ſatis apparet fornaceus. P. Cibarius hic panis. & acetoſus eſt, & aceroſus: typhaceum dicas. Sc, Sic conſueverunt noſtri agricolæ triticum omne, quod huc important, acerare prius in villa, & miſcere multis generibus ſeminum: ſapor autem ex fermento eſt nimio. P, Nullum hominum eſt genus hoc fraudulentius; non malefaciunt,

unt, niſi quum neſciunt. C. Panis hic non eſt ſatis fermentatus. D. Puta te hodie Judæum, qui azymo veſcebantur juſſu Dei. C. Id quidem; quod homines eſſent peſſimi: ut interdicta eſt illis ſuilla quâ nihil palato gratius: nec, ſi moderatè ſumas, ſalubrius. Et quidem azyma juſſi ſunt comedere cum lactucis agreſtibus, quæ ſunt perquam amaræ. P. Illa omnia ſenſus habent altiores: omittamus hæc. Sc. Et quidem diſputationem de pane. Si de opſoniis fuerit tanta controverſia, magna erit in toto convivio diſcordia. C. Accidet nimirum, quod horatius inquit.

Tres mihi convivæ prope diſſentire videntur.
Poſcentes vario multum diverſa palato.

Sc. Appone lances illas & tympana cum ceraſis & prunis, & malis granatis, & Perſicis pomis, & Perſicis præcocibus. P. Cur Marcus Varro dixit, convivas non debere excedere numerum Muſarum, quum de numero non conſtet? alii enim ponunt tres, alii ſex, alii novem. C. Dixit tanquam ſi conſtaret eſſe novem, & ita erat vulgo receptum: unde Diogenis jocus in ludimagiſtrum, qui paucos haberet diſcipulos, depictas autem Muſas in ludo: Præceptor, inquit σὺν ταῖς μέσαις multos habet diſcipulos. D. Sed eſtne verum, Perſas pomum hoc quod apud ipſos eſſet letale, invexiſſe in Græciam, ad peſtem eorum, quibus cum bellum gerebant? C. Sic accepi. D. Admirabilis eſt in ingeniis terrarũ varietas. *India mittit ebur*, inquit Virgilius, *molles ſua thura Sabæi*: Hem cydoniperſica. Si. Novum inſitionis inventum, priſcis incognitum: Cedo nobis pateram illam cum ficis duricoriis, qui ſunt (ut noſtis) prodromi. Sc. Satis eſt fructuum: expleamus nos rebus aliis ſalubrioribus corpori. C. Quid his ſalubrius? Sc. Nihil, ſi ſalubre & ſapidum idem ſunt, ſicut in meridiano ſomno. C. Ego condono illis nocumentum propter oblectamentum. Sc. Non meminiſtĩ verſiculum Catonis, *Pauca voluptati debentur, plura ſaluti*? Dato ſingulis ſingulas gabatas cum jure carnium, ut ſorbeant: id vero & calefaciet inteſtina, & blandè abluet, ad molliendum ventrem. Si. Profecto, puer, amo te de ſuilla hac ſalita. O pernam ſapidiſſimam! majalis eſt. Braſſicas illas cum larido, ſi mihi vis auſcultare, redde coquo per hoc quidem temporis; aut ſerva in brumam. Lucanicæ hujus ſcinde mihi bucceam unam

ant alteram quo ſuavius bibam primum cyathum. C. Parea-mus medicorum conſilio, admonentium, ut porcinæ addatur merum: funde vinum. Sc. Sequitur actus fabulæ fortaſſis hoc anni tempore præcipuus. Spectate huius actus apparatum. Primum omnium à caliculis cuſtos abaci ſcyphos expoſuit vitreos cryſtallini vitri, cum vino albo puriſſimo: aquam putes ſolo aſpectu. Sanmartinium eſt, & partim Rhenenſe non infectum, ut ſolent in Belgiâ: ſed quale in mediâ Germaniâ bibitur. Oenophorus relevit hodie ſerias duas, alteram vini Helvelli, ſeu flavi ex agro Pariſienſi, alteram ſanguinei Burdegalenſis: habetis in apyroto alia parata, fuſcum, Aquitanicum, & nigrum è Sagunto; petat quiſque ex ſententiâ palati ſui. C. Quid poteſt nunciari lætius? ut nihil eſt durius, quàm perire ſiti. Ego verò mallem optimam nobis aquam proſpexiſſes: hunc nuncium audiviſſem libentius, quam de vino. Sc. Nec ea deerit. Si. Nuper quum eſſem in urbe Româ, bibi apud cardinalem quendam vina generoſiſſima, omnifariam ſaporis (nam eram præfecto cellæ vinariæ perquam familiaris) vinum dulce, acutum, lene, ſuave, auſterum. D, Mihi vehementer placet aigleuces. P. Sic ferè Belgicis fœminis. Si. In pagis quibuſdam Galliæ flocces apponuntur: ſecundarium autem vinum & tertiarium habent in deliciis. Sed ea villa ſunt magis quam vina: & alioqui vinum Gallicum toto genere nec aquam nec ætatem fert: itaque paulo poſt quam eſt diffuſum, bibitur: quippe poſt annum inclinat illico, & fit dubium; tum fugiens, & acuit: quod ſi manſerit diutius, emucet, & in vappam vertitur. Hiſpanum vinum, & Italicum, bene fert & aquam, & ætatem. D, Quid rei eſt vinum fugiens? vitentur probè dolia, & obſeretur cella, imo & domus claudatur, ſi ſit opus. P. Ut poma fugientia, quæ ætati cedunt, nec ſervantur, & diſcedere vulgo dicimus: cuius contrarium eſt vinum conſiſtens. D, Funde mihi prius aquam ad dimidium calicem, ſuper hanc infundes vinum more veteri. C, Imò & hodierno multarum gentium Galli & Germani contra faciunt. D, Quæ nationes volunt bibere aquam vinatam, aquæ addunt vinum: quæ vinum aquatum, vino ſuper infundunt aquam. C, Quæ verò vino aquam non affundunt, quid bibunt? D. Vinum purum, putum. C, Etiam, niſi ſit prius à vinario irrigatum;

gatum. *P*, Baptizare id vocant, ut vinum ſit Chriſtianum: ea erat meo tempore elegantia Philoſophica. D, Illi baptizant vinum, & ſeipſos exbaptizant. *P*, Peius agunt, qui injiciunt calcem, ſulfur, mel, alumen, & alia dictu tetriora, quibus nihil eſt corporibus pernicioſius: in quos publicè deberet animadverti, ut in latrones, aut ſicarios: inde ſunt enim incredibilia morborum genera, & potiſſimum arthritica. C Ex conſpiratione cum medicis id agunt, ut utrique rem augeant. D. Nimis mihi porrigis plenum calicem: deple, quæſo, eum aliquantum, ut ſit locus aquæ infundendæ. C, Funde mihi in ſcyphum illum coloris caſtanei? Quid rei eſt? *Sc.* Nux prægrandis Indica, ab labris argento circumcluſa: viſne in culullo illo ligni hebeni, quod ferunt eſſe ſaluberrimum? Ne addas tantum aquæ: neſcis vetus verbum, Perdis vinum, infuſâ aquâ? D, Imo perdis utrumque aquam & vinum. *P*, Malo utrumque perdere, quam ab alterutro perdi. Sc. Lubetne potare more Græco, ex illis pateris, & capacioribus poculis? D. Minimè verò. Admonebas nos modo antiqui proverbii: viciſim admoneo te præcepti Paulini, nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria: Et Servatoris noſtri, videte ne graventur corda veſtra crapula, & ebrietate. C. Unde eſt hæc frigida, tam pura & pellucida? *Sc.* E fonte proximo. C, Ad vinum diluendum malim ciſternam, modò defæcatiſſimam. D, Quid putealem? C, Uſibus lavandi aptior eſt, quam bibendi. *P*. Fluvialem commendant plurimi. C, Rectè ſi fluant amnes per venas auri, ut ferè in Hiſpaniâ: & ſit quieta, & liquida. *Si*. Mihi verò in phialâ illâ Samiâ affer aliquantum cerviſiæ, quam puto refrigerando corpori hoc æſtu utiliſſimam. *Sc.* Ex quâ tandem cerviſiâ? *Si* Ex tenuiſſimâ: nam aliæ nimium incraſſant ſpiritus, & reddunt obeſum corpus. *P*, Mihi item dato; ſed in vitro illo terete. *Sc.* Curre ad culinam. Quid illi ceſſant? quin mittunt miſſum alium? vides jam hinc neminem attingere? Affer pullos gallinaceos, elixos cum lactucis, bugloſſa hortenſi, & intubo: vervecinam quoque & vitulinam. C, Adde etiam in ſcutellis paulum ſinapis, aut petroſelinati. D, Violenta res videtur ſinapis C, Non admodum congruit biliosis: iis tamen, qui craſſis & frigidis humoribus redundant, haud inutilis. *P*, Idcirco ſapiunt populi ſeptentrionales, quibus illa

eſt magno uſui, præcipue cibis craſſis, & duris addita, ut bubulæ & ſalſamentis. Sc. Hoc loco exiſtimo pultes & ptiſanas venturas in tempore, leucophagum, ſimilaginem, amylum, oryzam, vermiculos: edat quiſque ex quibus volet. D. Vidi, qui à vermiculis hujuſmodi vehementer abhorreret, quod autumaret collectos fuiſſe ex terrâ aut cœno, & vixiſſe aliquando. C. Scilicet metuebat ne in aqualiculo ſuo reviviſcerent, Oryzam ferunt naſci in aquâ, mori in vino: Cedo igitur vinum. D. Ne bibe ſtatim a cibo calido, intermiſce prius frigidi aliquid & ſolidi. C, Quid? D, Cruſtam panis aliquam, vel turundam unam aut alteram carnium? Si. Vah! piſces cum carnibus in eadem menſa? mare miſcetur terræ? hoc vetant medici, Sc. Imo hoc placet medicis. Si. Credo, quia illis utile. Sc. Cur ergo vetant medici? Si. Erravi, à medicinâ prohiberi dictum oportuit, non à medicis. Sed qui ſunt piſces iſti? Sc. Appone ordine primum lupum illum aſſum cum aceto & capparibus, tum paſſeres elixos cum ſucco lapathi acuti, ſoleas frixas, lucium recentem & capitonẽ: lucium ſalitũ ſerva tibi, thynnũ aſſum recentem, & thynnũ in ſalſamento, mænas recentes frixas, cruſtulata, in quibus inſunt mulli barbati, murænæ & truttæ, multis conditæ aromatibus, gobios frixos, cammaros & cancros elixos. Admiſce ſcutellas cum intritis, alliato, piperato, erucato. Si. Ego vero de piſcibus loquar; non edam. C, Si Philologus cœperit de piſcibus movere controverſiam, hoc eſt, de re incertiſſimâ & controverſiſſimâ, incipite nobis lectulos inſternere, hic erit cubandum. Sc. Nemo dignatur vel guſtare: tolle hæc. Si. Atqui convivia olim Romæ lautiſſima, & (ut ipſi ſoliti erant dicere) pollucibilia, ex piſcibus conſtabant. C. Ita ſunt mutata tempora, etſi hoc etiamnum durat apud quoſdam. Sc. Importate aſſa, pullos, perdices, turdos, anaticulas, querquedulas, palumbos, cuniculos, lepuſculos, vitulinam, & hœdinam, & intinctus ſeu embammata, acetum, omphacium, oxypora, mala etiam Medica, & cydonia, & olivas Balearicas conditivas, quaſſas, & in muria aſſervatas D. Non adſunt Bæthicæ. Sc. Magis ſunt ſaporis ſciti Balearicæ. C. Quid fiet grandibus illis belluis, anſeri, cygno, pavoni? Sc. Oſtende tantũ & refer in culinam. P. Hem pavonem! Ubi eſt Quintus Hortenſius, cui erat in deliciis? Si. Tolle agninam, Sc. Cur tolletur? Si. Quia eſt inſalubris

salubris, ferunt eam non alia exire, quàm quà intrarit. C. Vidi quendam devorare ossa olivarum struthionicè. Sc. Ex quibus carnibus sunt artocreæ istæ? C. Hæc est ex cervina. Sc. Hæc ex damica: illa est, ut puto, aprugna. C, Condituras ipsas malim, quàm carnes. Si. Planè ita est: etiam res amaras condimentum reddit suavissimas. C, Ecquod est vitæ totius condimentum? D. Æquus animus. C. Aliud quiddam ego proferam amplius & augustius. D. Quid tandem: hoc meo? C, Pietas: sub qua & animi æquitas comprehenditur, & ad res universas asperas, faciles, medias, condimentum aptissimum & jucundissimum. Sc. Infunde vinum album Hispanicum in carchesium illud, & circumfer per convivas. D. Quid paras agere? sub prandii finem propinas nobis vinum forte ac generosum, dilutius erit posthac bibendum, si consultum cupimus valetudini. Si. Rectè mihi videris admonere: frigida enim oportet esse in convivio postrema, quæ pondere suo cibos in imum ventriculum detrudant, & vapores caput impetentes cohibeant Sc. Tolle ista, muta orbes, & quadras, da secundam mensam, nam nemo extendit usquam manum. C. Adeo voravi initio avide, ut statim amiserim appetitum. D, Ego item non appetitione, sed impetu feror ad primas dapes: inde me expleo. P, Nescio quid edi de piscibus: id gustum meum prorsum retudit. Si Tantumne bellariorum apparatum & cupedines, quum nihil supereſt amplius cupediæ? pira, mala, caseus multiplex: sed palato meo congruentissimus est hippax. C, Non reor hippacem esse hunc, sed Phrygium, ex lacte asini; qualis è Sicilia usq; advehitur, columellari forma, & quadra: qui quum frangitur, in laminulas finditur, sive philyras. D, Caseus hic, etsi Britannicus fistulosus est: non erit mea utiq; sententia vobis gratus, C, Sed neq; hic spongiosus Hollandicus. Parmensis hic est bene compactus, & satis (ut videtur) recens: & ille Penasellius facile cum Parmensi certarit: D, Non est Parmensis, sed Placentinus. C, Etiam, si placet: vulgo Germanorum suavissimus est caseus vetus, putris, confriatus, & vermiculosus. Si. Qui talem edit caseum, sitim venatur; & edit, ut bibat. Sc, Pistor dulciarius nimium moratur, quin affert scribilitas, & artolagana testaceà, & sartaginea, conspersione in cacabum injecta olei ferventis, melle superfuso. C. Caryotas da mihi aliquot, & ad edendum, & ad servan-

dum

dum forsasse nocte hac nihil edā aliud: Sc. Cape igitur spathalium hoc integrum, vin'ex malogranatis? P. Heus puer! spolia nobis hanc palmam agrestem, & da quod est esui. Sc, Potionis vos admoneo, scitis Aristotelis esse opinionem, tragemata esse inventa, ut ea nos ad bibendum invitent, ne cibus in arido coquatur. C. Oportet ergo inventorem fuisse vel nautam vel piscem, qui adeo timeret ariditatem. Sc, Affer ea quæ solent vocari sigillum stomachi, post quæ nihil est nec edendum nec bibendum: buccellatum, cydoniatum, coriandrum saccharo contectum: hoc vero manducandum est, non edendum: sed quod ex manso reliquum est aridum expuendum. Collige frusta & reliquias in canistris: affer aquas odoriferas rosaceam, flores mali medici, moschatam. P. Agamus Christo gratias. Pu. Agimus tibi gratias, Pater, qui tam multa ad hominum usus condidisti: annue, ut tuo favore ad cœnam illam veniamus tuæ beatitudinis. P. Agamus nunc. Domino gratias. C. Age tu. P. Imo agat Democritus, qui in hisce rebus multum valet. D. Gratias tibi non possum agere pro merito, hoc statu Reip. vides enim omnia à Baccho perturbata. sed recitabo quas Dionysio egit Diogenes; nam mandavi memoriæ: tu labenti memoriæ, & linguæ titubanti, in tantâ eluvione habebis veniam. Sc. Dic quicquid libuerit, scribetur in vino. D. Defatigasti teipsum, Scopa, uxorem, famulos, famulas, vicinos, coquos, pistores, ut nos magis comedendo & bibendo delassares. Socrates sapienter, qui in mercatum celeberrimum ingressus exclamavit: O dii immortales, quàm multis ego non indigeo! tu contra posses dicere, Hæc omnia quotula portio sunt eorum, quibus ego indigeo! Naturæ placent modica, & illis ea sustentatur ac fulcitur: hæc tam multa, tam varia, obruunt naturam. Meritò Plinius: Varietas ciborum homini pestilens, pestilentior condimentorū: referimus hinc domum gravata corpora, referimus animos obrutos ac dimersos cibis & potionibus, ut nullo hominis officio rite possimus fungi. Tu ipse judicato, ecquam tibi gratiam debemus. Sc. Hæccine est gratia quam habetis? sic rependitis prandium tam opiparum? P. Ita plane: Quid enim maius beneficium, quam ut fias sapientior! Tu nos domum remittis plane bruta, nos te domi tuæ volumus hominem relinquere, ut scias consulere tuæ ac alienæ valetudini,

dini, & ſecundum naturæ deſideria vivere, non juxta corruptas à ſtultitiâ opiniones. Vale, & ſape.

EBRIETAS.

Aſotus, Tricongius, Abſtemius, Glaucia.

QUid tu dicis, Tricongi? quam lautè nos heri accepit Brabantus ille! T. Malè ſit illi: non potui totâ nocte quieſcere. Vomui (ſit habitus honos veſtris auribus) convolvi me ſubinde toto lecto, modò ad ſpondam interiorem, modò ad exteriorem; fauces & ſtomachum videbar mihi rejecturus: nunc præ dolore capitis nec oculorum officio poſſum fungi, nec aurium: lamina ponderoſa plumbi videtur mihi in frontem & oculos incumbere. Aſ. Frontem & tempora fortiter aſtringe faſciâ: & rex videberis. T. Seu ipſe potius Bacchus, à quo inſtitutum manavit diadematum in reges. Aſ. Recipi te domum, & edormi crapulam. T. Domum verò? nihil æquè fugio & averſor, ut domum & uxorem clamoſiſſimam: ea ſi me nunc aſpiceret, longiores haberet homilias quam Chryſoſtomus. Ab. Hoccine appellas tu laute tractari? G, Planè ita eſt: nam laverunt probè guttur & fauces. Ab. Manus vero? G. Ne ſemel quidem. Aſ. Imò ſæpe vino & lacte, dum alii in aliorum pateras immittebamus manus. G. Quid poteſt dici lautius? & quidem digitos pingui carnium & embammatis inviſcatos? Ab. Tace, per Divos, qui poſſet abſque nauſeâ rem adeo audire obſcœnam? quanto minus videre aut de eiuſmodi vino aut lacte guſtare? Aſ. Divi, veſtram fidem! adeon'es Abſtemi, delicatus, ut hæc ne auribus quidem poſſis devorare? quid faceres palato, ut nos? Sed heus tu Tricongi, compotator ſuaviſſime, mittamus puerum aliquem, qui nobis in illa phialâ fictili afferat ex eodem vino: nulla eſt certior huic veneno theriaca. T, Eſtne hoc exploratum? Aſ. Quid ni eſſet? memineris verſus quos cantat Colax: Ad ſanandum morſum canis nocturni, ſume ex pilis eiuſdem canis. G, Narra, quæſo, de convivio. Ab. Ne narres, niſi velis me revomere quicquid habeo in ventriculo cum ipſis vitalibus. G, Faceſſe igitur pauliſper. Aſ. Ego narrabo quàm commodiſſime: ut nuſquam ſit honos præfandus. G, Incipe, obſecro: adverte animum. Abſtemi. Ab. O Glaucia mi, ante omnia

iſtud

istud ex me habe, nullum esse hominum genus, quod comparari possit cum festivo & largo convivatore. Quidam ostentant eruditionem rerum variarum, id est, mera nugamenta: alii jactant experientiam & usu collectam prudentiam, quorsum id? Sunt qui habent quidem opes sed non audent expendere: miseri, quid eos juvat asservare? Benignus convivator ubique prodest, ubique est gratus: vel solus illius aspectus exhilarat tristitiam animi, & discutit si qua est in eo miseria, sive recordatione convivii, sive spe atque exspectatione. Alia omnia, quæ dicuntur bona animi, nec ego video, & sunt jejuna atque infrugifera. Ab. Rogo te, Asote, quis est autor tam bonæ sententiæ? As. Ego & omnes mei similes, id est, plerique ex Galliâ Belgicâ, à Sequanâ ad Rhenum flumen: tantum differunt inter nos homuli quidam, vel miseri & præparci, qui Abstemio suum invident cognomen, frugi volunt appellari: vel quidam magni sapientiæ opinione suffarcinati, id est, imani nomine, quos etiam nos (id est maxima pars hominum & præcipua) ridemus. Ab. Quid audio? G. In hoc iste non fallitur, etsi ebriosus: nam nusquam eruditio minus habet precii quam in Belgica, non aliud esse rentur virum eruditione præstantem, quam suturâ vel textura. Ab. Atqui studeant hîc multi non infelici profectu. G. Deducuntur à parentibus parvi filii ad scholas, tanquam ad opificium, quò parent sibi deinceps victum. Ipsi etiam scholastici, dictu incredibile, quam parvi institutores suos faciant, quam prosequantur honore exiguo, & præmiis adeo tenuibus, ut doctores insignes ac primi nominis tolerare sese vix possint. As. Ista sunt ab instituto sermone aliena: revertamur ad convivium. T. Hoc malim audire; & missos faciamus jam tandem sermones istos studiosos, qui sunt profecto infrugiferi. Nescio quemadmodum vos Itali de eruditione statuatis: mihi certè res videtur non solum inutilissima, sed etiam damnosa. Ab. Idem videtur bovi & sui, quod tibi: & nobis quoque videretur, si non plus haberemus mentis quam tu. As. Non esset finis, itaque audi jam: Primum omnium accubuimus severi & tristes, sacrata est mensa; silentium ubique & quies, cœpimus expedire cultellum quisque suum; speciem præbebamus non invitatorum sed invitorum, adeo id diceres, facere nos coactos, & faciebamus revera admodum segniter;

ſegniter: nondum enim incaluerat animus ardore illo libero: aptat quiſque mantile ſuum humeris, nonnulli etiam pectori: alii de mappâ extendunt ſuper gremium: ſumit panem, aſpicit, volvit, purgat, ſi quid eſſet carbonis aut cinerum, decorticat: & hæc omnia lente & cunctabunde. Quidem auſpicati ſunt cœnam à potione: alii priuſquam biberent, paululum ſumpſerunt acetarii: & bubulæ ſalitæ, ad excitandum dormiens palatum, & ſtimulandum languidulum: primus ſcyphus fuit cerviſiæ, ut frigidum cæmentum ſubſterneretur ardori Vini. Allatus eſt ſacer ille liquor, primum poculis anguſtis & exiguis, quæ magis ſitim irritarent, quam reſtinguerent: dominus, homo feſtiviſſimus, qui potiorem in hac tota regione nullum habet, ac ne parem quidem, mea utique ſententia (quod ſit dictum ſine cuiuſquam iniuria) jubet afferri pocula capaciſsima: & cœptum eſt largiter potari more Græco, ut dicebat ille philogræcus quidam, qui Lovanii olim ſtuduerat. Ibi cœpimus loqui, tum incaleſcere: hilaritas ubique & riſus diffuſiſſimus. O cœnæ nocteſq; deorum! alii aliis præbibimus, & magna æquitate faciebamus paria: nefas erat ſodalem fraudare, tali præſertim tempore. Ab. Meritò, quum agitur non de calice vini, ſed de ſenſu, & mente, rebus in homine præcipuis. Sed ut hac de re tam læta, tam feſtiva, tu & ego colloquamur, primùm rogandus es, an ſis ebrius. Aſ. Non revera, & facile eſt cognoſcere ex ordine orationis meæ: nam ſi eſſem, putes me hæc referre potuiſſe adeo compoſitè? Ab. Rectè eſt alioqui juxta Mimi verſiculum cum abſente litigarem. Principio, cur non extruitis templum aliquod in hac regione Baccho, cœleſtis huius liquoris repertori? Aſ. Hoc veſtrum eſt, qui ædem habetis Romæ Sergii & Bacchi: nobis ſatis eſt quotidie illi paſſim ſacra facere. Et fortaſſe erigeremus templum, ſi conſtaret eum fuiſſe inventorem: nam de ea re audivi diſceptari inter ſtudioſos quoſdam. Sunt qui putent primum fuiſſe Noam, qui vinum biberit, quique ſit inebriatus. Ab. Dimittamus iſta. Cedo, quod vinum bibebatis? Aſ. Quid noſtra refert, quod ſit vinum aut cuias? habeat modo nomen & colorem vini, id ſatis eſt nobis: delicias illas quærat Gallus, aut Italus. Ab. Quæ ergo poteſt eſſe delectatio, quum id non guſtas quod in corpus ingeris? T. Fortaſſe nonnulli initio, aliquid guſtant,

guſtant, integro palato: mox vero depravato ex tanta humoris redundantia, guſtum omnem amittunt. Ab. Siti jam extincta, nulla ſupereſt voluptas: quæ tota ſita eſt in ſatisfaciendo deſideriis naturalibus; ita ut tormenti ſit genus ſine ſiti bibere, aut ſine fame edere. T, Putas nos, Abſtemi, ad voluptatem potare, aut quod ſit jucundum? Ab. Tanto ergo eſtis peiores beſtiis, quæ aviditatibus naturalibus aguntur: vos neque illuc ducit ratio, & retrahit natura. T. Ducit nos eo ſodalitas, & paulatim inebriamur imprudentes. Ab. Quoties eſtis inebtiati? quoties alios ebrios vidiſtis? T. Quotidie plurimos. Ab. Non ſufficiunt ergo tam multa experimenta, ad devitandam rem tam fœdam: Atqui bellua vel uno experimento fieret cautior. G, At ſodales iſtos, in quorum gratiam tranſeunt ex hominibus in beſtias, ſcis quam habent charos? dum potant, darent illis præcordia? digreſſi illinc, vix agnoſcunt; vitam & animam cuiuſvis illorum nollent redemptam ſibi nummo ſeſtertio. Ab. Quibus ex poculis hauriebatis vinum, & quomodo? Aſ. Primum allata ſunt vitrea, paulo poſt, ob periculum, ſublatis illis, exhibita argentea. In vinum injiciebamus à primo herbulas, quod id ſuaderet anni tempus: paulò poſt jus carnium, lac, butyrum, cremorem. Ab. O ſpurcitiem, ne belluis quidem tolerabilem! T. Quanto tu τραγικώτερον exclames, ſi ſcias alios in aliorum pocula manus ſordentes immittere, conjicere ovorum, & pomorum & nucum putamina, & olivarum ac prunorum oſſa? Ab. Abſtine ab hiſce narrandis, ſi vis ne me hinc in ſylvas aliquas fugâ abripiam. T, Audi tu in aurem, Glaucia. Quidam horum geſtant in faciendo itinere cornu venatorium plenum (ut neceſſe eſt) pulvere & ſtipulis, & floccis, & ſordibus aliis: ex hoc bibimus. G, Quid? T. Quid verò? vinum. G, Imo vero mentem. T, Planè ita eſt: & poſt epotam mentem, matulis non admodum mundis, ſumptis de ſcamno lecticali, uſi ſumus pro calicibus. Ab. Quis fuit convivii exitus, tanquam fabulæ? Aſ. Natant vino pavimenta. Inebriati ſumus omnes, hoſpes in primis homo ſtrenuus, dejectis ſub menſam magna victoria duobus aut tribus. Ab. O præclaram victoriam, & de re pulcherrima ac prædicanda! Sed omnes tamen vinum vicit? As. Etiam, Ab. Miſerum te, quid putas

eſſe

esse ebrium? As. Probè & ex animi sententia indulsisse genio. Ab. Cui genio? bono an malo? G. Si rectè omnia scruteris, nusquam invenies, cui indulgeant: neque enim animo, nec voluptati, nec ulli rei alteri cui alii indulgent, qui vitiis obtemperant, & pravis animi cupiditatibus. Sed inebriari, est sensuum facultates amittere, exire de potestate rationis, judicii, mentis: plane ex homine feri vel pecus, vel saxum. Quæ deinceps sequantur, etsi nunquam ebrios vidi, tamen facillimum est conjectare: loqui & nescire, quid loquaris. si quid commissum est tibi arcanum, maximè celandum, effutire: atq; ea dicere, propter quæ te, & tuos, & sæpe patriam, ac provinciam universam in grave discrimen adducas: nulla distinctio amici & inimici, uxoris & matris: rixæ. jurgia, inimicitiæ, plagæ, vulnera, mutilatio, occisio. T. Etiam sine ferro & sanguine: nam non pauci commutant ebrietatem cum morte. G. Quis non malit domi se cum cane aliquo aut fele includere, quam cum ebrio? plus enim mentis est in illis animantibus. Ab. Post ebrietatem vero cruditas, debilitatio nervorum, paralyses, arthritici cruciatus, gravedo capitis & corporis totius, hebetatio sensuum omnium; memoria extinguitur, ingenii acies retunditur: unde stupor in tota mente, & ad intelligendum sapiendumque, & ad eloquendum. As. Jam incipio intelligere, magnum esse malum ebrietatem: posthac dabo sedulam operam, ut bibam ad hilaritatem, non ad ebrietatem. G. Hilaritas est janua ebrietatis: Nemo venit ad bibendum eo animo, ut inebrietur, sed ut bibendo exhilaretur: continuo post sequitur ebrietas. Difficile est enim signare hilaritatis metam, atque in ea sistere. Lubricus est gradus ab hilaritate ad ebrietatem. Ab Dum vinum habes in scypho, illud est in tua potestate: dum in corpore, tu es in illius: haberis jam, non habes: quum bibis, tu tractas vinum pro tuo libitu: postquam biberis, illud te tractabit pro suo. As. Quid ergo? nunquamne est bibendum? Ab. *Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt*: Bibendū quidem, non potandū. Natura sola in hoc docet bruta, hominē non docebit eadem natura ratione adjuta? Edes, quum esuries; bibes quum sitis: fames & sitis admonebunt, quantum, quando, quatenus edendum & bibendum. As: Quid si semper sitiam, nec sitim possim mitigare: quin fiam ebrius? Ab. Bibe, quod inebriare non possit. As.

Non

Non ſert conſtitutio mei corporis. Ab. Quid ſi tantum eſuries, ut exſatiari nullo cibo poſſes niſi diſrumpereris? As. Ea vero non eſſet fames, ſed morbus. Ab. Nimirum opus eſſet medicina ad eam famem tollendam, non dapibus: nonne? As. Quid ni? Ab. Eodem Prorſus modo medico tibi eſſet opus ad eam ſitim, non caupone; & potione de pharmacopolio petita, non de cœnopolio: non eſt ea ſitis, ſed morbus; & quidem pernicioſus.

REGIA.

Agrius, Sophronius, Holocolax:

QUid eſt, quod tam multi regem comitantur, tam vario cultu? S. Quin tu potius vultus contemplaris, quàm cultus? magis enim ſunt vultus varii ac diverſi, quam cultus & veſtitus. A. Iſtud quoque de vultibus quàmnam habet cauſam? S. Veſtiuntur quidem alias pro facultatibus. alias pro ratione dignitatis, aut generis, ſæpe etiam ut cujuſq; eſt vel ambitio, vel vanitas: multi quoque veſtimentorum elegantia utuntur pro hamo & reti, ad favorem captandum vel regis, vel procerum & animos puellarum non raro. Vultus autem affectus animi ſequitur: talis eſt fere, qualis interior animi habitus A. ſed cur tam multi huc conveniunt? H. An non decet ut plurimi ſint, ubi eſt caput & regimen provinciæ totius? S. Optime: ſed pleriq; non adeo rem publicam ſpectant, ut privatam: & ſequuntur eum in cujus manu eſt regimen non tam patriæ, quàm fortunarum. H. Quid ni? quandoquidem omnia ſunt pecuniæ venalia. S. Sic judicant illi, quibus animus & mens nihil omnino eſt, valetudo autem & dotes corporis viles. A. Quid opus eſt in hoc tumultu aulico tantâ Philoſophiæ ſpeculatione? ego vero malim de vobis intelligere, quinam ſint iſti tanto numero, tam variâ ſpecie ac forma. H. Ego tibi omnes percenſebo ordine: nam Sophronius hic, quantum intelligo, non eſt admodum in regiis verſatus: ego vero comitatus omnes regios adii, penetravi perſcrutatus ſum perſpexi, gratus ſemper omnibus & jucundus. S. Inde, credo, parafti tibi cognomen illud Holocolacis. H. Rem tenes. Sed tu, Agri, auſculta: Ille, in quem aures, oculi, mens omnium intenta eſt ac defixa, rex eſt, caput Reipub. S. Vere caput, & ideo ſalus, cùm eſt ſapiens ac probus; pernicies autem, cùm malus

malus ac demens. H. Ille qui ponè ſequitur puellus, eſt filius ejus hæres, quem in aula Græca vocabant δεσπότην hoc eſt, dominum; in Hiſpania vocant principem; in Galliâ Delphinum. Torquati illi in veſtibus holoſericis, & holobryzis, proceres ſunt regni, inſignes dignitatum militarium nominibus, principes, duces, præſides limitanei, quos marchiones nominant; comites, viri qui barones voce barbara nominantur; equites. Ille eſt magiſter equitum, quem vulgo comitem ſtabilem appellant, nomine ex aulâ Græcâ ſumpto, ubi magnus Comeſtabulus cognominabatur; ſicut præfectus maris admiralus. Eſt & prætorio præfectus, qui non ſolum palatio præerat, ſed etiam ſatellitio, quem Romuli tempore præfectum Celerum nominabant, & ſatellites ipſos Celeres. A. Quinam ſunt illi in veſtibus talaribus, magnâ ſeveritate vultus? H. Sunt regii conſultores. S. Iſtos quos in conſilium adhibet princeps, prudentiſſimos eſſe oportet, magni rerum uſus, & in decernendo gravitatis ac moderationis ſummæ. A. Quî iſthuc? Sop. Quia ſunt oculi & aures principis, atque adeo regni univerſi: & eo magis, ſi cæcus & ſurdus ſit rex, captus ſuis ſenſibus, vel ab ignorantia, vel à deliciis. A. Etiamne luſcus ille, & ille alter ſurdaſter, oculi atque aures ſunt regis? S. Peior eſt cordis cæcitas & ſurditas. H. Eos qui ſunt à conſiliis, ſequuntur ſcribæ, nec ii pauci vel unius ordinis: tum qui pecuniam principalem tractant, vel procurant, coactores, tribuni ærarii, præfectus fiſci, procurator fiſci, & fiſci advocatus. A. Qui ſunt juvenes illi comptuli & feſtivi, qui ſemper regem ſectantur, & aſtant illi, alii arridentes, alii ore aperto velut admirabundi? H. Hæc eſt cohors intimorum amicorum deliciæ atq; oblectamenta regis. A. Duos illos ingredientes cur aſſectantur tam multi vultuoſi? H. Quia iis eſt apud regem fides præcipua: alter eſt præfectus ſacris ſcriniis, ſive princeps ſcribarum: alter à ſecretis arcanis, apud quem eſt regni breviarium: Idem eſt principi à memoria, eaq; de cauſa offerunt ſe illi quotidie tam multi, ut memoriam illius de ſe refricent ac renovent, quandoquidem is eſt principi à memoria. Illi autem qui ducunt vultus, ſunt litigatores, quique res ſuas perſequuntur: nec eorum unquam negocia finem inveniunt, longa contexta ſerie procraſtinationum. Duo illi quî deambulant in porticu, præfecti ſunt; alter cubiculo, alter regio

equili: habent hi ſub ſe alios permultos cubicularios et equiſones, Sed ingrediamur regiam cœnationem. A, Ah! quanta turba! qui apparatus tam anxius et moroſus! S. Id vero majore cum admiratione fueris intuitus, ſi ſcias quam levem ad rem pertinent, nempe ut ſorbeat ovum unum, et puſillum vini bibat nauſeabundus. H. Ille eſt hebdomadæ huius architriclinus, cum ſcirpo Indico: pocillator eſt adoleſcens ille: ſtructor nondum eſt ingreſſus. A. Qui ſunt cum rege pranſuri? H. Quiſnam eſſet tam beatus, qui poſſet epulis accumbere divûm? S. Atqui olim regiæ menſæ adhibebantur convivæ, modo duces exercitati, modo viri claro genere: alias inſignes vel uſu rerum, vel eruditione, quorum ſermone rex fieret melior ac ſapientior. Sed Gothica & aliorum barbarorum ſuperbia morem, hunc noſtrum invexit. H. Habent proceres aſſeclas ſuos armigeros, & exoletos pueros pediſſequos, pueros à pedibus, ſive à calcari. Sunt inter eos divites magnificentiſſimi, qui pleroſque excipiunt cœna recta: alii, quibus hoc moleſtum videtur, mittunt amicis ſportulas, idque eſt amicis tenuioribus utilius, ſed recta convivari plus habet ſplendoris. A. Aliud hominum genus videre mihi videor in illo cœnaculo. H. Illud eſt gynæcium; ibi regina habitat cum matronis ſuis & puellis: aſpice ut ingrediuntur, & egrediuntur ex parthenone tanquã apes ex alveario, juvenes, amatores mancipia Cupidinis. S. Sæpe et ſenes bis pueri. H. Nihil eſt majoris voluptatis, quam audire illorum acutè excogitata dicta; vel poemata, cantiunculas, melodias antelucanas, confabulationes cum puellis: videre ſaltationes, obambulationes, varietates colorum in cultu, habitus et formas veſtimentorum: habent pueros amanuenſes per quos mittuntur & remittuntur mandata: hi vero nunciant & renunciant ultro & citro mandata: quâ ſolertia, diligentia, educatione, Divi, veſtram fidem! nudus capitibus, flexo poplite, atque etiam poſitis genibus, audire eſt quotidie & videre aliquid novi, inopinati, acutè & ſubtiliter excogitati, vel dicti animoſe, aut dextre, aut ſolute facti. S. Imo diſſolutè. H. Quæ felicitas major; quis poſſit ab hujuſmodi ſuavitate divelli? S. Colax, Colax, & tu ſine amore inſanis, & ſine vino ebrius es. Quæ ineptia poteſt eſſe major, quam iſta abs te deſcripta? H. Neſcio qui fiat, ut ex

ſcholis

ſcholis videas pleroſq; diſcedere, ingreſſi ſemel aulam, in ea conſeneſcant. S. Tanquam qui de Circes poculo biberant, amiſſa mente, & in belluarum ingenium degenerantes, nolebant indè egredi, & ad hominum naturam ac conditionem redire. A: At hi omnes; quum ſe quiſq; ad ſuam domum receperunt, quid agunt? quibus ſe actionibus occupant, ut ſaltem fallant tempus? S. Pleriq; omnes nihil magis addunt ſerium, quàm quod cernis: atq; adeo ocium illis multorum vitiorum parens eſt ac nutricula. Ludunt quidam taxillis, chartis, alveolo, aciebus: alii per ocultam detractionem, & artificioſam maledicentiam, horas pomeridianas tranſmittunt, hoc eſt, quibus domi deſident: aliqui mirifice capiuntur ſcurris & planis, in quos ſunt profuſiſſimi, cætera præparci & ſordidi. Sed præcipua aulæ corruptela eſt aſſentatio uniuſcujuſque erga alios omnes, quodque peius eſt, erga ſemetipſum: ea efficit, ut nullus unquam nec à ſe, nec à ſocio veritatem conducibilem audiat, niſi fortè in jurgio: quam is tum parum pro veritate accipit, ſed pro contumeliâ. H, Hic quæſtus eſt nunc multò uberrimus, tu cum tuâ veriloquentiâ eſuries ſtrenuè: ego arridendo, ac blandiendo, omnia approbando, & laudando, evaſi locuples. A, Non poſſent hæc incommoda reges corrigere? S, Perfacilè, vellent modò. Sed aliis hi mores placent, quia ſuorum ſimiles: alii ipſi ſibi eas occupationes accerſunt, per quas nunquam vacet recti aliquid aut ſani cogitare: non deſunt qui remiſſis animis & diſſolutis, non arbitrantur illius domus ac familiæ mores ad curam ſuam pertinere: quæ non pertinent profecto minus, quam ad unumquemque noſtrûm ſua domus privata.

PRINCEPS PUER.

Morobulus, Philippus, Sophobulus.

QUid agit tua celſitudo, Philippe? P, Lego & ediſco, ut ipſe intueris. M, Intueor ſanè, & cum dolore: defatigas te, & maceras generoſiſſimum iſtud corpuſculum. P, Quid ergo agerem? M, Quod alii proceres, principes, viri nobiles & opulenti: equitare, confabulari cum puellis auguſtæ matris tuæ, ſaltare, diſcere artem tractandi arma, luſitare foliis, aut pilâ, ſalire, currere: hæc vides eſſe ſtudia nobilitatis jucundiſſima. Quod ſi tantis oblectationibus fruuntur, qui vix

digni sunt, ut in familiam tuam admittantur: quid te facere convenit tanti principis filium & hæredem? P, Quid studium literarum nihilne prodest? M, Prodest quidem, sed iis qui sunt initiandi sacris, aut qui eâ arte victum sunt sibi comparaturi: quemadmodum aliis sutoria, aliis textoria, & artes cæteræ quæstuariæ. Surge, quæso te, pone libros de manibus, eamus deambulatum, certè ut respires aliquantisper. P, Non licet mihi nunc per Stunicam & Siliceum. M. Qui sunt hi, Stunica & Siliceus? an non subditi tui, in quos tu habes imperium, non illi in te? P, Stunica est educator meus: Siliceus autem institutor literarius. Subditi sunt illi quidem mei, seu verius patris: sed pater, cui ego sum subditus, præfecit illos mihi, & me illis subiecit. M, Quid? ergo dedit pater celsitudinem tuam in servitutem illis hominibus. P. Nescio. M. Ah facinus indignissimum! S. Minimè verò, ô fili; imò illos fecit servos tuos, quos voluit tibi semper adhærere, oculos, aures, animum, mentem in te unum defixam gerere semper, & relictis suis quemque negociis, tuum unius negocium agere: non ut te imperiosè vexent; sed ut rudes tuos mores boni illi & sapientes viri ad virtutem, decus, atque excellentiam forment: non quò te reddant mancipium, sed ut verè liberum, & verè principem: quibus si non obtemperaveris, tum demum servus eris extremæ conditionis, pejor iis qui hîc inter nos versantur empti & venditi ex Æthiopiâ vel Africâ. M, Cuius tandem esset mancipium, si illis educatoribus morem non gereret. S, Non certè hominum, sed vitiorum, qui domini sunt importuniores atque intolerabiliores quovis homine improbo & sceleroso. P, Non satis ista intelligo quæ dicis. S, At intellexisti quæ Morobulus? P. Planissimè omnia. S. O quàm essent homines felices, si quam citò habent sensum atque intelligentiam rerum levium & malarum, tam citò haberent etiam bonarum & conducibilium! Nunc vero contra evenit. Ætate ista nugas, ineptias, imo insanias, ad quas te Morobulus est adhortatus, facilè intelligis: quæ ego de virtute, de dignitate, de omni laudis genere dicerem, tam caperes, quam si Arabicè loquerer, aut Geticè. P, Quid ergo faciendum consuleres? S, Ut saltem sustineres assensionem, nec huius suasibus, nec meis acquiesceres, quoad de utriusque posses judicare. P, Quis

dabit

dabit hoc judicium? S. Ætas, institutio, experientia. P. Hui! quam esset longum ista expectare! S. Bene monet Morobulus: abjice libros, eamus lusitatum, & ludemus ludum, in quo unus eligitur rex. Is præscribet aliis quæ sint agenda, parent cæteri juxta leges lusionis: tu eris rex. P. Ut erit ludus? nam si eum ignorem, quomodo potero regem in illo agere? S. Quid dicis, Philippule dulcissime, deliciæ Hispaniarum? in ludo & rebus levissimis, in quibus error nihil affert periculi, non auderes regnum suscipere, ludi nescius, & vis tot & tanta regna serio capessere ac regere, ignarus conditionum populorum, legum, administrationis? denique rudis totius prudentiæ, instructus solum ridiculis ineptiis, quas tibi Morobulus hic in animum instillat? Heus puer! dic præfecto equilis, ut proferat huc equum illum Neapolitanum, ferocissimum calcitronem, & iternacem, in quo Philippus sedeat. P. Minimè vero illum, sed alium cicuratiorem: nam regendi equi tam refractarii nondum artem habeo, nec vires. S. Quæso Philippe, & putas tu leonem ullum esse æquè ferocem, aut equum adeo calcitronem, & refractarium, & minus parentem frenis, quam gentes, ac cœtus hominum, qui conveniunt & congregantur ex omni vitiorum, flagitiorum, scelerum, & facinorum genere, ex animi perturbationibus concitatis, incensis, inflammatis, ardentibus? equum non audes attingere? populum poscis, quovis equo ad regendum tractandúmque difficiliorem? Sed missa istæc faciamus. Vides in hoc flumine illam cymbulam? navigatio est jucundissima atque amœnissima inter prata & salicta; quæso descendamus in eam: tu sedebis ad clavum, & agis cymbam. P, Ita planè, ut vos subvertam & demergam, quemadmodum nuper fecit Pimentellulus. S. Nè cymbam quidem gubernare vis, in amne tam modico & tam placido, quia rudis, & committis te mari illi, undis, fluctibus, tempestati populorum, inscius, & inexpertus? Plane usu tibi venit, quod Phaëtonti: qui aurigandi nescius, ardore juvenili currum patris sibi gubernandum depoposcit: notam esse tibi fabulam reor. Præclarè Isocrates duas res maximas in hominum vitâ dicebat esse, principatum, & sacerdotium: quas tamen nemo non expeteret tanquam dignus; nemo non crederet se rectè posse gubernare tanquam prudentissimus. P, Intelligo mihi

esse conditioni ac personæ meæ perinde necessarium, ut artem ac peritiam regendi regni. S, Probè rem tenes. P, Quomodo eam assequar? S, Eduxisti tu illam tecum ex matris utero? P. Nihil minus. S, Quomodo igitur scies, nisi discas? P. Nullo modo. S. Quâ igitur fronte audet Morobulus hic esse tibi auctor, ut ea studia rejicias, quibus & artis huius peritia, & aliarum rerum maximarum ac pulcherrimarum cognitio paratur? P. A quibus ergo sunt hæc haurienda? S, Ab iis qui ea maximis ingeniis animadverterunt atque observarunt: quorum alii sunt mortui, alii vivi. P, A mortuis quomodo discendum? possuntne mortui loqui? S, Nunquámne fando audivisti nominari Platonem, Aristotelem, Ciceronem, Senecam, Livium, Plutarchum? P, Magna nomina: sæpe & cum ingenti admiratione ac laude. S, Illi ipsi, & alii permulti eorum similes, jam olim vitâ functi, confabulabuntur tecum, quoties & quamdiu libuerit. P. Quomodo? S: Libris, quos ad docendam posteritatem reliquerunt. P. Quin dantur illi mihi jam in manus? S. Dabuntur brevi, posteaquam didiceris eum sermonem, quò possis loquentes illos intelligere. Sustine paulisper, atque hanc brevem molestiam perfer, quæ devoranda est in accipiendis principiis: illico post incredibiles sequentur delectationes; quas qui nondum degustarunt, mirandum non est à literario studio abhorrere. Nam qui sunt experti, eos citius à vita, quam à libris & rebus cognoscendis avelleres. P. Cedo vero, qui sunt vivi, à quibus sapientia hæc discenda est, & mens bona? S. Si iter esses quopiam iturus, à quibus tandem de itinere percontareris? utrum ab iis qui iter illud nunquam vidissent, an qui aliquando confecissent? P. Ab iis scilicet, qui confecissent; S. Vita hæc nonne est velut iter quoddam, & profectio perpetua? P, Sic videtur. S. Qui ergo iter hoc perambularunt? senes an juvenes? P, Senes. S, Senes igitur auscultandi. P, Omnes indifferenter? S, Acutè rogas: non omnes promiscuè. Sed quemadmodum de viâ, sic de vitâ: utri norunt viam? qui eam peregerunt, nihil animadvertentes, aliud agentes, animo non minus peregrinante quam corpore? an qui annotarunt diligenter & attente singula, & memoriæ mandarunt? P. Nimirum hi posteriores. S. Ergo in consilio de vitæ ratione capiendo, non audiendi juvenes,

qui

Præterea nunquam ſunt ingreſſi: quanto minus adoleſcentes, & quod ſtultiſſimum eſt atque indigniſſimum, pueri? neque ad id admittendi ſenes imprudentes, laſcivi, dementes, deteriores pueris: quos divina oracula execrantur, quod ſint pueri centum annorum. Solis præbendæ aures ſenibus magni judicii, uſus rerum, & prudentiæ. P. Quo ſigno eos dignoſcam? S. Nimirum ætate iſtâ, fili, nullo adhuc: ſed ubi majus & firmius acceſſerit judicium, facile id cognoſces ex verbis & factis, tanquam nota certiſſima. Interea vero dum ea ingenii facultate non vales, crede te cunctum, & committe patri tuo, & iis, quos tibi pater adjunxit inſtitutores ac magiſtros, infirmæque iſtius ætatis gubernatores, & quaſi manuductores per eam viam quam tu nunquam iniiſti. Nam patri, cui charior es quam ipſimet tibi, maior eſt de te curâ quam tibi ipſi, atque ad eam rem non ſolum ſuo uſus eſt conſilio, ſed hominum ſapientum. M, Nimis diu tacui. S, Ita planè, præter morem tuum: eamque rem ego jamdudum vehementer demirabar. M, An non pater tuus Philippus, & rex Galliæ, & alii magni reges ac principes, ſine literis, & labore iſto tam moleſto, quem hic teneris tuis humeris inclementer imponit, regna & ditiones ſuas regunt, & in officio continent? S, Nulla res tam facilis eſt, quæ non fiat difficilis, ſi invitus facias. Non eſt opera literis impenſa laboriosa ei, qui lubens eam ſubit: qui autem invitus, ei verò vel luſitare, & in locis deambulare amœniſſimis, grave ac intolerandum eſt, tibi Morobule, nugandi avidiſſimo & nugis ſemper aſſueto, ſerium aliquid vel agere vel audire, inſtar eſt mortis: viciſsim alii complures vitam ſibi exiſtimarent acerbam, ſi ad iſtum modum vitæ ſuæ rationes inſtituerent. Quam multi ſunt, in aulis præſertim, quibus nihil eſt dulcius, quam ocium torpens, atque inertiſſimum? admovere manum alicui operi, tormenti eſt loco. Quam multi viciſſim in populis, qui emoriantur citius quam ſic dies omnes, vacuos tranſigant? & celerius delaſſentur nihil agendo, quam ab intentione animi in negocium aliquod? Sed, ut reſpondeam tibi de Cæſare & rege Galliæ, audies à me in univerſum de ſenibus, quos poſui, eos eſſe, qui ſpatium hoc vitæ decurriſſent. Si omnes quotquot viam quampiam peregiſſent, concorditer narrarent, ſe per viam in locum incidiſſe plenum difficulta-

tis & periculi, ex quo saucii & pessimè affecti dis[illegible]sseri[illegible] quod si ejusmodi iter rursum essent ingressuri, nihil diligentius caverent, quam illud discrimen: quid tu censes? an non hominis foret amentissimi quum eadem ipse viâ insisteret, non recordari tanti periculi, non illud devitare? P. Nondum teneo, quid velis. S. Faciam igitur planius exemplo; finge esse supra flumen illud tabulam angustam pro ponticulo: referant tibi omnes, quotquot equo insidentes tentarint illam transire, decidisse in aquam, adiisse vitæ discrimen, ægre esse extractos semivivos: intelligisne hoc? P, Bellissimè. S. Quid tu jam? an non tibi demens viderêre, si faciens illac iter, non ex equo descenderes, & effugeres id periculum, in quod alios venisse audis? P. Nimirum ita agerem. S. Et meritò. Quære tu jam ex senibus, quid maximè senserint incommodum in vita, quid eos prætermisisse doleat, & vehementer pœniteat. Omnes tibi uno ore respondebunt, qui aliquid didicerunt, Non plus didicisse: qui vero nihil; Non adhibuisse operam, ut aliquid scirent. In hanc querimoniam ingressi, non faciunt finem referendi, missos se fuisse à parentibus aut educatoribus, ad scholas & magistros literarum; sed tamen vanis delectatiunculis, vel lusionum, vel venationum, vel amorum, aut ejusmodi nugarum illectos, amisisse pulcherrimas è manibus discendi occasiones: itaque conqueruntur de fato suo, & sortem suam deplorant, ac semetipsos accusant, damnant, interdum quoque exsecrantur. Vides ergo locum hunc desidiæ atque ignorantiæ esse in via hac vitæ maximè infestum & periculosum, unumque omnium præcipue devitandum: quoniam quidem audis tam miserabiles eorum querelas, qui in illum sunt collapsi. Is est igitur omni cura & diligentia cavendus; & segnitie, ocio, deliciolis, nugis reiectis ac spretis, in studia literarum cultumque bonæ mentis tota animi intentione incumbendum. Tu hac de re patrem tuum roga, tametsi juvenem adhuc; & tu, Morobule, tuum, jam senem: intelligetis ex eis, veram esse meam sententiam.

LUDUS

LUDUS CHARTARUM SEU FOLIORUM.

Valdaura, Tamayus, Caſtellus, Lupianus Manricus.

QUâm aſperum tempus quâm rigens & ſævum cœlum, quam obſcœnum ſolum! T. Quid nos monet hic cœli ac ſoli habitus? V. Non egredi domo. T. Quid vero domi agere? V. Ad luculentum focum ſtudere, meditari, cogitare de rebus, quæ aliquid emolumenti afferant menti, & probis moribus. C. Id quidem agendum præcipuè, nec aliquid debet eſſe homini antiquius. Sed, ubi ab intentione illa delaſſatus fuerit animus, quo divertet, hoc duntaxat tempore? V. Aliis quidem aliæ ſunt animorum reſectiones: ego vero luſu foliorum magnopere oblector & recreor. T. Et hæc temporis qualitas eo invitat, ut abdamus nos in cubiculum bene clauſum, & obſeptum undique â vento & frigore, lucente camino, menſa poſita cum chartis. V. Au! minime chartas. T. Luſorias dico. V. Iſtud placet. T. Tum pecuniæ promatur nonnihil, & calculi ad computandum. V. Nihil opus erit calculis, ſi minutuli adſint nummi. T. Ego nullos habeo, præterquam aureos & argenteos craſſiores. V. Commuta aliquos ex argenteis minutâ pecunia: heus puer, cape ſtuferos hos ſimplos, duplos, ſeſquiduplos, triplos, & â numulario cura nobis nummos minutos, ſimplos, duplos, triplos non majores. T. Quam nitidi ſunt hi nummi! V. Nimirũ recentes adhuc, & aſperi. T. Concedamus in forum aleatorium, ubi omnia inveniemus parata. C. Non expedit; nam haberemus arbitros plurimos. quid refert Iudas illic, an viâ publicâ? Conſultius fuerit, ut recipiamus nos in cubiculum tuum, & accerſamus ex ſodalibus aliquot, maximè animo reſocillando idoneos. T. Tuum conclave eſt ad id commodius: nam in meo cubiculo ſubinde à pediſſequis matris interpellaremur, aliquid ſemper quæritantibus in arcis mundi muliebribus. V. In cœnatione igitur. T. Eſto ita, eamus. Puer, ſiſte hic nobis Franciſcum Lupianum, & Rodericum Manricum, & Zoilaſtrum. V. Mane: minimè vero Zoilaſtrum, hominem iracundum, rixoſum, clamoſum, calumniatorem, & qui minimis de rebus excitat ſæpe atroces tragœdias. C. Optimè profectò mones; nam ſi adoleſcens

ſcens talis recreationi ſe noſtræ admiſceret, non eſſet id ludere, ſed ſerio rixari: accerſe igitur pro illo Rimoſulum. V. Neque hunc, niſi velis, quæcunq; hic fuerimus nugati, ante Solis occaſum nota eſſe toti civitati. C. Tam bonus eſt præco? V. Etiam rerum, quas ſcire nihil attinet: nam res bonas ſacratius reticet, quam myſteria Eleuſinia. T. Veniant ergo Lupianus & Manricus ſoli. C. Hi ſunt belli ſodales. T. Et mone illos, ut afferant ſecum numulos; quicquid eſt autem ſeveritatis & ſerii, domi commendent Philopono tetrico: veniant facetiis, lepore, gratiis comitati. L, Salvi ſitis ſodales feſtiviſſimi. V, Quid ſibi vult contractio iſtæc frontis? exporrigite iſtos vulticulos, an non eſtis juſsi cogitationes omnes literatas apud Muſea deponere? L. Cogitationes noſtræ literariæ ſunt adeo illiteratæ, ut eas Muſæ, quæ ſunt in Muſeo, reſpuant. M, Salvete. V. Salus eſt dubia, quando ad acies & pugnas vocamini & quidem quibus reges ſint interſuturi. T. Eſte bono animo: crumenæ impetuntur, non jugula. L. Crumena pleriſque eſt pro jugulo, & pecunia pro ſanguine ac ſpiritu: velut iſtis Caribus, quorum vitæ contemptus inſtrumentum eſt regibus ad exercendos ſuos furores. M. Nolo ego eſſe actor in hac fabula ſed ſpectator. T. Qui ſic? M, Quia ſum infortunatiſsimus: ſemper a ludo diſcedo victus & ſpoliatus. T. Scis quid dicunt proverbio aleatores? Ibi quærendam eſſe togam ubi amiſeris. M. Verum, ſed periculum eſt, ne, dum togam amiſſam quæro, perdam & tunicam & interulam. T. Accidit quidem hoc non raro: ſed qui non periclitatur, non diteſcit. M. Ea eſt metallicidarum ſententia. T. Imo etiam Jani medii Antverpienſis. V. Rectè habet: non poſſumus niſi quatuor ludere; ſumus quinque; ſortiemur quis erit aliorum ſpectator, M. Ego ero ſine ſortitione. V. Nihil tale: nulli eſt facienda injuria; non cuiuſquam voluntas id decernet ſed ſors: cui primus rex obtigerit, ſedebit ocioſus ſpectator: &, ſi quid inciderit controverſiæ, judex. L. Ecce vobis faſciculos duos foliorum integros! alter eſt Hiſpanienſis; alter Gallicus. V. Hiſpanienſis hic non videtur juſtus. L, Quid ita? V. Quoniam deſunt decades. L. Non ſolent illi habere, ut Gallici: Chartæ enim Hiſpanæ, quemadmodum & Gallicæ, in quatuor ſunt genera ſeu familias diviſæ, Hiſpanæ habent

habent aureos nummos, carchesia, baculos, enses; Gallicæ, corda, rhombulos, trifolia, vomerculos, seu palas, seu spicula: est in quaque familia, rex regina, eques, monas, dyas, trias, quaternio, pentas, senio, heptas, ogdoas, enneas. Gallicæ habent etiam decades, & Hispanis aurei, & charchesia potiora sunt: pauciora contra enses & baculi. Gallis autem plura sunt semper meliora. C. Quo lusu ludemus? V. Triumpho Hispanico: & distributor retinebit sibi indicem chartâ, si sit monas aut imago humana. M. Sciamus jam, quis erit ludo excluſus? T. Probè mones; cedo folia: hoc est tuum, hoc istius, hoc Lupiani: tu es judex. V. Malim te mihi judicem, quam collusorem. L. Bona verba, Cur isthuc, quæso! V. Quia es in ludendo admodum vafer & cavillator: tum aiunt te artem tenere componendi folia, ut tibi expediat. L. Non habet fraudem mea lusio; sed imperitiæ tuæ industria mea videtur impostura: quod ferè ignaris contingit. Cæterum, quî tibi placet Castellus, qui simulac lucratus est pauxillum pecuniæ, deserit collusores? T. Eludere est hoc quidem potius, quam ludere. V. Levius hoc malum: nam si vincatur, affixus erit ludo, clavo plus quam trabali. T. Sed lusuri sumus bini, duo contra duos: quomodo erimus comparati? V. Ego ludi huius insciens, adhærebo tibi Castelle, quem audio esse callentissimum. T. Adde etiam callidissimum. C. Non est hîc opus electionibus; sorti sunt committenda omnia: quibus obvenerint plura puncta, adversus eos pugnabunt, quibus pauciora. V. Esto ita: assigna folia. M. Ut optaveram, ego & Castellus ab eadem stamus parte: contrarias tuentur partes Valdaura & Tamayus. V. Sedeamus, uti solemus, decussate: da mihi illam sellam reclinatoriam, ut quietius perdam. T. Appone scabella: assideamus jam; sortire, cujus sint primæ partes. V. Meæ sunt: distribue tu, Castelle. C. Quomodo? à sinistra in dextram, more Belgico? an contra, Hispano more à dextrâ ad sinistram? V. Hoc more; quoniam ludo Hispanorum utimur: & rejecistin' decades? C. Etiam: quot folia dabò singulis? V. Novena. C. Sed quænam erit sponsio? M. Terni in singulas manus denarii cum geminatione sponsionis. C. Sensim, mi Manrice; nimium properas: non esset is lusus, sed furor, ubi tantum pecuniæ veniret in periculum.

Quomodo

Quomodo tu pones oblectari in anxietate illâ ne tot nummi tibi pereant? denarii ſinguli ſufficient, & auctus ſponſionis erit dimidii, nempe aſſium quinque; V. Rectè conſulis: ita nec mihi ludemus (quod eſt inſipidum) nec quod doleat, quod eſt acerbum. C. Habetis ſinguli novena folia? cordium eſt familia dominatrix: & hæc regina eſt mea. V. Neſcio quam felix eſt omen hoc: certe eſt veriſſimum dominari vulgò corda fœminarum. C. Deſine ſpeculationes: reſponde ad hoc, augeo ſponſionem. V. Ludum habeo diſſipatum, & male cohærentem: cedo tibi. T. Et ego item: diſtribue tu, Manrice. V, Quid agis? non vertis chartam indicem? M. Volo prius meas computare, ne plures aut pauciores acceperim. V. Unam habes plus juſto. M. Deponam. V, Non eſt ea lex luſus, ſed ut vicem tuam amittas diſtribuendi, & tranſeat ad ſequentem: cedo folia. M. Non faciam: quandoquidem nondum protuli indicem? V. Imò facies per deum. C. Apage! quid tibi venit in mentem, mi Valdaura? Jusjurandum admiſces rebus leviſſimis, quod vix graviſſimis rebus adhiberi convenit. M. Quid tu dicis, judex? L. Profecto ignoro, quid ſit in eo facto ſtatuendum. M. Qualem judicem nobis præfecimus ſine judicio? ducem ſine oculis? V. Quid ergo fiet? M. Quid tandem, niſi ut mittamus Lutetiam, qui hac de re afferat nobis aliquod Senatuſconſultum? C. Miſce omnia, & rurſum impartire. T. O qualem ludum mitto de manibus! non obveniet mihi hodie ſimilis. C. Miſce probe iſthæc folia, & præbeto ſingulis attentiùs. V. Rurſum augeo ſponſionem. T. Num non prædixi, non habiturum me hodie in manibus ludum illi parem? ſemper ſum infortunatiſſimus. Cur ego ludum vel aſpicio oculis? C. Hoc vero non eſt ludere, ſed ſe affligere, hoc eſt refici & recreari animum, ita concitari? ludum oportet eſſe ludum, non moleſtiam. M. Suſtine pauliſper, ne abjicias folia: nam eſt panicum. V. Reſponde igitur, an recipias. M, Recipio, & rurſum augeo. V. Quid? ſperas tu me ferocibus tuis verbis protelare? non concedo. M. Effare tandem ſemel & expedite: admittiſne? V. Etiam, & quidem libentiſſime: & animus inſtigat me tali ludo maiore precio certare; ſed iſtud inter amicos ſufficit. T. Quid vero? me non computatis inter vivos? adeo nulla eſt mei mentio? C. Quid igitur tu ad hæc, homo fœnee? T. Ego

vero

vero augeo meâ ex parte depoſitum. M. Quid tu dicis, Caſtelle? C. Nunc me conſulis poſteaquam tuâ operâ depoſitum crevit in immenſum: ego incrementum hoc non auderem hoc meo ludo ſuſtinere. V. Reſponde affirmate. C. Non habeo quod ſic reſpondeam: ſed valde ambigue & dubitanter, & cunctabunde, & timide, & diffidenter. Eſtne ſic ſatis expreſſe dictum? M. Deum immortalem quanta copia! non tam denſa nuper cadebat grando. Sed; quæſo te, periclitemur pauliſper. C. Experiamur, quando ita tibi placet: à me vero ne ſperaris magnam opem. M. Feres tamen quas poteris, ſuppetias. C. Nihil neceſſe id habes admonere. M. Plane victi ſumus. T. Vicimus denarios quatuor: miſce. V. Addo aſſes quinque. C. Neſcio an cedam: nam ſcio me certô victum iri. T. Rurſum alteros quinque. C. Quid tu ad hanc provocationem dicis? M. Quid dicam? fugio. C. Tu perdidiſti proximum ludum. Sine me hunc arbitratu meo perdere. Sentio me eſſe inferiorem: ſed ſuſtinendum eſt, quamdiu aliquid videro ſupereſſe virium. V. Quid ergo dicis? recuſas? C. Non, imo addico. T. Valdaura, non noſti hunc Caſtellum? ſuperiorem habet ludum tuo: ſed ita ſolet callidos provocatores illectare in ſuum rete. Vide ne quo progrediaris temere, ubi tenearis irretitus. V. Divûm fidem! quomodo potuiſti divinare foliũ mihi poſtremũ reſtare huius nationis? C. Novi omnia folia. V. Non omnino eſt iſthuc incredibile. C. Ita plane: novi à facie. V. Fortaſſe etiam à tergo. C. Nimium ſuſpicioſus es. V. Tu me facis: eat hoc cum tuâ bona veniâ. T. Diſpiciamus, num quæ ſunt chartæ averſæ maculatæ, unde poſsint noſcitari. V. Faciamus, quæſo, nos ludendi finem: angit me hic ludus, tam infeliciter cedendo. C. Ubi voles: ſed fortaſſe non in ludo eſt vitium, ſed in tuâ imperitiâ, qui neſcis ludum ſcienter ad victoriam accommodare, ſed jacis folia abſque arte, ut ſors tulerit, ratus nihil intereſſe, quid prius, quid poſterius mittas, quid quo loco ſis jacturus. T. Omnium rerum eſt ſatietas, etiam voluptatum: & ego defeſſus ſum jam ſedendo aſſurgamus aliquantiſper. L. Cape teſtudinem hanc, & aliquid nobis cantilla. T. Quid tandem? L. De ludo quippiam. T. Carmen Virgilii? L. Iſthuc ipſum: aut, ſi mavis, Vivis noſtri, quod ille nuper canebat deambulans in pomœrio Brugenſi. V. Anſerinâ voce. L. Cane tu olorinâ. T.

Deus

Deus meliora: nam olor non canit, niſi fato jam urgente.

Ludunt & pueri, ludunt juveneſque ſeneſque:
Ingenium, gravitas, cani prudentia, ludus.
Denique mortalis, ſolâ virtute remotâ,
Quid niſi nugatrix, & vana eſt fabula vita?

V. Poſſum vobis confirmare, eſſe carmen bene expreſſum, tanquam ex ſpongia arida. L, Tanta cum difficultate componit carmen? V, Magna, ſive quod raro, ſive quod non libenter, ſive quod alio fert eum ingenii pronitas.

LEGES LUDI.

Varius Dialogus de Urbe Valentiâ.

Borgia, Scintilla, Cabanillius.

UNde tu jam nobis, Scintilla jucundiſſime? S Lutetiâ. B. Qua tandem Lutetiâ? S. Quâ tandem quæris? quaſi ſint multæ? B. Etiam ſi ſit unica, ea quænam ſit, ignoro, aut ubi ſita. S. Lutetia Pariſiorum. B. Pariſios nominari audieram, & quidem ſæpe: Lutetiam nunquam. Eſt ergo Lutetia quos nos Pariſios dicimus. Ea igitur eſt cauſa, cur tu tam diu nulli es viſus Valentiæ, & potiſſimum in ſphæriſterio nobilitatis. S. Alia ego vidi ſphæriſteria Lutetiæ, alia gymnaſia, alios ludos, longe iſtis veſtris utiliores ac præſtantiores. B Ecquos quæſo? S. Triginta gymnaſia plus minus in Academia illa omni eruditionis, ſcientiæ & ſapientiæ genere referta: doctos præceptores, juventutem ſtudioſiſſimam & optimè moratam. B. Vulgus ſcilicet hominum. S. Quid tandem vocas vulgus? B. Fæcem plebis, filios ſutorum, textorum, tonſorum, fullonum, & ejuſmodi artificum, atq; operariorum. S. Vos hic, ut video, ex veſtra hac civitate metimini orbem univerſum, & eoſdem tota Europa exiſtimatis eſſe mores, quos hic: dico juventutem illic eſſe frequentiſſimam principum, procerum nobilium, & hominum locupletiſſimorum, non ex Gallia modo, ſed ex Germania, Italia, Britannia, Hiſpania, Belgica, admirabiliter addictam ſtudiis literarum, parentum & inſtitutorum præceptis & juſſis: quorum mores non ſimplici tantum admonitu formentur, ſed acri reprehenſione, quum eſt opus etiam caſtigatione, plagis, verberibus: omnia & accipiuntur & perferuntur animis moderatiſſimis, & vultu modeſtiſſimo. C, Audivi ſæpenumero ejuſmodi narrari

rari mihi, quum agerem in Gallia legatus Ferdinandi regis? Sed omitte, quæſo, nunc iſta: aut differ aliud in tempus, vides nos eſſe in ludo miraculi, cui eſt proximũ Carroſſorũ: hoc age, de pila ſit jam ſermo, oblectandi noſtri gratia. S, Amabô, ne aſſideamus, ſed deambulantes colloquamur, quæ fuerit eolli-bitum: qua ibimus? hacne per divi Stephani, an illac ad portã regalẽ? & viſemus in regia Ferdinandũ ducẽ Calabriæ? C. Ne forte optimi principis interpellemus ſtudia ſapientiæ. B. Præſtabit mulas accerſere, ut vehentes loquamur. C. Ne amittamus, quæſo, uſum pedũ & crurum; tempus eſt ſudũ ac ſerenũ, & aura frigidiuſcula: ſatius erit pedeſtres, quã equeſtres incedere. B. Eamus hac igitur per divi Joannis Hoſpitalis, ad vicũ marinum. C. Spectabimus obiter decoras formas. B. Apage! pedeſtres? erit dedecori. S. Majori eſt mea ſententia dedecori, viros pendere de judicio puellarum rudium atque ineptarum. C. Viſne ut recta eamus per plateam ficus & divæ Teclæ? S. Non, ſed per vicum tabernæ gallinaceæ: nam in eo vico cupio videre ædes, in quibus natus eſt Vives meus: ſunt enim, ut accepi, deſcendentibus ad ſiniſtram poſtremæ in vico: & inviſam eadem operâ ſorores ejus. B. Omitte nunc, quæſo muliebres viſitationes: ſi mulierem vis alloqui, eamus potius ad Angelam Zabatam, cum quâ erunt confabulationes literatæ. C. Utinam, ſi id cupitis, adeſſet Marchiona Zeneti! S. Si vera ſunt, quæ de illâ, quum eſſem in Galliâ, audivi, majus eſt id argumentum, quam ut de illo tractari leviter, & ab aliud agentibus vel poſſit, vel debeat. B. Aſcendemus ad divi Martini, an deſcendemus per vicum Valleſii, ad plateam villæ raſæ? C. Hâc, inde ad ſphæriſterium Barzii, ſeu mavis, Maſconorum. B. In Galliâ habetiſne ad hunc modum ludos in publico? S. De aliis Galliæ urbibus non poſſem tibi reſpondere: Lutetiæ, ſcio nullum eſſe: ſed in privato multa, velut in ſuburbiis divi Jacobi, divi Marcelli, divi Germani. C. Et in ipſa civitate famoſiſſimũ, quod vocant Bracchæ. B. Luditur eâdẽ illic rationẽ, quâ hic? S. Eadem prorſum, niſi quod magiſter ludi præbet illic calceos, & pileos luſorios. B. Cujuſmodi ſunt? S. Calcei ſunt coactilitii. B. Non eſſent hic utiles. C. Videlicet in via lapidoſa: in Francia vero & Belgica luditur ſuper pavimentum lateribus conſtratum, planum et æquabile. S. Pilei ſunt æſtate leviores, in hyeme autem craſſi, profundi,

cum

cum offendice ſub mento, ne in agitatione vel elabantur ex capite, vel decidant in oculos. B. Offendimento hic non utimur, niſi quum eſt ventus vehementior. Sed quales habent pilas? S. Nullos fere folles, ut hic: ſed ſphærulas minores veſtratibus, & multo duriores; ex corio albo: tomentum eſt, non ut in veſtris, lanugo è pannis tonſa, ſed pili fere canini: eamque ob cauſam raro luditur palma. B. Quomodo ergo percutiunt pilam? pugno, ut folles? S. Ne ſic quidem: ſed reticulo. B, Confecto ex filo? S, Ex fidibus craſsiuſculis, quales fere ſunt ſextæ in teſtudine: habent funem tenſum & reliqua, ut hic in ludis domeſticis: ſub funem miſiſſe globulum, vitium eſt ſeu peccatum: ſigna ſunt bina, ſeu mavis meras: numeri quaterni, quindecim triginta, quadriginta, quinque, ſeu antegreſsio, æqualitas numerorum: victoria, quæ eſt duplex ut quum dicitur, Vicimus ſignũ, & vicimus ludum? Pila autem vel ex volatu remittitur, vel ex primo reſultu: ex ſecundo enim ictus eſt invalidus, & ibi fit ſignum, ubi pila eſt percuſſa. B. Non ſunt aliæ luſiones quam ſphæra? S, In civitate, quot hic, aut plures: ſed inter ſcholaſticos nulla alia permiſſu magiſtrorum exercetur: ſed interdũ clam luditur foliis & aciebus: pueruli talis, nequiores taxillis. Nos inſtitutorem habebamus Anneum, qui obſcœno die luſum foliorum concedebat: ſed de illo, & in univerſum de luſione omni tulerat ſex leges, quas deſcriptas in tabella appenderat in cubiculo. B. Ne graveris, rogo te, & eas nobis referre, quemadmodum alia feciſti: S. Pergamus deambulare: nam incredibili teneor deſiderio patriæ aſpiciendæ, tam diu à me non viſæ. B, Conſcendamus mulas ut ambulemus commodius, tum etiam honeſtius. S, Honeſtatem hanc non emerim crepitu digitorum. B, Ac ne ego quidem, ut verum fatear, manum ob eam moverim: ſed neſcio quo pacto magis id videtur decere noſtras perſonas. C. Iſthuc quidem rectè ſed ſumus tres: & in anguſtis viis, aut hominum frequentia disjungeremur: unde neceſſe eſſet vel interrumpi ſermonẽ, vel multa ſemper à noſtrũm aliquo non exaudiri, neque intelligi. B. Eſto ſanè, ita pergamus pedeſtres: ingredere per angiportum hunc ad plateam Pegnarogiorum. S. Optimè: inde per fabros claviles ad vicum dulciarium; tum ad forum fructuarium. B. Quin potius olitorium. S. Utrumque eſt: qui libentius oleribus veſcuntur, vocent olitorium, qui

qui fructibus, fructuarium. Quæ amplitudo fori! quæ descriptio vendentium & rerum vænum expositarum! qui odor ex fructibus! quanta varietas, mundities, nitor! non possunt horti excogitari huic foro pares. Quæ autem ædilis nostri, & ejus ministrorum solertia, & diligentia. ne quis emptor fraude à venditore capiatur! Estne ille qui mula vehitur, Honoratus Joannius? C. Non, ut arbitror: nam unus ex meis pueris, qui eum modo convenit, reliquit illum abdentem se in bibleothecam suam: qui si sciret nos una esse, non deesset haud dubie nostro sermoni; & nostris ludis seria sua posthaberet. B. Profer tandem leges. S. Extricemus nos ab hac turba per plateam divæ Virginis Mariæ, ad vicum fumalis, & divi Augustini, ubi minor est frequentia. C. Ne discedamus tam procul ab urbis corpore: ascendamus potius per vicum crumenarium ad clivum, inde ad vicum militarem, & ædes familiæ vestræ, Scintilla, cujus parietes lugere adhuc videntur, mihi heroëm illum comitem Olivanum. B. Imo luctu depositio, talem juvenem in tanti senis locum succesisse serio triumphant. S. O quam juvat intueri curiam, & quadruplex forum, præfecti urbis (quod iam fere familiæ vestræ Cabanilliæ hæreditarium videtur) civile, criminale, & tercentũ solidorum! quæ ædificia! quæ facies urbis: B. Nusquam potes rectius ferre leges, quam in foro & curia: ede tandem. Nam de laudibus, seu de admiratione potius nostræ civitatis, alias erit dicendi locus aptior. S. Prima lex quando ludendum. Homo propter res serias est conditus, non propter nugas & lusus: lusus autem reperti, ad reficiendum animum lassum à seriis. Tunc igitur ludendum, quum animus aut corpus erit defatigatum; nec aliter sumendum quam somnus, cibus, potus, & alia, quæ vires renovant ac reficiunt; alioqui in vitio est, quemadmodum alia, quæ non suo fiunt tempore. Secunda lex, cum quibus ludendum. Quemadmodum facturus iter, aut iturus ad convivium, diligenter dispicis qui sint futuri sodales aut comites: sic in ludo animadvertendum, cum quibus ludes, ut sint homines tibi noti; nam in ignotis magnum est periculum, & verum proverbium Plauti, Lupus est homini homo, qui qualis sit non novit, Sint etiã belli, festivi, comes, cum quibus periculum non sit ne rixeris, aut pugnes, aut aliquid vel facias vel dicas turpiter atque indecorè; ne sint blas-

phemi in Deum, aut dejeratores; ne in dictis ſpurci, ne quid ex contagione aſtricetur tuis moribus pravum aut flagitioſum: denique ſint ii, qui non aliam ad ludum mentem afferant, quam tu; nempe ut à labore conquieſcat & levetur animus. Tertia lex, quo ludo. Primum, noto: nam in ignoratione non poteſt ſubeſſe delectatio, nec ludentis, nec colluſorum, nec ſpectatorum: deinde quod ſimul animum reficiat, & corpus exerceat, ſi quidem tempus & valetudo patitur. Sin ſecus; ludus ſit in quo non omnia poſsit mera ſors: inſit etiam peritia, quæ poſsit caſum corrigere. Quarta lex, qua ſponſione. Nec nulla ſponſione, quod eſt fatuum, & celerrime; exatiat; nec ita magna, quæ in ipſa luſione inquietet animum; & ſi vincaris, mordeat ac diſcrucict: non eſt hic luſus, ſed carnificina. Quinta lex, quemadmodum, ut antequam ad ludendum aſſideas, reputes te ad refocillandum animum venire, in cujus aleam conjicias pauculos nummos, hoc eſt, emas illis refectionem defatigationis. Cogita eſſe ſortem, hoc eſt, variam, incertam, inſtabilem, communem; nullã idcirco tibi fieri iniuriam, ſi perdas; ut id feras æquo animo: ne contrahas vultum, & ſuffundas eum triſtitia; ne prorumpas in convitia & maledicta, aut adverſus colluſorem, aut quempiam ex ſpectatoribus. Si lucrifacias, ne ſis in colluſorem inſolenter dicax: prorſum toto ludo ſis comis, hilaris, facetus, jocoſus, citra ſcurrilitatem & petulantiam; ne des ſignificationem ullam fraudis, ſordium, aut avaritiæ, in contentione nè ſis pertinax: minimè omnium jurato, memor, rem illam totam (etiam ſi meliorem cauſam habeas) non eſſe tanti, ut nomen Domini afferas in teſtimonium. Spectatores memineris eſſe velut judices ludi: ſi quid illi pronunciarint, cedito, nullam edens notam improbationis, hoc modo & luſus ſit delectatio, & probi adoleſcentis grata eſt educatio ingenua. Sexta lex, Quamdiu ludendum. Quoad ſentias animum renovatum jam, & reparatum ad laborem, & vocat hora ad negocium ſerium. Qui ſecus faxit, improbe factum videri, velitis, Quirites, jubeatis. B. Sicuti rogavit.

CORPUS

CORPUS HOMINIS EXTERIUS.

Durerius pictor, Grynæus, Velius.

FAcesſite hinc: nam vos nihil emetis, ſat ſcio; & eſtis mihi impedimento, quo minus accedant emptores propius. G. Imo vero nos volumus emere, modo vel precium relinquas noſtro arbitratui, & tempus ipſe præſcribas: aut contra, nos tempus, tu pretium. D. Bella negociatio: mihi nihil eſt opus tricis ejuſmodi. G. Cuius eſt hæc imago, & quanti indicas? D, Imago eſt Scipionis Africani, & indico ſeſtertiis nummis quadringentis, aut non multo minoris. G. Quæſo te, priuſquã verbo uno eam addicas nobis, examinemus artem picturæ: & hic Velius eſt ſeſquiphyſicus, peritiſsimus humani corporis. D. Jam dudũ intelligo, me à vobis intricari: ſed interea dum mercatores nulli adſunt, nugamini quantum libuerit. G. Nugas tu vocas periciam artis tuæ, quid faceres alienæ? V. Primum omnium verticem contexiſti capillis multis & planis, quum vertex dicatur, quaſi vortex, à vertendis capillis: ut in fluviis videmus, quum aqua ſe convolvit. D, Inepte, non conſideras eam eſſe malè pexum, more illorum temporum. V. Brechma habet inæqualiter deflexũ. D, Acceperat vulnus miles ad Trebiam, quum ſervavit patrem. G, Ubi tu id legiſti? G. In Decadibus Titi Livii amiſſis. V. Tempora ſunt nimis tumentia. D, Cava eſſent ſignum dementiæ. V, Occipitium vellem videre. D, Verte tabulam. V, Cur dixit Cato inter cæteras oracula, Frons occipitio prior eſt. D, Quam eſtis fatui! an non in quovis homine priùs cernis frontem, quam occiput. G, Quoſdam prius video averſos, quàm adverſos. D. Et ego libenter, ut tales emptores & milites. V. Cato ſenſit præſentiam dominã potiorem eſſe ad curationẽ rerum, quàm abſentiam. Cæterum cur antias adeò longas? D, Loqueris de his caproneis? V, Etiam. D. Non habuerat multis menſibus tonſorem ad manum velut in Hiſpaniâ. V, Glabellam hanc cur contra ipſius verbi etymon feciſti hirtam? D, Tu ipſe vulſellis pilos detrahito. V, Et vibriſſas exſtantes extra nares: ſed tu, quæ tua eſt verſutia, culpam abs te rejicies in tonſorem. D, Inſcie non animadvertis, eos fuiſſe ætatis illius mores, ſeveros, triſtes, ruſticanos V, Imperite, non legiſti Scipionem hunc ex omnibus ſui temporis hominibus excultiſſimum & politiſſimum fuiſſe, & amantem elegan-

tiarum? D, Expreſſus eſt, quum exſularet Linterni. G, Supercilium hoc eſt grande, & conveniens Latio: cilium habet nimis canum, & genas depreſſas. D, Ex vigiliis caſtrenſibus. G, Tu non ſolum es pictor, ſed rhetor, valde verſatus in tranſlatione criminum. D, Et vos, quantum intelligo, in criminationibus. V, Malas habet nimium tumentes, & buccas iſtas. D, Inflat claſſicum. G, Et tu inflabas calicem, quum hæc pingeres. V, Imo vero utrem ſed alibi feciſti piloſum: palpebras ferè nullas appinxiſti. D, Ex morbo illi deciderunt. G, Quo morbo? D, Quære ab illius medico. G, Jamne intelligis, ob tuam tantam imperitiam detrahi debere de ſummâ centem ſeſtertios? D, Imo ob veſtras cavillationes & interrogationes adeo moleſtas, addi ducentos oportere. V, Pupulas habet hic glaucas: atqui ego audivi cœruleas habuiſſe. D, Et ego cæſias, ut Minervam bellatricem. V, Hirquos feciſti nimium carnoſos, & ſinus humentes. D, Flebat, accuſatus à Catone. V, Mandibulæ ſunt nimis longæ, & barba denſiſſima ac profuſiſſima: tum pilos dicas ſetas porcinas. D, Vos ſine modo ullo eſtis loquaces, & argutuli cavillatores. Abite hinc: nam tabulæ non fiet vobis amplius copia. V, Amabò, mi Dureri, dum alios non habes licitatores, ſine nos hîc cavillari. D, Quâ mercede? V, Aſcribemus ambo hic tibi ſingula diſticha, quò tabula fiat vendibilior. D. Nihil opus eſt meæ arti veſtrâ commendatione: Nam periti emptores, & picturæ intelligentes non emunt verſus, ſed artificium. V, Sed nares habet nimium patulas. D, Erat iratus accuſatoribus. V, Non videmus valleculam. D, Latet ſub barba: ac ne mentum quidem cernitis, neque anthereonem. G, Horum omnium feciſti tu compendium beneficio grandis barbæ. V, Collum placet mihi rectum, & muſculoſum, item juguli. D, Gratulandum eſt ſuperis, quod tibi aliquod probatur. V, At ne nihil in hoc quoque deſiderem, jugulos non habet ſatis cavos: quod in Socrate Phyſiognomon annotatum, tardi eſſe ingenii ſignum pronunciavit. Armos iſtos voluiſſem paulo erectiores & ampliores. D, Non tam erat miles bellator, quàm imperator. Non audiviſti apophthegma huius? de quo quum milites quidam dicerent non adeo eum eſſe valentem militem, ac imperatorem ſapientem: is reſpondit, imperatorem me genuit mater mea, non militem. Sed diſcedite, ſi non eſtis empturi: nam video

deo accedentes quosdam negociatores, publicanos. V, Eamus deambulatum, & inter nos de humano colloquemur corpore, sine Scipione ac tabulâ. Simus nasus non decet generosam faciem. G, Quid bosimus, quales fuerunt Hunni? V, Apagè monstra. G, Silones non sunt minus deformes Persæ aquilos vel rabantur, propter Cyrum, quem ferunt eâ fuisse formâ. V, Ancon & campe sunt in brachio, quod in crure poples & genu: lacertus indè usque ad manum, à cuius musculis etiam crura dicuntur lacertosa. G, Nonne is est cubitus, ut apud mensores? V, Est is quidem cubitus & ancon ipse cubitus. G, Undè ergo rex Rom. Ancus? V, Ab incurvo cubito. G, Manus sequitur, maximum omnium instrumentorum, secta in digitos, pollicem, indicem, medium sive infamem, minimo proximum, minimum. V, Cur medius infamis? quid designavit flagitii? G, Institutor noster dixit se quidē scire causam, nolle tamen edifferere, quod esset turpis. Nè quæsieris igitur: non enim decet bonæ indolis adolescentes turpia scrutari. V, Atqui minimò proximum δακτυλικον Græci appellant, quasi annularem. G, Ita planè; sed in sinistrâ, non in dextrâ: quod in eò soliti essent olim annulos gestare. V, Quâ de causâ? G, Aiunt à corde protendi illuc venam: quæ, cum annulo redimitur, velut cor ipsum coronaturi. Nodi digitorum sunt condyli, & pro pugni percussu vox ea usurpatur: inter nodos sunt internodia, & generali verbo artus atque articuli. Tiberium Cæsarem memoriæ produnt, tam firmis fuisse digitorum articulis, ut digito recens malum terebraret. V, Didicisti chiromantiam? G, Nè nomen quidē ipsum audieram. Quid ita? V, Divinasses hic nobis aliquid ex incisuris. G, Negavi me scire & res sic habet: sed si nunc me nosse aliquid profiterer, & attentius manum tuam contemplarer, libenter me auscultares, & homini ejusce impostura imperitissimo fidem non omnino abrogares V. Quî sic? G, Quia id est hominum ingenium, ut libenter eos audiant, qui se recondita vel eventura profitentur enunciaturos. V, Undè sunt Scævolæ? G, Quasi scævæ, à scæa, quæ est sinistra. Aiunt in sexu fœmineo scævas esse plures, quam in nostro. V, Quæ est vola? G, Cavum manus, ubi incisuræ. V, Quid involare? G, Id quod tu agis: libenter furari, surripere, quasi vola abscondere, & quod rabiosa Lucretia, involare in oculos pediſſequarum. Reliquum corpus,

dempto capite, est truncus, & ex trunco thorax, concavũ pectoris usque ad ventriculum & costas; concavum quidem interius: nam exterius inter brachia & pectus sinus est. Sub ventriculo est venter, & in ventre imo pecten, & pudenda. V, Annon pudendus magis podex, sive anus? G, Utrumque pudendum: posterius ob turpitudinem; anterius ob flagitium & dedecus. Femur, & ut olim loquebantur, femen, nunc malunt plurativè femina: à genu est crus, cuius os tibia dicitur: carnosum verò illud posterius, sura: postremo pes manui non absimilis; nam & digitos habet, & volam, quæ & vestigium dicitur. Et solum pedis. V, Quid? num non vestigium, quod à pede imprimitur? G, Et illud ipsum, & solum pedis. V, Nostin' quæ sint in corpore virtutum sedes G, Quæ tandem? V, In fronte pudor, in dexterâ fides, in genu misericordia: G, Planta pedis non est ipsum solum pedis. V, At sic putant multi. G. Atqui Plinius scribit esse gentem, quæ sibi umbram faciat in meridie plantâ pedis, quam habent vastam admodum atq; enormem. Qui fieri idpotest? V, Profecto planta est, à cruris vertebrâ ad digitos.

EDUCATIO.

Flexibulus, Grympherantes, Gorgopas.

QUanam gratia misit te huc ad me pater tuus? Gr. Dixit te esse hominem egregiè institutum, sapienter educatum, eáque de causa gratum huic civitati: cupere se, ut ego eisdem, quibus tu, vestigiis insistens, perveniam ad similem favorem populi. F, Quomodo igitur te id assequuturum censes? Gr. Ingenuâ educatione, quali te omnes prædicant esse præditum. Adjecit pater, eam educationem magis decere me, quàm alium quemvis. F, Cedo mi fili, quomodo ea in re venis à patre imbutus? Gr. Non tam me pater præceptis instruxit, quam patruus quidam meus, vir senex, versatus multum & diu in regum comitatibus. F. Quid ergo illi te docuerunt, mi fili & amice? Go. Vide vir prudentissime, ne fortè per ignorantiam labaris in dictum aliquod, aut factum stultum vel rusticanum, unde amittas istud nomen optimè educati. F, Quid? tamne leviter apud vos perit? Go. Vel unica vocula, unico flexu poplitis, unicâ inclinatione capitis. F, Nimis est inter vos delicatum & infirmum inter nos enim multò est robustius & firmius. Go. Sic sunt

nostra

noſtra judicia, ut noſtra corpora, quæ nullam ferunt offenſionem. F, Imò, ut eſt videre, facilius ferunt corpora, quam animi, Go. Fortaſſe tu non noſti hunc: ideò filium & amicum nominas. F. An non ſunt hæc honeſta nomina & plena benevolentiæ? Go. Benevolentiæ credo, quam nos haud magni facimus, ſed non reverentiæ, neque officii, quæ nos anxiè venamur: nam hic dominus ſolet appellari, non amicus. An non animadvertis domini præfationem ante prænomen & famulos verſiculores? non annotaſti in avi huius ſolennibus parentalibus tot cereos, tot inſignia, tot homines atratos? F, Quid ergo affectas tu omnibus eſſe dominus, nulli amicus? Gr. Ita docuerunt me propinqui mei. F, Edat jam, mi domine, tua excellentia præclara illa tuorum conſanguineorum documenta Go. Videris tu mihi puerum hunc naſo ſuſpendere: at non eſt quilibet: ne feceris. Gr, Primùm eſſe me ex honeſtiſſimâ progenie, quæ nulli cedet per univerſam hanc provinciam: idcirco curandum mihi diligenter, atque adnitendum, ne degenerem à maiorum meorum virtute: illos paraſſe ſibi magnum decus, nemini concedendo de loco, de dignitate, de autoritate, de appellatione: me idem debere facere. Si quis quid velit de honore detrahere, pugnandum ſtatim cum eo; de pecuniâ oportere eſſe largum, atque adeo profuſum; in honore aſtrictum & attentum. decere nihilominus me, ac mei ſimiles aſſurgere aliis, viâ cedere, ducere, reducere, nudare caput, poplitem incurvare: non quod alius quiſpiam id mereatur à me ſibi exhiberi, ſed quod ſic conciliabo mihi favorem hominum, captabo auram popularem, & parabo illum quem tantopere geſtamus ſemper in ore & in corde honorem: in ea educatione ſitum eſſe diſcrimen nobilis, & ignobilis: quod nobilis ad illa omnia dextrè præſtanda inſtitutus eſt, atque aſſuefactus; ignobilis agreſti more nihil illorum doctus eſt facere. F, Et excellentiæ tuæ, domine, qualis videtur eiuſmodi inſtitutio? Gr. Qualis vero? mihi multo optima, & digna meo genere. F, Quid ergo eſt aliud quod à me requiras? Gr. Nihil planè reſtaret meâ ſententiâ, niſi acceſſiſſet voluntas patris, qui juſſit proſum, ſeu verius imperavit rigidè, ut ad te venirem: ut ſi quid in hac educatione noſſes magis reconditum, & quaſi myſterium ſacratius, quo maius mihi decus acquirerem, in gratiam ſui ne gravareris exponere, quo familia noſtra,

alioqui honestissima & celsissima, altius ascenderet: quoniam sunt non pauci novi homines, qui freti suâ opulentiâ, nactique dignitatem & honores, per divitias emerserunt, adeo ut etiam audiant cum vetustate, & decoribus gentis nostræ contendere. F, Facinus nefandum! Gr. Nonne? F. Vel cæco esset clarum? Gr. Itaque novi illi homines ambulant comitati longo assectarum ordine, ipsi segmentati in vestibus, vel bombycini villosi intercisi, vel texti Attalici, ut nos nihil esse præ illis videamur, qui villato vestimur, dissimulandæ paupertatis gratiâ. Præmium autem huius tui laboris, si operam hanc navaris patri, erit, recipi te in numerum nostræ familiæ, & admitti ad illius gratiam & meam ut procedente tempore aliquod à nobis accipias beneficium, sisque semper in nostrâ clientela, & quasi tutela. F, Quid potest dici amplius aut optabilius? sed cedo jam, si aperias caput, cedas via & loco, appelles blandè: quam ob causam eris gratus iis quibuscum versabere? Go. Ob eam ipsam causam, quia hæc ago. F, Isthæc omnia exteriora sunt solum signa, quæ denotant aliquid esse in animo tuo, propter quod diligare: nam ipsa per se nemo diligit. Gr. Quidni diligant omnes, qui sunt honestæ conversationis, in mea præsertim nobilitate? F, Parum admodum es progressus: (quod liceat inter nos dicere) & tu te pervenisse jam arbitraris ad summum. Gr. Nihil necesse habeo parare mihi literas atque eruditionem, maiores mei reliquerunt mihi, unde vivam: quod etiamsi desit, non istis est mihi, artibus quærendum tam ignobilibus, sed hastæ cuspide, & ense districto. F, Animose isthuc quidem, & fortiter: quasi vero, quia es nobilis, non sis futurus homo. Gr. Bona verba. F. Ecqua tandem parte tui es homo? Gr. Me toto. F, An corpore, quo non differs à belluis? Gr. Minime. F, Non ergo te toto: ratione igitur & mente. Gr. Quidni? F, Si hanc ergo finis incultam & sylvestrem, excolis autem corpus, & illi uni studes: annon transis ab humana in ferinam conditionem? Sed ad id de quo cœperamus loqui: nam hæc digressio, si vellem mihi indulgere, longissime nos à proposito abduceret. Verum, cum tu cedis de via, & nudas caput, qualem te esse alii existimant? Gr. Nobilem, & generosè informatum atque institutum. F. Nimium durus es: nihilnè domi audivisti, de animo, de probitate, de modestia, de moderatione? G. In tem-

plo

plo nonnunquam, audivi de concionatoribus. F, Cum illa abs te vident occurrentes fieri, judicant te esse adolescentem modestum, probum, bene de ipsis judicantem, de te autem moderatè: quâ ex opinione nascitur benevolentia & favor. Gr. Explicatius, id quæso. F, Huc pertinet mea ratio: si te homines existimarent adeo superbum, ut si omnes contemneres præ te, nudares tamen caput, & genu flecteres, non quod ipsis is honor debeatur, sed quod te deceat; putas tu ullum fore, qui tibi haberet gratiam, aut te de honoris illâ falsâ simulatione diligeret? Gr. Quidni? F, Quia id tu tibi præstas, & tuâ gratiâ facis, non illorum: quis enim judicabit se devinctum tibi de eo, quod pro te ipso feceris, non pro se? an ego honorem eum velut mihi impensum accipiam, quem tu tribuis opinoni de te, non meis meritis? Gr. Ita videtur. F, Ergo paratur benevolentia, si illi credant sibi honorem illum dari, non ut tu haberis comior ac nobilior: illud vero non fiet, nisi eam de te induant opinionem, quod tu illos esse potiores ducas te, & dignos quibus tu concedas. Gr. At non est ita tamen. F, Quantumcunque hoc sit falsum, in eo tamen necesse est eos falli, alioqui nunquâ consequeris quod tantopere expetis. Gr. Quæ igitur erit persuadendi via? F. Facilis, modo animum sedulo advertas. Gr. Profer, quæso; nam eâ de causâ huc sum missus: & eris semper in nostrâ clientelâ. F, Nimis crudum est hoc pomum. G, Quid tu mussas? F, Dico viam esse unicam, si sis talis, qualem te credi cupis. Gr. Quî isthuc? F, Si vis aliquid calfacere, afferne fictum ignem? Gr. Non: sed verum. F, Si scindere, an pictum in tela gladium? Gr. Non: sed ferreum. F, Non est igitur eadem vis rerum verarum, quæ fictarum. Gr. Apparet non esse. F, Nec tu idem efficies simulatâ moderatione, quod verâ: nam falsa ipsa se aliquando produnt, vera semper sunt eadem. In fictâ moderatione aliquid aliquando dices, aut facies publice aut privatim, quum tibi excides (neq; enim semper te & ubiq; poteris observare) unde fictus deprehendaris, & quantum prius ignotus diligebare, tantum postea cognitus sis odio, & longe plus. Gr. Quomodo ego mihi ipse indicam germanam illam animi moderationem, quam tu præcipis? F, Si persuaseris tibi id quod res habet, alios esse meliores te. Gr. Meliores vero? ubi tandem? in cœlo, credo: nam in terra pares sunt pauciſſimi, melior nemo. Sic audivi sæpe

de

de patre & patruo. F, Multum abducit vos à cognitione ver-
nominum ignorantia. Quid tu vocas bonum? ut ſciamus
num ſit aliquis te melior. Gr. Quid ego ſcio, quid ſit bonum
ex bonis eſſe progenitum. F, Ignoras etiamnùm, quid ſit bo-
num? & jam tenes quid ſit melius? quomodo perveniſti ad
comparativa, quum nondum poſitiva didiceris? ipſos autem
tuos progenitores quomodo ſcis fuiſſe bonos? qua tu id nota
cognoſcis? Gr. Quid? negas tu fuiſſe illos bonos? F. Non-
novi illos quomodo de illorum bonitate poſſum aliquid in
alterutram partem ſtatuere? quæro modo, qua ratione aſſequa-
ris tu fuiſſe illos bonos? Gr. Quia ita omnes prædicant: ſed
quorſum, rogo te, pertinent tam moleſtæ interrogationes? F.
Non ſunt moleſtæ, ſed neceſſariæ, ut accipias quod ex me
ſciſcitaris. Gr. Confer, quæſo te, in pauca. F, Multis eſſet id
explicandum, cuius tam craſſâ ignorantiâ involveris: ſed
quando ita es faſtidioſus, dicam brevius quam res tanta dici
poſtulat: defige jam oculos tuos in me, dum diſſero. Qui ſunt
dicendi eruditi? an non ii qui habent eruditionem? qui opu-
lenti? an non qui habent opes? Gr. Indubiè. F, Qui ergo
boni? num non ii demum qui habent bona? Gr. Ii planè. F.
Miſſas nunc divitias faciamus, quæ nō ſunt vera bona; quæ ſi
eſſent, multi patre tuo invenirentur meliores: & negociatores,
ac fœneratores præſtarent bonitate viros bonos & ſapientes.
Gr. Sic videtur, ut dicis. F, Expende ergo attentè ac diligenter
ſingula eorum quæ referam. An non eſt bonum acutum in-
genium, ſagax, maturum judicium, integrum, ſanum? tum eru-
ditio varia, & magnarum rerum atque utilium prudentia,
exercitatio in rebus præſtantibus, conſilium, dexteritas in
exequendis negotiis? quid tu de iſtis? Gr. Vel ſola nomina
videntur mihi pulchra profectò, & magnifica: quantò magis
res ipſæ? F, Age porro: quid ſapientia? quid religio? pietas
in Deum, in patriam, parentes, neceſſarios? juſtitia, tempe-
rantia, liberalitas, magnanimitas, contentus caſuum humanorum
& fortis animus in adverſis? quid verò iſta? Gr. Præſtantiſ-
ſima etiam hæc. F, Hæc ſola ſunt hominis bona: nam reliqua
omnia quæ commemorari poſſint, bonis & malis ſunt com-
munia; atque eâ de cauſâ nec bona, quæſo manda ſedulò me-
moriæ. Gr. Faciam. F, Pervelim: nam ingenium tuum non
malum eſt, ſed non bene excultum. Reputa igitur cum animo

tuo,

tuo, an tu hæc habeas, &, ſi habes, quam pauca, & ea quam
nuiter: quod ubi examinaveris acutè ac ſubtiliter, intelli
gum demum, te non magnis nec multis eſſe bonis ornatum ac
inſtructum, nec eſſe in populo qui pauciora habeat quam tu.
Nam in multitudine alii ſunt ſenes, qui viderunt atque audi-
erunt multa, habent experimenta rerum plurimarum: alii ſtu-
diоſi, qui ingenium diſcendo exacuunt, & expoliunt: alii ca-
peſſunt rempub, alii libenter & diligenter verſant ſcripto-
res profuturos: alii ſunt ſeduli patres familias: alii alias artes
profitentur, & præſtant: vel ipſi agricolæ, quam multa ex ar-
canis naturæ tenent! Nautæ vero, curſum dierum & noctiũ,
naturam ventorum, poſitus terrarum & maris. Alii ex multi-
tudine ſunt viri ſacri & religioſi, qui numen piè venerantur
ac colunt: alii res proſperas moderatè rexerunt, & fortitor
pertulerunt adverſas, quid horum tu noſti? quid exerces? quid
præſtas? nihil omnino præterquam illud, Nemo eſt melior
me, bono ſum natus genere. Qui potes eſſe melior, qui non-
dum es bonus? nec pater tuus, nec avi tui, nec proavi fuerunt
boni, niſi hæc habuerunt quæ recenſui: quæ an habuerint;
tu videris: ego multum dubito. Sed ſi habuerunt, tu certè non
eris bonus, niſi illorum ſias ſimilis. G. Planè terruiſti & pude
feciſti me: non invenio quod poſſim vel hiſcere in contra-
rium. Go. Nihil horum intellexi: tenebras mihi offudiſti
ante oculos. F, Nimirum venis ad hæc nimis durus, & longè
diverſis opinionibus infectus & mancipatus. Sed tu, adoleſ-
cens, quo te nunc tandem nomine cenſes appellandum domi-
num, an mancipium? G. Mancipium: nam ſi ità eſt ut diſſe-
ruiſti, & intelligo nihil eſſe verius: complures ſunt ſervi mul-
to potiores, ac præſtantiores me. F, Hæc ne leviter deguſtes,
confer te domum & ſolus tecum revolve, excute, perpende;
quo magis Verſaveris, hoc veriora & certiora eſſe intelliges.
G. Obſecro te adjice alia, ſi qua habes: nam momento horæ
ſentio me adeò immutatum ut prorſum videar mihi jam eſſe
alius. F, Utinam contigerit tibi, quod Polemoni Philoſopho?
Gr. Quid illi contigit? F, Una Xenocratis oratione, ex ne-
quiſſimo & perdidiſſimo factus eſt ſapientiæ ac virtutũ om-
nium ſtudioſiſſimus, evaſitque magni nominis philoſophus,
& Xenocratis in academia ſucceſſor. Sed tu, mi fili, ubi apertè
cognoveris, quantum tibi ad bonitatem deſit, quod aliis mul-

tis

ſupereſt, verè & ex animo cedes aliis, & in eis honorabi
litatem, qua vides illos ornatos, te autem carere. Jam & e
reputatione tui ipſius vileſces tibi; ac ſordebis, adeò ut nemin
occurras tam abjecto, contemptoque quem non tibi antepona
conſcientia tuæ mentis: non enim adduci poteris, ut creda
quenquam eſſe peiorem te, niſi quod illius malitia & nequiti
protulit ſe foras, tua deliteſcit cautius: Gr. Quid tum ſequi
tur? F, Hæc ſi feceris, veram ipſam ſolidamq; ingenuam edu
cationem, atque urbanitatem, ſeu, ut nunc loquimur, aulicita
tem aſſequere, eris gratus & charus omnibus, ſed jam id non
magnifacies: eris autem, quod unicè tum tibi erit curæ, gratus
Deo immortali.

PRÆCEPTA EDUCATIONIS.

Budæus, Grympherantes.

QUænam eſt iſthæc tanta & tam ſubita mutatio? inter Ovidii Metamorphoſes poſſet referri. G. In peiuſne, an in melius? B. In melius, meâ ſententia: ſiquidem ab exteriore cultu, geſtu, verbis, actionibus, bonam mentem licet æſtimare ac colligere. G. Eſt ergo quod mihi poſſis gratulari, ſodalis jucundiſſime. B. Ego verò & gratulor tibi & ut pergas, exhortor, magnaque indies bonæ iſtius frugis ut capias incrementa, Deum ac divos omnes comprecor. Sed amabo, ne invideas familiari tam charo artem adeo præſtantem ac præclaram, quæ brevi tempore tantum humano pectori probitatis inſtillet. G. Ars & fons rivi hujus uberrimus eſt Flexibulus, ſi eum noſti. B. Quis non norit virum (ut à patre & maioribus natu audivi) ingentis prudentiæ atque uſus rerum, huic civitati non notum modo, ſed charum & in paucis venerabilem? O te felicem, qui illum propius audiveris, & ſis cum eo familiariter verſatus, unde tantum retuleris fructus ad rectam compoſitionem morum! G. Quanto tu felicior, cui hæc domi naſcuntur, quod aiunt! & potes non ſemel aut iterum, ut ego, ſed quotidie, quoties libuerit, talem patrem audire, maximis & utiliſſimis de rebus ſapienter differentem. B. Omitte nunc iſta: de te & Flexibulo procedat ſermo inſtitutus. G. Taceamus igitur de patre tuo, quando ita eſt tibi cordi: redeamus ad Felixibulum: nihil viri illius ſermone dulcius, nihil conſiliis cordatius, nihil præceptis gravius, prudentius, ſanctius. Itaque

ue guſtu hoc, quem mihi ille de ſe præbuit, aucta & incenſa eſt mihi mirum in modum ſitis hauriendi ex tam dulci fonte ſapientiæ. Narrant qui orbem terrarum deſcribunt, fontes eſſe admirabilis ingenii ac naturæ, alios inebriare, alios ebrietatem tollere, alios ſtuporem immittere, alios ſomnum: fontem hunc, hanc ego vim habere ſum expertus, ut ex bruto efficiat hominem; ex perdito & nequam, frugi; ex homine, angelum. B. Poſſemne & ego ex eodem fonte aliquid vel extremis labris delibare? G. Quidni poſsis? domum tibi, ubi habitet, commonſtrabo. B. Iſthuc quidem alias: tu vero inter deambulandum (aut, deſideamus, ſi lubet) aliquot mihi refer ex illius præceptionibus, quas optimas eſſe & potiſſimas cenſeas. G. Equidem recenſebo lubens, cum ut tibi gratificer, & proſim, ſi queam, tum ad meam recordationem. Primum omnium docuit me, debere unumquemque non magnifice de ſe ſentire, ſed moderatè; ſeu verius, demiſſe: hoc eſſe optimæ educationis, ac veræ comitatis ſolidum fundamentum ac proprium. Hinc navare operam, ut animum excolat atque exornet cognitione rerum, ſcientia, & exercitamentis virtutum: alioqui hominem non hominem eſſe, ſed pecus. Rebus ſacris intereſſe cum maxima attentione & reverentia. Quicquid illic ſive audias, ſive videas; exiſtimare magnum, admirabile, divinum, & quæ captum tuum exuperet. Crebro te Chriſto commendare precibus: in illo ſpem & fiduciam tuam omnem collocandam. Parentibus obſequentem te præbere, inſervire illis, miniſtrare, & quacunque valeas, commodare, prodeſſe, adjuvare. Magiſtrum colere ac diligere tanquam parentem non corporis, ſed (quod amplius eſt) mentis. Miniſtros Domini revereri, illorumque doctrinæ audientem ſe exhibere, qui referunt nobis perſonam apoſtolorum, atque adeo Domini ipſius. Senibus aſſurgendum, caput nudandum, attentè illos auſcultandum, à quibus ob diutinum uſum rerum collecta ſit prudentia. Magiſtratus honorare, illiſque aliquid imperantibus dicto eſſe audientem, quibus cura noſtri à Deo eſt commiſſa. Viros magni ingenii, magnæ eruditionis probos, ſuſpicere, admirari, colere, bene illis cupere, & amicitiam illorum ac familiaritatem expetere, ex qua magni fructus reportentur, & is potiſſimum, ut ſimiles eorum evadamus. Denique iis, qui ſunt in dignitate, deberi reverentiam: idcirco impendendâ eſſe liberaliter, ac libenter.

Quid

Quid tu de hisce præceptis dicis? B, Mea quidem sententia, deprompta esse ex divite quodam prudentiæ promtuario. Sed dic mihi, an non sunt multi ad dignitatem evecti homines indignissimi, velut sacerdotes non respondentes tanto titulo, & magistratus pravi, & senes stulti, ac deliri? Quid, quæso, de his sentiebat Flexibulus? an eodem esse honore prosequendos, quo potiores? G. Non ignorabat Flexibulus, esse tales non paucos, sed non concedebat ætati nostræ, ut nos inter ejusmodi & alios poneremus discrimen, nondum tantum esse nactos nos vel ingenii vel prudentiæ, ut id possimus dijudicare: eam censuram & sapientibus esse viris relinquendam, & iis quibus illorum est regimen commissum. B. Rectè hoc quidem, ut videtur. G. Addebat, non debere adolescentem in nudando capite lentum esse, non in flectendo genu, non in uno quoque honorificè appellando, non in comi sermone ac moderato. Non decere multum loqui apud maiores natu, aut superiores: id enim alienum esse à reverentia illis debita: sed tacitum illos auscultare, & ab eis haurire prudentiam, cognitionem rerum variarum, rectam atque expeditam loquendi rationem. Brevissima est ad scientiam via, audiendi diligentia. Prudentis & ingenioſi esse, de rebus judicare; uniuscujusque de eo quod probè novit: ideoque negabat, ferendum esse adolescentem, ad pronunciandum ac definiendum proclivem debere illum in statuendo aut judicando, de re quantumcunque levi ac exigua, esse cunctabundum, seu potius timidum, conscium videlicet suæ ignorantiæ. Quid si in judicio de re qualibet, par est adolescentem esse talem; quid fiet de literis, de disciplinis, de legibus patriis, de ritibus, de moribus atq; institutis majorum? de quibus non solum sententiam ferre iuvenem, sed nec disputare, aut vocare in quæstionem sinebat Flexibulus; non cavillari, non rationem reposcere, sed tacitè ac modestè obtemperare; quod dictũ Platonis auctoritate sulciebat, magni in sapientia viri. B, Quid si sunt leges aut mores pravi, iniqui, tyrannici? Gr. Idem & de hoc Flexibulus differebat, quod de senibus. Non ignoro equidem, aiebat ille, multos esse receptos in civitate mores parum probabiles; sanctas esse leges; aliquas iniquas sed tu imperitus, inexpertus rerum vitæ, quomodo id censebis? nondum eo perveniſti eruditione & usu rerum ut de eo

possis

possis statuere: fortasse, quæ tua est ignorantia, vel animi libido, improbas esse leges judicabis, quæ sint rectissimæ & magno consilio statutæ; rursum vero optimas, quas justum esset abrogare. sine illos de iis inquirere, disputare, definire, qui causam queunt de singulis probabilem reddere: tu id non possis. B. Ita est plane. Perge ad alia. G. Nullum esse decentius aut gratiosius adolescenti ornamentum, quam verecundiam: nihil impudentia tetrius, aut invisius. Magnum esse ætati nostræ ab ira periculũ: ab ea nos ad turpes actiones corripi, quarum paulo post gravissimè pœniteat. Multum itaq; esse tum illa luctandum, quoad omnino prosternatur, ne nos ipsa prosternat. Ociosus homo, saxum: male occupatus, bellua: bene occupatus, vere homo. Homines nihil agendo, malè agere discunt. Cibum & potum metiendum naturali desiderio famis aut sitis, non gulositate aut pecuina libidine infarciendi corporis. Quid potest dici tetrius, quam hominem ea ingerere in suum corpus, edendo & bibendo, quæ exuant illum humana conditione, transferant in bellui-nam, aut etiam in stipitẽ? Compositio oris & cuncti corporis, quemadmodũ animus sit intus habitus, loquitur. Sed ex universa exteriore facie nullum animi speculũ aiebat esse certius, quam oculos: ideoque convenire illos esse sedatos & quietos, non elatos, nec dejectos, non mobiles, sed nec rigentes faciem, ipsam non in torvitatem nec ferociam compositam, sed ad hilaritatem atq; affabilitatem. Sordes & obscœnitates abesse decet â vestitu, victu, convictu, sermone. Sermonem nostrum nec arrogantem ac pavidum nec vicissim abjectum & effœminatum volebat esse: simplicem autem, & minimè captiosum, non detortum ad pravas interpretationes; nam id si fiat nihil erit tutum loqui, & frangitur generosa loquendi indoles stultis ac ineptis cavillis. Manus, quum verba facimus non jactandas, non caput quatiendum, non crispandum latus, non vultum corrugandum & distorquendum, non pedes agitandos. Mendacio nihil dicebat esse tetrius, nec aliud æque abominabatur. Intemperantia facit nos belluas, mendacium diabolos, veritas semideos: â Deo natam esse veritatem, à Diabolo mendacium: nec est aliud ad vitæ comunionem perinde damnosum. Multo justius debere ab hominum consortio elli mendacem, quam qui est furatus, aut qui aliquem pulsavit

ſavit, aut qui adulteravit nummum. Quæ enim eſſe poteſt vel rerum ac negociorum contractio, vel conſociatio ſermonum cum eo, qui aliud loquitur, aliud ſentit? cum reliquis vitiorum generibus eſſe poteſt aliqua, cum hoc nulla. De ſodalibus & amicitiis adoleſcentum multum ille loquebatur, & accurate, non exiguum id eſſe momentum ad probitatem, aut flagitia noſtræ ætatis; tranſire ad nos amicorum noſtrorum, & ſodalium mores tanquam contagio: & tales nos fere fieri, quales ii ſint quibuſcum verſemur: idcirco eam in rem magnam eſſe diligentiam atq; operam navandam. Nec permittebat nobis, ut ipſi amicitias & familiaritates deligeremus; ſed ut à parentibus, aut magiſtris, aut educatoribus noſtris delectas & traditas acciperemus, & coleremus; illos ratione duci in eligendo, nos autem rapi pravâ animi aliquâ cupiditate, vel libidine: quod ſi quo caſu in neceſsitudines inciderimus inutiles aut noxias à ſuperiore autoritate admonitos, abjicere illas quamprimum oportere. Dicebat ille quidem cum alia permulta magna ſanè atque admirabilia, tum hæc ipſa diffuſius & exactius. Sed hæc erat propemodum de recta adoleſcentiæ educatione ſumma.

FINIS.